

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2019—2022

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2019—2022 (SRR 1/2018 rd): Ärendet har inkommit till finansutskottet för betänkande. Ärendet har också sänts till andra fackutskott för utlåtande. Ett eventuellt utlåtande ska ges senast 18.5.2018.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- revisionsutskottet ReUU 8/2018 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 13/2018 rd
- lagutskottet LaUU 4/2018 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 10/2018 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 7/2018 rd
- försvarsutskottet FsUU 5/2018 rd
- kulturutskottet KuUU 5/2018 rd
- ekonomiutskottet EkUU 19/2018 rd
- framtidsutskottet FrUU 1/2018 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 5/2018 rd
- miljöutskottet MiUU 13/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- finansminister Petteri Orpo, finansministeriet
- budgetchef Hannu Mäkinen, finansministeriet
- budgetråd, biträdande budgetchef Juha Majanen, finansministeriet
- enhetschef, finansråd Tanja Rantanen, finansministeriet
- avdelningschef, överdirektör Mikko Spolander, finansministeriet
- budgetråd Jenni Kellokumpu, finansministeriet
- budgetråd Annika Klimenko, finansministeriet
- finanspolitisk samordnare Sami Yläoutinen, finansministeriet
- planeringschef Kirsi Kangaspunta, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Tiina Malm, jord- och skogsbruksministeriet
- specialsakkunnig Anna Toni, arbets- och näringsministeriet

Betänkande FiUB 10/2018 rd

- konsultativ tjänsteman Markku Virtanen, arbets- och näringsministeriet
- chefsanalytiker Sampo Alhonsuo, Finansinspektionen
- direktionens rådgivare Lauri Kajanoja, Finlands Bank
- branschdirektör Teppo Koivisto, Statskontoret
- verkställande direktör Vesa Vihriälä, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- överdirektör Anni Huhtala, Statens ekonomiska forskningscentral
- ordförande, professor Roope Uusitalo, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- prognoschef Janne Huovari, Pellervon taloustutkimus PTT
- specialforskare, prognoschef Ilkka Kiema, Löntagarnas forskningsinstitut
- ledande effektivitetsrevisor Vuokko Mustonen, Statens revisionsverk
- chef för granskningen av finanspolitiken Matti Okko, Statens revisionsverk
- naturtjänstdirektör Timo Tanninen, Forststyrelsen
- ledande expert Päivi Sipiläinen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- ledande expert Anne Ristioja, närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland
- utredningschef Juha Honkatukia, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör till sjukvårdsdistriktet Hannu Juvonen, Centrala Tavastlands sjukvårdsdistrikt
- direktör Harri Juvonen, Finlands miljöcentral
- tf. direktör Henrik Rainio, Finlands Kommunförbund
- biträdande direktör Reijo Vuorento, Finlands Kommunförbund
- chefsekonomist Pasi Sorjonen, Akava ry
- ekonomisk expert Simo Pinomaa, Finlands näringsliv rf
- forskningschef Juha Lappalainen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- chef för utbildningsfrågor och arbetskraftspolitik Mikko Heinikoski, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonom Ralf Sund, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- verkställande direktör Ari Pauna, Finlands Hypoteksförening
- chefsekonomist Juhana Brotherus, Finlands Hypoteksförening.

Utskottet har fått ett skriftligt yttrande av

- Innovationsfinansieringsverket Business Finland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Satakunta
- Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

Förvaltnings- och säkerhetsdelegationen har hört

- ekonomidirektör Risto Hakoila, utrikesministeriet
- understatssekreterare Pirkko Hämäläinen, utrikesministeriet
- ekonomichef Kati Korpi, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Timo Rivinoja, försvarsministeriet
- ekonomidirektör Pekka Pylkkänen, Tullen.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har hört

- kulturråd Tiina Eerikäinen, undervisnings- och kulturministeriet

Betänkande FiUB 10/2018 rd

- överdirektör Tapio Kosunen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Eeva-Riitta Pirhonen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Esko Ranto, undervisnings- och kulturministeriet
- kulturråd Päivi Salonen, undervisnings- och kulturministeriet
- kulturråd Katri Santtila, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Mika Tammilehto, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Matti Lahtinen, Utbildningsstyrelsen
- generalsekreterare Kimmo Levä, Finlands museiförbund rf
- styrelseledamot Kimmo Kekola, Finlands Symfoniorkestrar rf
- verkställande direktör Tommi Saarikivi, Finlands Teatrar rf
- verksamhetsledare Sanna Rekola, Informationscentret för Dans rf
- expert Maaria Kuukorento, Teatercentrum rf.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har fått ett skriftligt yttrande av

- Tampereen Työväen Teatteri.

Jordbruksdelegationen har hört

- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- ekonomidirektör Jukka Nummikoski, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Heikki Piiparinen, jord- och skogsbruksministeriet
- jordbruksdirektör Johan Åberg, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

Jordbruksdelegationen har fått ett skriftligt yttrande av

- finansministeriet
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

Trafikdelegationen har hört:

- kanslichef Harri Pursiainen, kommunikationsministeriet
- överdirektör, avdelningschef Juhapekka Ristola, kommunikationsministeriet
- ekonomidirektör Kristiina Tikkala, Trafikverket.

Kommun- och hälsovårdsdelegationen har hört

- avdelningschef, överdirektör Arto Kujala, justitieministeriet
- budgetråd Miika Snellman, justitieministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet.

Bostads- och miljödelegationen har hört

- ekonomichef Timo Jaakkola, miljöministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den ekonomiska utvecklingen och tillväxtutsikterna

Finland har de två senaste åren genomgått en period av ekonomisk återhämtning och tillväxten sker på allt bredare front. Enligt finansministeriets uppskattning, som utgör grunden för planen

Betänkande FiUB 10/2018 rd

för de offentliga finanserna, ökar bruttonationalprodukten med 2,6 procent under 2018 och 2,2 procent 2019, medan tillväxten i slutet av planperioden blir något långsammare och kommer att uppgå till 1,5 procent. Också de ekonomiska forskningsanstalterna gör motsvarande bedömningar. Enligt finansministeriets färskta ekonomiska översikt av den 18 juni 2018¹ är tillväxten snabbare än beräknat, det vill säga 2,9 procent 2018.

De offentliga finanserna har stärkts i snabb takt i och med anpassningsåtgärderna och den positiva ekonomiska utvecklingen. Underskottet var 2017 endast -0,6 procent av bruttonationalprodukten och kommer under de närmaste åren att visa ett litet överskott efter att i mer än ett decennium legat på minussidan.

Den offentliga skulden började minska i förhållande till bruttonationalprodukten 2016, och under prognosperioden minskar skuldkvoten alltjämt. År 2019 väntas den offentliga skulden² uppgå till 59,4 procent och underskrider därmed referensvärdet på 60 procent som EU har bestämt (det s.k. skuldkriteriet). Den nominella skulden fortsätter emellertid att öka och den offentliga ekonomin skuldsätts.

Underskottet i statens budgetekonomi beräknas vara cirka 1,3 miljarder euro 2019 men beräknas därefter öka igen 2021 framför allt på grund av försvarsmaktens projekt för utvecklande av den strategiska kapaciteten. Statsskulden beräknas 2022 uppgå till knappt 115 miljarder euro, vilket motsvarar cirka 43 procent av bruttonationalinkomsten.

Utskottet påpekar att en positiv konjunkturutveckling torts allt inte korrigerar hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna, eftersom den kostnadsökning som beror på förändringen i befolkningens åldersstruktur kommer att vara fortsatt snabb fram till 2030-talet. Det strukturella överskott som tryggar hållbarheten bör enligt finansministeriets uppskattning i början av nästa decennium vara ungefär två och en halv procent i förhållande till bruttonationalprodukten för att den offentliga ekonomin utan ytterligare åtgärder ska klara av det framtida utgiftstrycket till följd av den åldrande befolkningen. I stället för ett överskott på två och en halv procent beräknas den offentliga ekonomin strukturellt i stora drag vara i balans 2022.

Att uppnå regeringens mål

Målsättningen i regeringens ekonomiska politik är att bryta skuldsättningen i den offentliga ekonomin och täcka hållbarhetsunderskottet på 10 miljarder euro genom inbesparingar och genom åtgärder som stöder tillväxten och effektiviserar den offentliga serviceproduktionen.

Utskottet konstaterar utifrån finansministeriets prognoser att många av regeringens finanspolitiska mål, såsom en sänkt skuldkvot och en minskad offentlig skuldsättning i relation till bruttonationalprodukten, ser ut att kunna nås. Också målet för det strukturella underskottet i de offentliga finanserna på medellång sikt (-0,5 procent) antas bli nått inom ramperioden, trots att det vid utgången av regeringsperioden väntas motsvara -0,6 procent av bruttonationalprodukten.

¹ Ekonomisk översikt sommar 2018. Finansministeriets publikation 20a/2018.

² Ekonomisk översikt sommar 2018. Finansministeriets publikation 20a/2018.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Med avvikelse från tidigare bedömningar kommer sannolikt även regeringens mål att höja sysselsättningsgraden för 15—64-åringar till 72 procent och öka antalet sysselsatta med 110 000 personer under regeringsperioden att förverkligas i praktiken. Enligt finansministeriets senaste ekonomiska översikt beräknas sysselsättningstalet stiga till 72,0 procent 2019 och till 72,6 procent 2020.

Utskottet ser positivt på att man har fått fart på sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten både med strukturella reformer och beskattningsåtgärder och att det mål på 2 miljarder euro för att täcka hållbarhetsunderskottet som anslutit sig till dessa åtgärder ser ut att nås. Man har försökt öka utbudet på arbete bl.a. genom att avveckla flitfällor, öka arbetskraftens rörlighet, reformerat systemet med utkomstskydd för arbetslösa och arbetskraftsservicen samt säkerställt att beskattningen av löntagare inte skärps. Det akuta problemet med att matcha bristen på kunnig arbetskraft med arbetslösa har man försökt komma åt bland annat genom ett antal åtgärder som ingår i en tilläggsbudget för 2018.

I regeringsprogrammet enades man också om åtgärder som minskar utgifterna och höjer avgifts-inkomsterna och som syftar till en anpassning av den offentliga ekonomin med ett nettobelopp på cirka 4 miljarder euro fram till 2019. Enligt den bedömning som görs i planen för de offentliga finanserna kommer de beslut som rör utgifter att stärka de offentliga finanserna med 3,7 miljarder euro, medan de beslut som påverkar inkomsterna har en nettoeffekt på cirka -1,1 miljarder euro, vilket innebär att besluten sammantaget stärker den offentliga ekonomin med cirka 2,6 miljarder euro på 2020 års nivå. Prognosen är emellertid delvis osäker beroende på vilka beslut som kommer att fattas i kommunerna och på grund av att en del av de planerade åtgärderna alltjämt är i beredningsfasen. Å andra sidan har kommunerna anpassat sin ekonomi genom egna åtgärder i större utsträckning än väntat.

I regeringsprogrammet slogs det fast att 4 miljarder euro av hållbarhetsunderskottet ska täckas genom reformer som hjälper upp den offentliga ekonomin. Av detta belopp har 3 miljarder euro reserverats för vårdreformen, som utskottet kommenterar närmare nedan. Den sista miljarden ska enligt planerna nås genom en reform av funktionerna i kommunerna, landskapen och hela den offentliga sektorn. En utvärdering av hur sparmålen utfaller kan göras förs i ett senare skede.

Finanspolitiken

Utskottet understryker att den ekonomiska tillväxten ännu inte legitimerar någon ökning av de offentliga utgifterna, utan i stället måste de målmedvetna insatserna för att skapa jämvikt i de offentliga finanserna fortsätta och lättnader i finanspolitiken undvikas. Detta är en nödvändighet; inom kort står vi inför stora frågor med åldrande befolkning, eftersom utgifterna för pensioner ökar i tilltagande takt när de stora årskullarna har gått i pension och vård- och omsorgsutgifterna för äldrebefolkningen samtidigt håller på att skjuta i höjden. Dessutom är en rad andra utgifter att vänta, bland annat omfattande investeringar i försvaret.

Det är också viktigt att värna om de ekonomiska buffertarna för att den offentliga skulden inte ska orsaka problem under kommande recessioner. Det är likaså viktigt att vara medveten om vilka risker som hänför sig till den ekonomiska utvecklingen.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Utskottet betonar att det därför är skäl att fortsätta med en ekonomisk politik som syftar till att förbättra förutsättningarna för tillväxt och stärka de offentliga finanserna. Åtgärder som stödjer sysselsättning och tillväxt bör därför ha högsta prioritet under regeringsperiodens sista år och även betonas i följande regeringsprogram. Målet ska vara att höja sysselsättningstalet till nordisk nivå (75 procent) vilket skulle minska hållbarhetsunderskottet med 2 procentenheter. Ett högst sysselsättningstal stärker samtidigt delaktigheten och den sociala jämlikheten. Det vore också viktigt att öka utbudet på arbete genom att exempelvis reformera systemet med familjeledighet.

Det är också viktigt att stärka den ekonomiska tillväxtpotentialen och särskilt produktiviteten eftersom tillväxten på längre sikt är mycket beroende av hur totalproduktiviteten utvecklas. Behovet av strukturella reformen både i staten och lokalförvaltningen kommer att vara aktuellt också framöver för att trygga en hållbar finansiering av den offentliga serviceproduktionen och den sociala tryggheten. Den bästa tiden för att driva igenom reformer är en högkonjunktur.

Utskottet anser att den finanspolitik som planen för de offentliga finanserna ger uttryck för är mycket väl avvägd när man ser till konjunkturerna. För närvarande är den ekonomiska tillväxten i landet god och behöver inte stödjas med finanspolitiska åtgärder. Å andra sidan har ekonomin under en lång tid legat under den potentiella produktionsnivån och därför vore det bra att entydigt komma över den nivån under en högkonjunktur, om det bara sker utan kostnadsproblem. Det finns således inte heller några skäl till att stävja den ekonomiska tillväxten genom finanspolitiken. Ekonomin visar inte heller några tecken på överhettning och till exempel prisstegringarna har varit synnerligen moderata. Under rådande konjunktur är det med andra ord motiverat att bedriva en strikt finanspolitik där nettobeloppet av de reella inkomsterna och utgifterna inte undergår stora förändringar och där skuldkvoten inom den offentliga ekonomin sjunker.

Statens skulder och åtaganden

Enligt planen för de offentliga finanserna och finansministeriets risköversikt³ har de finansiella tillgångarna och åtagandena utanför balansräkningen ökat betydligt under de senaste åren. Borgensförbindelserna inom Finlands offentliga finanser var i förhållande till totalproduktionen de högsta bland EU-länderna 2016, och stocken för statsborgen växte snabbast i hela EU-området 2013—2016. Samtidigt har kredit-, borgens-, marknads- och finansieringsriskerna i anslutning till dessa finansieringsposter ökat. Detta understryker vikten av en noggrann hantering av statens finansiella åtaganden och av en tillräcklig riskhantering och uppföljning, särskilt i en situation där statsfinanserna alltjämt uppvisar ett underskott.

Utskottet betonar att statens marginaler och förmåga att svara på negativa chocker har försämrats klart under de senaste åren till följd av skuldsättning och indirekta åtaganden. Detta är ytterligare ett skäl till att även i fortsättningen stärka den offentliga ekonomin och begränsa ytterligare statliga åtaganden, så att finanspolitiken inte behöver stramas åt i onödan för att säkerställa statens betalningsförmåga och kreditvärdighet.

3 Katsaus valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin, kevät 2018. Valtiovarainministeriön julkaisu 18a-2018.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Utskottet vill dessutom påtala problemet med hushållens växande skuldbörda bland annat som ett resultat av att allt fler börjat investera i bostäder. En ökande privatkonsumtion som bottnar i konsumenternas tilltro till de ekonomiska utsikterna är mycket känslig för negativa nyheter, och hushållens allt större skuldsättning blir därför en risk för den ekonomiska utvecklingen.

Också Europeiska systemrisknämnden (ESRB) och Internationella valutafonden (IMF) har uppmärksammat Finland på dessa risker. Reaktionerna på problemet har i överensstämmelse med regeringsprogrammet bland annat bestått av en sänkning av lånetaket för bostadslån och en avtrappning av rätten att dra av räntor för bostadslån i beskattningen. Men det är än så länge svårt att dra några slutsatser av effekterna av dessa åtgärder eftersom den låga räntenivån, den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden, lindrigare lånevillkor för bostadslån, en livlig bostadsmarknad och en kraftig ökning av nyproduktionen av bostäder uppmuntrar till skuldsättning.

Bland annat Finlands Bank, Finansinspektionen och Suomen Hypoteekkiyhdistys har dessutom lyft fram problemet med skuldsatta bostadsbolag. Bostadsbolagens lånestock ökade klart snabbare i fjol (10,9 %) än bostadslånestocken till konsumenter (2,3 %). Den snabba ökningen av lån till bostadsbolagen ökar risken för överskuldsättning, eftersom bankerna inte kommer åt att bedöma bostadsköparnas betalningsförmåga. Utskottet menar att man bör fundera på hur kreditförmedlingen genom aktörer som står utanför banksektorn ska beaktas i makrotillsynspolitiken.

Linjevalen i rambeslutet

Utskottet ser positivt på att det i planen för de offentliga finanserna ingår extra satsningar inom utgiftsramen. De riktas främst till teman relaterade till sysselsättning, ojämlikhet och säkerhet. I fråga om sysselsättningen har extra anslag tilldelats bland annat genomförandet av aktiveringsmodellen och uppmuntran till att ta emot kortvarigt arbete. För att minska ojämlikheten höjs bl.a. garantipensionen och de dagpenningar som betalas ut till minimibelopp. Vidare underlättas överskuldsattas situation. Bland extra satsningar som förbättrar tryggheten kan nämnas skärpningen av påföljdssystemet, investeringar i fängelserna i Uleåborg och Pelso samt anslag för skyddspolisens verksamhet. Planen innehåller också finansieringen för de första åren av jaktplansanskaffningen och de årliga utgifterna för projektet Flottilj 2020.

Det är viktigt att planen för de offentliga finanserna möjliggör satsningar på bland annat jämlikhet i utbildningen och gymnasiereformen, ökad produktion av hyresbostäder till skäligt pris, främjande av bioekonomi och cirkulär ekonomi samt anslag för att utveckla och genomföra klimat- och energipolitiken.

Utskottet hänvisar till fackutskottens utlåtanden och lyfter här fram vissa teman som blivit aktuella i samband med utfrågningen av sakkunniga.

Utbildning och kompetent arbetskraft

Utskottet noterar med tillfredsställelse att planen för de offentliga finanserna främjar utbildning och kompetens genom att rikta extra satsningar till bland annat utvidgat försök med avgiftsfri småbarnspedagogik, jämlikhet i utbildningen, tidigare lagd undervisning i främmande språk,

Betänkande FiUB 10/2018 rd

gymnasiereformen och en reform av yrkesutbildningen. Det är viktigt att utbildningen ständigt förbättras och att högkvalitativ småbarnspedagogik och utbildning erbjuds i hela landet.

Samtidigt måste man se till att det finns tillräckligt med kunnig arbetskraft. Även om arbetsmarknaden i det stora hela fungerar bra råder det på många håll brist på arbetskraft och omkring 38 procent av arbetsplatserna har rapporterat problem med rekryteringen. I en tilläggsbudget för 2018 har man noterat det akuta behovet av kompetent arbetskraft och anslår ett tillägg på 60 miljoner euro för att förbättra situationen bland annat genom examensinriktad fortbildning och utveckling av möjligheter till skräddarsydd utbildning för branschbyte inom yrkesutbildningen. Men behovet av ytterligare åtgärder är stort för matchningsproblemet är påtagligt och det försvagar tillväxten för företag och ekonomin som helhet.

Utskottet framhåller vikten av långsiktiga och förvaltningsgemensamma åtgärder med hjälp av vilka arbetskraftspotentialen så snabbt som möjligt kan ställas till arbetsmarknadens förfogande. Det är också viktigt att lyfta fram de utbildningsbehov som finns för att höja de personers kompetens som bara har grundläggande utbildning. Uppskattningsvis 600 000 finländare saknar examen på andra stadiet och till exempel i Nyland har ungefär en tredjedel av de arbetslösa arbetsökandena ingen examen efter grundskolan. Av den vuxna befolkningen beräknas ungefär 600 000 personer ha otillräckliga läs- och/eller räknekunskaper och ungefär en miljon har bristande kunskaper i datateknik.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att undervisnings- och kulturministeriet i samarbete med arbets- och näringsministeriet ska börja förbereda reformen avseende livslångt lärande (Osaava Suomi, ung. Finland kan). Avsikten är bland annat att utnyttja flexibiliteten i den nya yrkesutbildningen och öppna upp en väg till högskolornas utbildningsutbud och lärmiljöer. Det ska också bli lättare att avlägga delar av examina eller ännu mindre helheter. Avsikten är också att utveckla ett digitalt tjänstepaket som stöder lärande och som bland annat kombinerar tjänster som stöder lärande och tjänster för att förvärva och utveckla kompetens.

Det är också viktigt att se till att det finns fungerande arbetskraftsservice, tillräckliga handlednings- och rådgivningstjänster och att systemet för social trygghet och förmåner sporrar till aktivitet och till att utnyttja erbjudna tjänster samt till kompetenshöjande åtgärder och benägenhet att ta emot arbete. Utskottet påpekar att det måste finnas tillräckligt med nybörjarplatser i yrkesutbildningen i hela landet och att yrkesutbildningen så långt det är möjligt skräddarsys utifrån de regionala arbetsgivarnas behov. Det är likaså viktigt att yrkesutbildningsreformen leder till att utbildningstjänster också erbjuds för kompetenslyft under arbetskarriären, och att det också i övrigt satsas på livslångt lärande i arbetslivet.

Utskottet lyfter också fram åtgärder för att förbättra invandrarnas arbetsmöjligheter eftersom sysselsättningen bland utlandsfödda i Finland är klart svagare än i de övriga nordiska länderna och invandrarkvinnor har svårare att få sysselsättning än män.

Finansiering för forskning, utveckling och innovationer

Utskottet ser det som viktigt att forskning, utveckling och innovationer (FoUI) tilldelas tillräckligt med resurser: Finlands framgångar är starkt baserade på hög kompetens. Finland är känt för

Betänkande FiUB 10/2018 rd

hög teknologi och toppkompetens, men resurserna för FoUI-verksamhet har minskat under de tio senaste åren. Enligt erhållen utredning minskade FoU-utgifterna åren 2011—2017 reellt med 24 procent och den offentliga FoU-finansieringen minskade reellt med 22 procent åren 2012—2017. När forskningsutgifternas andel av bruttonationalprodukten 2009 var 3,75 procent, var motsvarande siffra 2,7 år 2017.

Utskottet ser med tillfredsställelse att det för utveckling av högskoleutbildningen och forskningen har utarbetats en vision fram till 2030 som ska stärka betydelsen av högskoleutbildning och forskning till förmån för det finländska samhället. Målet är bland annat att stärka högskolornas samarbete inbördes och tillsammans med forskningsinstituterna och att öka samarbetet mellan högskolor och näringsliv för att ge innovationer kommersiell spridning. Ett mål är också att samla kompetens i konkurrenskraftiga kluster och höja forskningens kvalitet och genomslag. Ett exempel är det redan inledda flaggskeppsprogrammet, vars mål är att bland annat stärka topparna inom finländsk vetenskap och stödja forskningens genomslag. Också genom programmet för utveckling av datahantering och kalkylering, som är schemalagt för 2017—2021, förbättras bland annat utnyttjandet av forskningsmaterial, forskningsresultat och kompetens och insynen.

Under utskottets utfrågning av sakkunniga har det fästs särskild uppmärksamhet vid att finansieringen av tillämpad forskning har krympt, eftersom FoU-finansieringen till företagen har minskat och även företagens satsningar på FoU-verksamhet redan länge har visat en nedgående trend. Det är en oroväckande trend eftersom detta slag av finansiering skulle kunna förnya näringslivet. Samtidigt har satsningarna ökat i många konkurrerande länder vilket försvagar Finlands ställning i den allt stramare konkurrensen.

Utskottet konstaterar att FoU-verksamhet har en betydande positiv inverkan på produktivitet och ekonomisk tillväxt. Men att nå det främsta internationella ledet och hållas kvar där kräver ständiga satsningar. Därför är det viktigt att den offentliga och den privata sektorns satsningar på FoU-verksamhet höjs till 4 procent av bruttonationalprodukten fram till år 2030, i linje med forsknings- och innovationsrådets bedömning och visionen för högskoleutbildning och forskning. Vi behöver också en innovativ näringspolitik, internationellt dragkraftiga forsknings- och innovationskoncentrationer som förenar olika aktörer samt idéer som genererar produkter och tjänster.

Det är angeläget, anser utskottet, att Finland har tillräckligt med nationell motfinansiering för att ansöka om EU:s forskningsfinansiering när EU:s nya programperiod inleds. Förhandlingarna för nästa programperiod är bara i början, men kommissionens förslag utgår från att finansieringen för utbildning, forskning och innovationer stärks i nästa budgetram.

Finansiering av trafikleder

Utskottet uttrycker oro över finansieringen av bastrafikledshållningen: spetsprojektfinansieringen enligt regeringsprogrammet är på väg att upphöra och finansieringen av bastrafikledshållningen minskar. Enligt planen för de offentliga finanserna minskar anslaget för bastrafikledshållningen från cirka 1,4 miljarder euro till cirka 1,0 miljarder euro 2019—2021. Det eftersatta underhållet kan då inte minskas, utan det beräknas öka. Anslaget ökar åter till 1,3 miljarder euro 2022.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Utskottet hänvisar till en enhällig framställning av den parlamentariska arbetsgruppen av den 28 februari 2018, enligt vilken det årligen behövs en tilläggsfinansiering på 300 miljoner euro för att minska det eftersatta underhållet för väg- och bannätet. Det skulle betyda en årlig finansiering för bastrafikledshållningen på minst cirka 1,3 miljarder euro. Utskottet vill betona att finansieringsbehoven måste noteras redan i nästa års budget och i nästa regerings linjeval för att arbetet med att minska det eftersatta underhållet, som kommit väl i gång, ska kunna fortsätta utan avbrott.

Utskottet framhåller också att trafikledsnätet behöver utvecklas. Under innevarande regeringsperiod har utvecklingsprojekt anvisats mindre resurser än tidigare, eftersom en del av de anslag som varit avsedda för utvecklingsprojekt har överförs till bastrafikledshållning och minskning av det eftersatta underhållet. Under nästa ramperiod finns det avsatta medel för att finansiera de redan fastställda utvecklingsprojekten (inklusive broprojektet i Karlö och projektet för riksväg 4 Kirri—Tikkakoski som ingår i budgeten för innevarande år) och därför är 2019 års ramnivå något högre (74 miljoner euro) än föregående rambeslut. I övrigt har inga beslut fattats om projekt som ska inledas under ramperioden, men från och med 2021 innehåller ramen en projektreservering för ännu inte namngivna projekt.

Utskottet hänvisar också i detta avseende till den ovan nämnda parlamentariska arbetsgruppens enhälliga framställning, enligt vilken finansieringsnivån för det nuvarande trafiknätet och en kortsiktig trafikledspolitik har bromsat upp samhällsutvecklingen. Arbetsgruppen menar att den enbart budgetbaserade finansieringen av trafiknätet inte heller har gett möjligheter att utveckla samhället på ett ändamålsenligt sätt.

Utskottet finner arbetsgruppens förslag om en 12-årig nationell plan för transportsystemet ändamålsenligt; planen ska utarbetas parlamentariskt i samarbete mellan olika förvaltningsområden, regionala aktörer och representanter för näringslivet, och den ska behandlas i riksdagen som en redogörelse. Det är därför av betydelse att kommunikationsministeriet redan har tillsatt en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att utveckla ett förfarande för att utarbeta en nationell plan för transportsystemet.

Reformen av finansieringssystemet för kulturen

I planen för de offentliga finanserna sägs att finansieringssystemet för museer, teatrar och orkestrar förnyas genom att reformen av statsandelssystemet för museer genomförs och genom att förbättra verksamhetsbetingelserna för s.k. fria grupper inom den utövande konsten. För genomförande av reformen reserveras sammanlagt 7 miljoner euro fr.o.m. 2020. Av summan planeras 4 miljoner euro bli avsatt för museer och 3 miljoner euro för fria grupper inom den utövande konsten. Däremot har reformen av statsandelssystemet för utövande konst remitterats för fortsatt behandling.

Utskottet välkomnar att verkställandet av reformen tilldelas extra resurser trots att utgångspunkten för uppdraget för den arbetsgrupp som beredde ärendet var att reformen skulle genomföras kostnadsneutralt med avseende på statsfinansiella effekter. Under utskottets sakkunnigutfrågning framfördes ändå att den nu föreslagna tilläggsfinansieringen ännu inte motsvarar branschens behov av resurser. Finansieringen för de aktörer som omfattas av statsandelssystemet (museer, teatrar, orkestrar) har till följd av nedskärningar i statsandelarna minskat med 23,7 miljoner

Betänkande FiUB 10/2018 rd

euro från och med 2011. Utöver det behövs för nya finansieringsobjekt tilläggsfinansiering på cirka 20 miljoner euro. Också aktörer inom det fria fältet anser att en tilläggsfinansiering på 3 miljoner euro knappt alls förbättrar verksamhetsmöjligheterna för enskilda grupper, eftersom det finns många aktörer som behöver stöd och finansieringen inom branschen redan tidigare är ganska knapp.

Utskottet ser det som viktigt att reformarbetet för statsandelssystemet för utövande konst fortgår och att man under det fortsatta arbetet finner lösningar som ger en mer jämlik tillgång till tjänster, mångfald, kvalitet och verksamhetsmöjligheter för aktörerna. Det är likaså viktigt att det utarbetas grundliga konsekvensbedömningar innan de slutliga besluten fattas om alternativa lösningsmodeller, och att behovet av anslag utvärderas vid den fortsatta beredningen av ärendet. Utskottet betonar också kulturens sysselsättande och ekonomiska effekter och kulturens stora betydelse för hälsa och välbefinnande.

Kompensationsavgifter enligt upphovsrättslagen

I planen för de offentliga finanserna sägs att kompensationen för kopiering för enskilt bruk enligt upphovsrättslagen (404/1961) sänks med 2 miljoner euro 2019 och med 4 miljoner euro fr.o.m. 2020 till följd av minskade kopieringsmängder. Enligt utredning till utskottet har mängden kopiering för enskilt bruk minskat mer och snabbare än väntat och kopieringen har beräknats stanna permanent på en lägre nivå.

Finland övergick till budgetbaserad kompensation i börja av 2015, när kompensationsbeloppet fastställdes till 11 miljoner euro genom ett i praktiken politiskt beslut. De som har rätt till kompensation har från första början ansett att nivån är alltför låg, och de anser att den aktuella lösningen inte beaktar rättsinnehavarnas på lag och direktiv grundade förmån eller den skada som beslutet medför.

I samband med godkännandet av en ändring i upphovsrättslagen förutsatte riksdagen att regeringen har beredskap att differentiera finansieringen av kompensationsavgiften, om det inte med statlig finansiering är möjligt att betala en rimlig kompensation i överensstämmelse med EU:s direktiv. En utredning i frågan ska lämnas till kulturutskottet före utgången av 2018 (RSv 239/2014 rd — RP 249/2014 rd).

Utskottet anser det beklagligt att kompensationsavgiften minskas innan den nämnda utredningen utarbetas. Det är följaktligen viktigt att i samband med beredningen av 2019 års budget bedöma om anslaget räcker och att i samband med bedömningen ta hänsyn till den ovan nämnda utredningen om det budgetfinansierade systemets funktion. Utskottet anser att det också bör bedömas om kompensationen i sin helhet är skälig för rättsinnehavaren med hänsyn till mängden privat kopiering och den skada som kopieringen medför för rättsinnehavarna. Det är likaså viktigt att genom undersökningar sträva efter att skapa ett faktaunderlag för denna bedömning.

Jordbruket

Jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde är under ramperioden föremål för ett starkt finansieringstryck. I fråga om bland annat EU:s pågående programperiod finns det ett underskott

Betänkande FiUB 10/2018 rd

på 90 miljoner euro i finansieringen av utvecklingsprogrammet för landsbygden i fasta Finland 2020, vilket kan leda till minskning i synnerhet av kompensationsersättningar och miljöersättningar. Jord- och skogsbruksministeriet bedömer visserligen att 70 miljoner euro av underskottet kan täckas genom interna överföringar inom förvaltningsområdet.

Under den innevarande planperioden infaller också beredningen av jordbrukspolitiken för EU:s kommande programperiod, kanske också genomförandet av den. Europeiska kommissionens framställning från den 1 juni 2018 av EU:s finansiering 2021—2027 innebär för Finland en nedskärning på totalt 420 miljoner euro jämfört med innevarande period.

Utskottet anser det behövligt att nationellt vara beredd på att EU-stöden eventuellt skärs ner och att det får följder. Dessutom noterar utskottet att medlen i ramarna för jordbrukets investeringar inte räcker för att finansiera de målenliga investeringarna efter 2019.

Finansieringen av landskaps- och vårdreformen i planen för de offentliga finanserna; landskapens ekonomi

Planen för de offentliga finanserna utarbetades i ett läge där vård- och landskapsreformen ännu inte var godkänd, men den antas träda i kraft den 1 januari 2020. Nivån på landskapens finansiering är således i hög grad en teknisk kalkyl som har gjorts på grundval av förslaget till lag om landskapens finansiering. För landskapens allmänna finansiering reserveras från och med 2020 18,3 miljarder euro och för särskild finansiering cirka 2,8 miljoner euro som ska användas bland annat för jordbruksstöd och utgifter relaterade till EU:s fonder.

För beredning och genomförande av reformen, inklusive stödfunktioner för genomförandet, anvisas åren 2017—2019 sammanlagt cirka 450 miljoner euro, av vilket cirka 213 miljoner euro anvisas 2019. Det finns också beredskap att kapitalisera Vimana Oy genom att överföra cirka 30 miljoner euro av statens aktieinnehav till bolaget. För pilotförsök för valfrihet reserveras en bevilningsfullmakt på 199 miljoner euro som kan användas efter att lagstiftningen om valfrihet har godkänts och stadfästs.

I ramen föregrips inte i övrigt ändringskostnaderna under övergångsperioden (bland annat harmonisering av löner, lokalkostnader) eftersom det ännu inte finns tillräckligt tillförlitlig information om storleken på dem. I detta skede förbereds ändringskostnaderna främst genom en bestämelse enligt 33 § i förslaget till finansieringslag där det sägs att finansieringen enligt landskapsindexet åren 2020 och 2021 höjs med en procentenhet medan motsvarande höjning under senare år blir 0,5 procentenheter.

Finansutskottet hänvisar till sitt utlåtande om vårdreformen (FiUU 5/2018 rd) och konstaterar också i detta sammanhang att en tillräcklig finansiering av landskapen är förenad med osäkerhet eftersom det uppställda målet i fråga om att dämpa utgifterna kan visa sig vara för stramt i ett läge där landskapen ska förbättra tillgången och kvaliteten på vårdtjänster. Också grundlagsutskottet fäster uppmärksamhet vid finansieringens tillräcklighet och förutsätter ändringar i regleringen av landskapens finansiering (GrUU 15/2018 rd).

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Behandlingen av ärendet i riksdagen pågår fortfarande, men regeringen föreslår i sitt svar på grundlagsutskottets utlåtande den 18 juni 2018 bland annat vissa ändringar relaterade till finansieringen av landskapen och reformens tidplan. Dessa ändringar kan ha betydelse för finansieringsbehoven och hur de infaller under ramperioden.

Det är därför omöjligt att i det här skedet närmare uppskatta landskapens behov av finansiering. Frågan om anslagsdimensioneringen i finansramen och beredskapen inför kostnadsrisker måste avgöras när 2019 års rambeslut fattas. Vid det laget vet man mer om lagstiftningsgrunden och andra faktorer som påverkar kostnaderna.

Utskottet stödjer regeringens beslut att förändringskostnaderna i samband med reformen ska granskas 2018, bland annat i en försöksbudget. Om det i reformen finns identifierbara ändringskostnader som medför risk för att den generella finansieringen inte räcker till, beaktas de i 2019 års ramprocess.

Det är viktigt att säkerställa tillräckliga finansiella resurser för landskapen och en smidig start på reformen och att alla landskap trots skillnader i förhållanden och servicebehov bland invånarna i landskapet ska ha tillräckliga ekonomiska förutsättningar att fullgöra sina lagstadgade uppgifter. Oberoende av hur den slutliga modellen utformas är det viktigt att ramsystemet är ett trovärdigt och verkningsfullt styrsystem.

Landskapsekonomin behandlas från 2020 som en separat sektor i prognosen för den offentliga ekonomin. Landskapssektorn innefattar landskapen och landskapens affärsverk samt de nationella servicecentren Maakuntien tilakeskus Oy (inofficiellt på svenska: Landskapens lokalcentral) och Vimana Oy. Enligt prognosen visar landskapens finansiella ställning ett underskott på 1 miljard euro 2020. Det här beror främst på pågående och planerade sjukhusinvesteringar som överförs från sjukvårdsdistrikten till landskapen. Prognosen för landskapsekonomin är också förknippad med utgiftsrisker eftersom det inte varit möjligt att beakta alla förändringskostnader.

Den kommunala ekonomin

Den del i planen för de offentliga finanserna som gäller den kommunala ekonomin innehåller en utgiftsbegränsning för den kommunala ekonomin och regeringens andra riktlinjer för kommunernas ekonomi och uppgifter. Den innefattar också en granskning av effekterna av statens åtgärder på den kommunala ekonomin och utvecklingsutsikterna för den kommunala ekonomin på medellång sikt enligt kommunernas räkenskaper.

Regeringens utgiftsbegränsning är på 2019 års nivå -540 miljoner euro, vilket är en gräns i euro för den ändring i omkostnaderna som statens åtgärder medför för den kommunala ekonomin. Utöver utgiftsbegränsningen har kommunekonomin stärkts genom att ge kommunerna möjlighet att utöka sina avgiftsinkomster. Dessutom har fastighetsskatten höjts. Sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik har effekter på den kommunala ekonomin; detta kompenseras genom höjning av statsandelarna och kommunernas andel av intäkterna från samfundsskatten. Kommuner-na anvisas inte heller nya uppgifter som försvagar kommunekonomin, om de inte ersätts till fullt belopp. Enligt planen för de offentliga finanserna stärker statens åtgärder kommunekonomin med 580 miljoner euro på 2019 års nivå.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Kommunernas ekonomi har stärkts och de håller på att nå regeringens mål för det strukturella saldot (-0,5 procent). Enligt finansministeriets prognos kommer lokalförvaltningens underskott att bli 0,9 miljarder euro, vilket är -0,4 procent av bruttonationalprodukten 2019. Men då måste kommunerna fortsätta med sina egna effektiviseringsåtgärder, och möjligheterna till besparingar enligt regeringsprogrammet måste nyttjas.

Kommunernas ekonomi är mycket god just nu. Enligt preliminära bokslutsuppgifter stärktes den kommunala ekonomin 2017, årsbidraget stärktes i kommunerna i samtliga storlekskategorier och kommunernas lånestock sjönk för första gången sedan år 2000. Den förbättrade ekonomin hänger samman dels med att skatteinkomsterna stigit snabbare än förväntat, dels med att verksamhetsutgifterna stigit måttligt. Antalet kommuner med negativt årsbidrag 2017 var bara sju, medan det var 14 året innan. Skillnaderna mellan kommunerna förblir ändå stora, och enligt bokslutsprognoserna är räkenskapsperiodens resultat negativt i 60 kommuner.

Kommunerna och den kommunala ekonomin står ändå inför förändringar, eftersom skatteintäkterna minskar när uppgifterna i anslutning till vårdreformen överförs till landskapen samtidigt som skulderna kvarstår. Sakkunniga som utskottet hörde ansåg att kommunernas relativa skuldsättning i snitt kommer att fördubblas, vilket kan påverka möjligheterna att få lån och priset på lån. Likaså har risker som hänför sig till egendomsarrangemang orsakat aktivitet i många kommuner. Dessutom oroar man sig för om det ska finnas tillräckligt med arbetskraft när en del av personalen pensionerar sig och andra övergår i landskapens tjänst.

I fortsättningen är det viktigt att beakta kommunernas investeringsutrymme och förmåga att sköta sina skulder, hur anpassningsåtgärderna går att genomföra i praktiken och tillgången till kompetent personal. Trots dessa omställningar är det viktigt att kommunerna fortsättningsvis genomför strukturella reformer och förbättrar sin produktivitet för att kommuneekonomin ska stärkas enligt målen. En stark kommuneekonomi är ett villkor för att kommunerna ska vara vitala och kunna förnya sig.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 1/2018 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen, men förutsätter att regeringen vidtar följande åtgärder:

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen fortsättningsvis ser till att stödja tillväxt och sysselsättning och genom sina åtgärder främjar tillgången på kompetent arbetskraft inom branscher och regioner som lider av brist på arbetskraft.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd

2. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att det till stöd för forskning, utveckling och innovationer samt till stöd för företagens internationalisering anvisas resurser för att främja genomförandet av visionerna inom forsknings- och innovationsrådets och högskoleutbildningen och forskningen, och att Finlands ställning säkerställs i den internationella konkurrensen.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen långsiktigt ser till att det eftersatta underhållet för transportnätet minskar och att den finansiering som behövs för att utveckla transportnätet räcker till.

4. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer verksamhetsförutsättningarna för jordbruket i Finland och att investeringsstöden räcker till.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen tillförsäkrar genomförandet av landskaps- och vårdreformen en tillräcklig finansiering i nästa plan för de offentliga finanserna.

Helsingfors 20.6.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Timo Kalli cent
vice ordförande Ville Vähämäki saf
medlem Timo Harakka sd
medlem Timo Heinonen saml
medlem Kauko Juhantalo cent
medlem Toimi Kankaanniemi saf
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Elina Lepomäki saml (delvis)
medlem Mats Nylund sv (delvis)
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Antti Rantakangas cent
medlem Markku Rossi cent
medlem Eero Suutari saml
medlem Maria Tolppanen sd
medlem Matti Torvinen blå
medlem Kari Uotila vänst
medlem Pia Viitanen sd
medlem Ozan Yanar gröna
ersättare Reijo Hongisto blå
ersättare Juhana Vartiainen saml (delvis)
ersättare Peter Östman kd (delvis).

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko
utskottsråd Mari Nuutila.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

RESERVATION 1 /sd

Motivering

Ekonomi växer, men det långsiktiga perspektivet ser sämre ut

Den ekonomiska tillväxt som började 2015 fortsätter i år, och bruttonationalprodukten (bnp) kan växa till och med mer än de 2,7 procent som uppnåddes i fjol. Tillväxten är stark och vilar på en bred grund när världsekonomin ger Finland draghjälp. Det märks på den positiva utvecklingen i fråga om export och investeringar. Samtidigt har sysselsättningen ökat märkbart.

Exporten gynnas av tillväxtstrukturen i euroområdet: den ökade efterfrågan i euroområdet har också satt fart på investeringarna, vilket syns i en ökad efterfrågan på finländska exportprodukter. Den expansiva penningpolitiken och den gradvis mindre strama finanspolitiken i euroområdet har bidragit till detta.

Byggande av infrastruktur och bostäder på tillväxtorter fungerar fortfarande som tillväxtmotor, även om den snabbaste tillväxten ser ut att vara över. Dels växer bnp direkt, men dessutom skapas nödvändiga förutsättningar för arbetskraftens rörlighet och produktivitetsökning.

SDP:s ekonomisk-politiska linje har klart inriktats på exportdriven, kompetensbaserad tillväxt. Analysen bakom denna linje har visat sig vara korrekt. Finlands ekonomi växer och avtar i takt med exporten.

Vi har ett bra konjunkturläge just nu, men enligt prognoserna kommer den ekonomiska tillväxten redan nästa årtionde generellt att ligga på ungefär en procentenhet. Detta beror på att produktivitetens utvecklingen allmänt taget förväntas vara oansenlig. Samtidigt sker en långsam minskning av befolkningen i arbetsför ålder. Dessa utmaningar är den hårda kärna som den ekonomiska politiken måste kunna svara på under de närmaste åren. Samtidigt måste politiken vara sådan att tillväxten fördelas på ett rättvist sätt. Bara en sådan politik kan väcka förtroende skapa framtidstro.

Regeringens nedskärningspolitik är dålig ekonomisk politik och orättvis samhällspolitik

En oro för det mer långsiktiga utvecklingsperspektivet för samhällsekonomin kan utläsas ur planen för de offentliga finanserna. Samtidigt misslyckas den ekonomiska politiken med att åtgärda denna oro. Åtgärderna är rena plottrandet.

Det finns två stora svagheter i regeringens ekonomiska politik: den utesluter en enormt stor grupp människor från tillväxtens frukter för att i stället förvärma deras liv. Dessutom stärker den inte förutsättningarna för tillväxt och sysselsättning på lång sikt. En sådan linje är totalt ohållbar och hotar hela välfärdsstatens framtid.

Även om regeringen i planen för de offentliga finanserna gör små satsningar på de rätta sakerna, såsom utbildning och grundtrygghet, kvarstår den övergripande bilden av den ekonomiska politiken under regeringsperioden: regeringen skär ner inom utbildning, forskning, service och social

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

trygghet. Tidigare år har regeringen sänkt skatterna i synnerhet för höginkomstagare och snott ihop diverse lösningar som gagnat deras väljare men försvagat skattebasen och därmed beskattningsresultatet. Den passiva beskattningsstrategin i planen för de offentliga finanserna förändrar inte denna helhetsbild.

Oberoende kalkyler visar hur regeringens politik drabbar låginkomstagare men är givmild med höginkomstagarna. Samtidigt finns det inga bevis på att den politiken skulle ha skapat tillväxt och arbetstillfällen. Regeringen ökar genom sina beslut den ekonomiska ojämlikheten, och besluten försämrar låginkomsttagarnas köpkraft också nästa år. Situationen blir inte heller bättre av att man skär ned på servicen. Den samlade bilden kvarstår även efter denna finansplan, låt vara att regeringen delvis reparerar skadan efter de värsta nedskärningarna genom i sig välkomna förändringar i den grundläggande tryggheten.

Planen för de offentliga finanserna inbegriper beslut om att höja de lägsta sjuk- och föräldradagpenningarna samt garantipensionerna och att sänka taket för läkemedelskostnader något. Dessa kommer väl till pass. Utgifterna ökar totalt med omkring 35 miljoner euro till följd av detta, vilket bara är en bråkdel av de nedskärningar i social trygghet som gjorts tidigare denna period.

Jämförelsevis kan det nämnas att indexfrysningarna under regeringsperioden skär 250 miljoner euro i grundtryggheten per år, arbetslöshetsersättningen minskades först med 200 miljoner euro 2017 och 2018 kom aktivitetsmodellen som nästa stöt, nedskärningar på 50 miljoner euro har gjorts i reseersättningarna och läkemedelsersättningarna och klientavgifterna har höjts med 150 miljoner. Sammanlagt uppgår regeringsperiodens försämringar i den sociala tryggheten och höjningar av serviceavgifterna till mer än 700 miljoner euro. Alla nedskärningar gäller än.

Nedskärningarna inom utbildningen, forskningen och produktutvecklingen försvagar ekonomins förmåga att förnya sig och sänker potentialen för produktivitetsökning på längre sikt. Det är fråga om vanskötsel när det gäller att skapa förutsättningar för tillväxt.

Planen för de offentliga finanserna innebär drygt 50 miljoner euro i permanenta tillskott eller engångssatsningar inom utbildningssektorn. Det är en spottstyver i jämförelse med de permanenta nedskärningar på ungefär en miljard euro som utbildningssektorn drabbats av under denna regeringsperiod. På samma sätt lyser ökade satsningar på forskning och produktutveckling med sin frånvaro i regeringens finansplan.

Regeringen för en politik som går stick i stäv med vad nuläget kräver. Den finländska ekonomins styrka ligger i en kompetent befolkning och ett fungerande utbildnings- och innovationssystem, stort förtroende och obetydlig ojämlikhet och i därav följande starka humankapital och sociala kapital samt en hög sysselsättningsnivå. Politiken måste inriktas på att stärka dessa.

Regeringen löper linan ut: arbetslivet fortsätter att försämras

Regeringen beslutade i samband med planen för de offentliga finanserna i april att försämma uppsägningsskyddet och att i fråga om dem som inte fyllt 30 och som varit arbetslösa i tre månader slopa villkoret att visstidsanställningar ska motiveras. Det arroganta sättet att förhålla sig till löntagare fortsätter. Sämre anställningstrygghet ökar osäkerheten i arbetslivet. Dessa beslut hotar det

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

förtroende och de framtidsutsikter som människor behöver för att systematiskt bygga upp sina liv. Samtidigt visar de åter hur totalt hjälplös regeringen är när det gäller arbetsmarknadsfrågor.

Regeringen har gjort sig känd för beslut som ökar människors osäkerhet och för sitt sätt att öka spänningarna på arbetsmarknaden. De nya besluten utgör en fortsättning på serien av tidigare beslut som försämrar läget på arbetsmarknaden, dvs. tvångslagarna (som aldrig genomfördes), nedskärningen i semesterpenningen, nedskärningarna i arbetslöshetsersättningen och den utsträffande nedskärningen inom aktivitetsmodellen, förlängningen av provtiden, uppluckringen av skyldigheten att återanställa och försämringen av anställningstryggheten för långtidsarbetslösa (ingen grund för visstidsanställning krävs).

Regeringens beslut ökar i synnerhet osäkerheten för många unga på arbetsmarknaden. Efter finanskrisen har vi befunnit oss i ett läge där de ungas inkomstutveckling varit exceptionellt svag. Bakom detta ligger den höga ungdomsarbetslöshet som föddes under recessionen, de atypiska anställningarna och det faktum att den yngre generationen har svagare fotfäste på arbetsmarknaden. Regeringen ökar denna osäkerhet genom de nya besluten.

Besluten som försämrar arbetsmarknaden är åter kopplade till allvarliga jämlikhetsproblem. Regeringen försätter människor i olika ställning beroende på storleken på det företag de har anställning i. Dessutom behandlas arbetstagare också olika beroende på ålder. Genom dessa beslut hotar man den i grundlagen tryggade jämlikheten. Nedskärningen av de offentligt anställdas semesterpenning fortsätter 2019. Regeringen har fråntagit kommunerna ett belopp som motsvarar den nedskärningen. I synnerhet lågavlönade kvinnor såsom sjukskötare, kokerskor, barnträdgårdslärare och bibliotekarier drabbas av detta. Vanliga sjukskötare, kokerskor, barnträdgårdslärare och bibliotekarie. De får ytterligare minskad köpkraft, medan andra grupper får ökade inkomster. Många familjer kan bara drömma om semesterresor. Att ta tillbaka nedskärningarna skulle vara ett viktigt steg mot rättvisa. Det skulle skapa förtroende.

SDP:s alternativ: fem reformer och fem investeringar

Social sammanhållning och hållbara offentliga finanser kräver en betydligt högre sysselsättning än vi har i dagsläget. Sysselsättningen måste överstiga 75 procent senast i mitten av nästa årtionde. Reformerna som faktiskt stärker sysselsättningen på lång sikt måste inledas nu. Det är också det enda hållbara sättet att säkerställa hållbara offentliga finanser på lång sikt.

Den ekonomiska tillväxten i Finland bygger framför allt på ökad produktivitet. Ökad produktivitet kräver hög kompetens, satsningar på forskning och produktutveckling och en aktiv närings- och sysselsättningspolitik som stärker ekonomins förmåga till förnyelse. Vi måste ha ett energiskt och framåtblickande grepp för att utveckla dessa.

Alla reformer måste genomföras på ett sätt som ökar delaktigheten och förtroendet och minskar den osäkerhet människor känner i fråga om arbete och försörjning. Bara på detta sätt går det att se till att politiken skapar tro på framtiden och ökar känslan av social samhörighet. Reformerna utgör också en garanti för trygghet.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

Investeringar i kompetens, välfärd och folkbildning stärker den ekonomiska aktiviteten och samhällsstrukturer. Samtidigt stärks de offentliga finanserna på lång sikt, när sysselsättningen ökar och kostnaderna för att rätta till samhälleliga problem minskar. Det är absolut nödvändigt att förstå detta drag hos investeringar om man vill sköta den offentliga finanserna hållbart och långsiktigt. Det blir i längden dyrt att försumma sociala investeringar.

SDP föreslår fem stora reformer för att öka sysselsättningen och jämlikheten.

1. Reformering av den småbarnspedagogiska verksamheten
2. Förlängd läroplikt och gratis andra stadium
3. En skattereform som stöder sysselsättning och hållbar utveckling
4. Reformering av den sociala tryggheten utifrån principen om generell trygghet
5. Reformering av familjeledigheterna

Dessa reformer kräver satsningar. För nästa ramperiod föreslår vi följande fem investeringar för att stärka kompetensen, forskningen och sysselsättningen och minska ojämlikheten:

1. Utbildningsmiljard — 250 miljoner/år för all utbildning från småbarnspedagogik till högskola
2. Ta världen med storm — FoU-satsningar, en aktiv näringspolitik och innovationsstöd
3. Avskaffa fattigdomen — indexhöjningar, stärkt försörjning för pensionärer med små inkomster och barnfamiljer och stärkta välfärdstjänster
4. Ett genuint aktiverande sysselsättningsmodell — arbets- och näringsbyråernas resurser, lönesubvention och ändringar i utsökningen
5. Att skapa och sprida tillväxt — satsningar på infrastruktur för arbete

Fem stora reformer

1. Reformera den småbarnspedagogiska verksamheten

En högkvalitativ småbarnspedagogik är en av de effektfyllaste investeringarna för samhället. Forskningsrön visar obestridligt nyttan med småbarnspedagogisk verksamhet. Barnen lär sig färdigheter snabbare och senare inläring främjas. Nyttan är som störst för barn med svår familjebakgrund.

Högklassig småbarnspedagogik ökar jämlikheten och stärker humankapitalet i samhället och därmed också förutsättningarna för ekonomisk tillväxt på lång sikt.

En fungerande småbarnspedagogik stöder utbudet på arbete. Lägre avgifter för verksamheten är ett kostnadseffektivt sätt att öka incitamenten för att arbeta. Därför har SDP som långsiktigt mål att småbarnspedagogiken ska vara avgiftsfri för alla.

Deltagarfrekvensen i småbarnspedagogisk verksamhet är låg i Finland om man jämför med de andra nordiska länderna och många andra länder i Europa. Det innebär bland annat barnen är hemma i större utsträckning och att det är modern som stannar hemma med barnen. En högre grad av deltagande förbättrar således också kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och höjer sysselsättningsnivån. Sänkta avgifter är ett starkt stöd för detta mål.

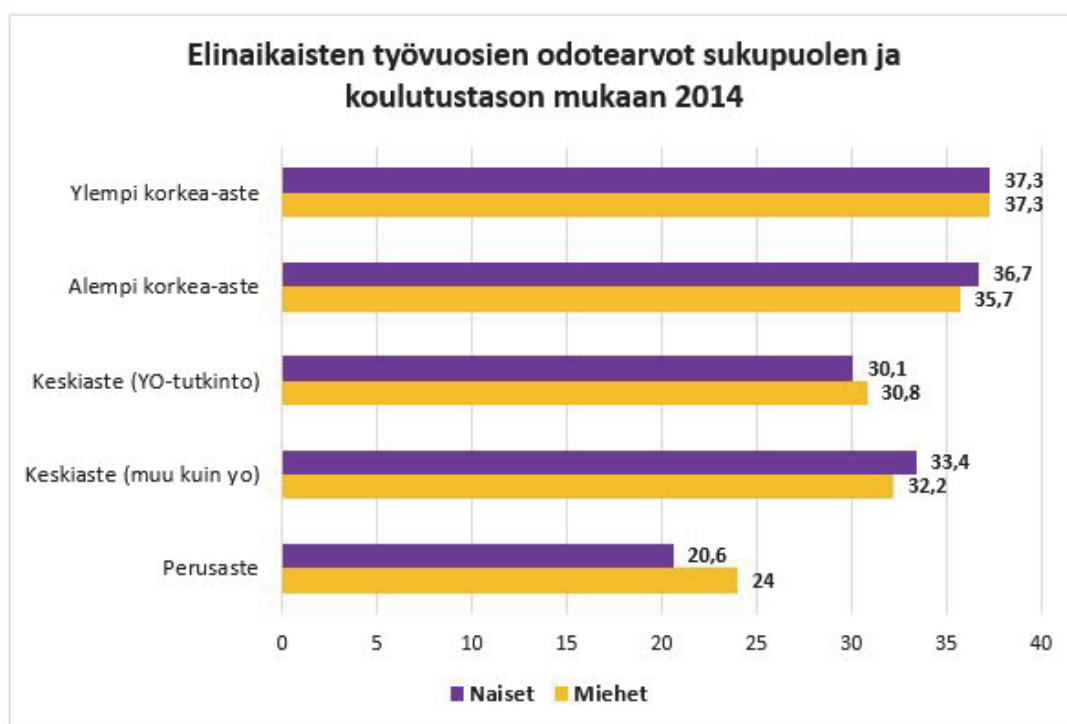
Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

Men nyttan av småbarnspedagogiken ger avkastning bara om den håller hög klass och om alla barn har samma rätt till den. En högklassig småbarnspedagogik kräver tillräckligt med kompetent personal. Grupperna måste vara tillräckligt små för att barnen ska kunna bemötas som individer och få en fostran och förskoleundervisning som håller hög kvalitet. Därför måste grupperna bli mindre och den subjektiva rätten till dagvård återinföras.

2. Förlänga läroplikten och göra andra stadiet avgiftsfritt

Utbildningspolitiken är den mest effektiva sysselsättnings- och tillväxtpolitiken på lång sikt. Livslångt lärande ger de bästa förutsättningarna att få fotfäste på arbetsmarknaden, det är den bästa försäkringen mot riskerna på arbetsmarknaden. Samtidigt är livslångt lärande det effektivaste sättet att öka jämlikheten och åtgärda marginalisering.

Sysselsättningen för personer med bara grundläggande utbildning är cirka 40 procent, medan siffran för högskoleutbildade är över 85 procent och även för personer med examen på andra stadiet cirka 70 procent. Tiden i arbetslivet för dem som enbart har gått ut grundskolan är nätt och jämt 20 år, medan personer med högskoleutbildning har cirka 35 år i arbetslivet. Det är absolut nödvändigt att höja utbildningsnivån om vi vill få till stånd bättre sysselsättningstal.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

Bild. Ju högre utbildning, desto längre tid i arbetslivet och bättre sysselsättning. De som bara har grundskolestadium har betydligt kortare tid i arbetslivet jämfört med andra grupper.

Bildens källa: Pekka Myrskylä: "Katoavat työpaikat - työllisten määrän ja rakenteen kehitys Suomessa 1987—2017" FFC:s publikationer 3/2017.

Det finns fortfarande nästan 100 000 personer under 30 år som saknar examen efter grundskolestadiet. Nästan 10 000 unga i varje årsklass saknar examen på andra stadiet. För dem blir det allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. Särskilt marginalisering bland pojkar är ett betydande problem och syns i ökad arbetslöshet bland unga män.

Strukturförändringarna i ekonomi och arbetsliv höjer kompetenskraven i arbetslivet. Under de senaste 30 åren har 600 000 arbetstillfällen där grundskoleutbildning räckt till för jobbet försvunnit från arbetsmarknaden. Däremot har arbetstillfällena för personer med högre utbildning blivit allt fler.

Det är till syvende och sist ett positivt fenomen eftersom en högre kompetensnivå innebär högre produktivitet, snabbare ekonomisk tillväxt och en högre levnadsstandard. Fenomenet är värt allt stöd. När arbetsmarknaden står inför en omvälvning är satsningar på utbildning det bästa sättet att se till att Finland hålls på benen.

Förlängd läroplikt är ett effektivt sätt att se till att hela åldersklasser åtminstone avlägger examen på andra stadiet. När andra stadiet samtidigt faktiskt blir avgiftsfritt kommer heller inte kostnaderna att hindra någon från att studera.

En förlängd läroplikt har hela tiden fått ett allt starkare stöd, i synnerhet bland ekonomiska experter. Exempelvis gjorde rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken i vintras den bedömningen att förlängd läroplikt med stor sannolikhet betalar sig i form av ökad sysselsättning. Dessutom skulle en förlängning stärka de offentliga finanserna också genom minskad utslagning och därmed mindre kostnader.

En lyckad förlängning av läroplikten kräver att alla vid behov får adekvat stöd och hjälp för sina studier. Det förutsätter tillräckligt med närundervisning, i synnerhet inom yrkesutbildningen, och dessutom studerandevård och hälso- och sjukvård med låg tröskel på så sätt att alla har smidig tillgång till dem.

3. En skattereform som stöder sysselsättning och hållbar utveckling

Socialdemokraterna publicerade ett långsiktigt skatteprogram i maj. Den visar riktningen för partiets skattestrategi under de närmaste åren.

Den sittande regeringen har inte använt beskattningen som ett verktyg för att finansiera utvecklingen av de offentliga tjänsterna. Riktningen måste ändras. Ekonomin blomstrar när samhället på det sätt som beskrivs i det följande investerar i förutsättningar för tillväxt. Skattefinansierad offentlig service ger de finländska företagen en konkurrensfördel på två sätt. En högklassig utbildning och högkvalitativ offentlig service genererar kommersiella innovationer, kompetent arbets-

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

kraft, stabila rättsliga och institutionella ramar och en stabil infrastruktur. Dessutom verkställs beskattningen så smidigt, exakt och kundvänligt som möjligt.

Regeringen har i sina skattelösningar glömt de främsta principerna för ett gott skattesystem: rättvisa och ekonomisk effektivitet. Dess skattebeslut har otvetydigt ökat inkomstskillnaderna. De har också skadat ekonomin. Exempelvis reformer som företagavdraget och skogsgåvoavdraget har punkterat skattebasen.

SDP vill reformera beskattningen i mer rättvis riktning genom en koncisare skattebas. Beskattningen blir då mer rättvis, vilket stöder ekonomisk tillväxt. Fokus inom beskattningen bör förskjutas från beskattning av arbete till beskattning av ägande, framför allt genom en mer koncentrerad och bredare skattebas, i regel inte genom högre skattesats. På så sätt hålls samfundsskatten på en skälig nivå även i fortsättningen. Med färre fripassagerare stärks välfärdsstatens legitimitet och försvinner drivkraften för populism.

Skattebasen för vinstutdelning fungerar dåligt i många avseenden. Här krävs komprimering på så sätt att beskattningen av icke-börsnoterade aktiebolag ses över så att förmögna privatpersoner inte kan undvika skatt genom att ta ut sina inkomster via aktiebolag. Dessutom bör en skälig källskatt tas ut på vinstutdelningen i utländska fonder och andra samfund som befriats från skatt på utdelning. Den behandling försäkringsskal och andra motsvarande investeringsprodukter har i skattehänseende bör samordnas med beskattningen av direkta investeringar. På så sätt betalas det skatt på de inkomster de genererar redan innan inkomsten tas ut ur försäkringsskalet. Samtidigt säkerställs det att förlusterna för dessa investeringsprodukter kan dras av från placeringsavkastningen.

Skattebasen för fastighetsinvesteringar bör koncentreras så att vinst som fastigheter i Finland genererar alltid kan beskattas här. Indelningen i inkomstkällor bör ses över så att fastighetsinvestering generellt anses vara en inkomstkälla inom näringsverksamhet, varvid den förlust investeringarna ger upphov till behandlas på samma sätt som annan förlust av affärsverksamhet. Även skattebasen för fastighetsbeskattningen bör reformeras så att fastigheternas beskattningsvärde bättre motsvarar deras verkliga värde.

SDP vill slopa de avdrag som inte behandlar företagare lika och krymper skattebasen, såsom företagavdraget och skogsgåvoavdraget. Däremot ska företagare stödjas genom lindrigare beskattning av förvärvsinkomster för SME-företagare och deras anställda. Dessutom ska den administrativa bördan lättas upp för mikroföretagare genom att den nedre gränsen för mervärdesbeskattning höjs till 20 000 euro. Skattebasen för mervärdesbeskattningen ska utvidgas genom att ta ut mervärdesskatt av banker och andra finansinstitut befriade från moms och skatt på försäkringspremier i form av en skatt på finansiell verksamhet.

Den vändning som skett i skattekonkurrensen på 2010-talet bidrar till att möjliggöra den ovan beskrivna koncentrationen av skattebaserna. SDP vill för sin del skynda på stävjandet av internationellt kringgående av skatt och internationell skattekonkurrens bland annat när Finland är ordförandeland för EU under andra hälften av 2019. SDP stöder åtgärder mot internationell skatteflykt och stöder även principen om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas (CCCTB) inom EU

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

och en minimiskattesats för samfund. Finland ska när reformerna utarbetas se till att skattebasen håller och att Finlands intressen beaktas på ett hållbart sätt.

Kampen mot internationell skatteflykt och svart ekonomi ligger i fokus när skattebasen ska koncentreras. SDP har separata åtgärdsplaner för båda för de närmaste åren, och de framgår av bilagorna till skatteprogrammet. Den viktigaste åtgärden de närmaste åren är ett ambitiöst genomförande av direktivet om skatteflykt. Dessutom bör staten använda sin ägarmakt för att främja att de företag den äger direkt eller indirekt inte ägnar sig åt aggressiv skatteplanering. Socialdemokraternas åtgärder mot svart ekonomi inbegriper elektroniska online-kassasystem, vilka enligt färsk siffror från Skatteförvaltningen skulle ge årliga skatteintäkter på upp till etthundra miljoner euro. Samtidigt ger dessa system och informationen på plattformarna inom plattformsekonomin i framtiden möjligheter till att beskattningen i allt större utsträckning är automatiserad, varvid företagens och myndigheternas verksamhet effektiviseras.

Beskattningen bör reformeras i mer hållbar riktning med avseende på miljön, ekonomin och välfärden. I synnerhet klimatförändringen kräver skyndsamma och mångsidiga åtgärder de närmaste åren. Inom beskattningen gäller det årligen flera tiotals miljarder euro som kan användas till att styra såväl konsumenternas beteende som företagens produktionsbeslut. Det systematiska angreppssätt som beskrivs i SDP:s skatteprogram bör införas. Där bedöms skattereformernas och de nuvarande skatteinstrumentens inverkan på hållbar utveckling. Exempelvis mervärdesbeskattningen bör utvecklas så att den blir en beskattningsform som stöder hållbar utveckling. Momsen är en skatteform som styr konsumtionen i hållbar riktning och den kompletterar de skatteformer som styr produktionen i samma riktning och även utsläppshandeln. Dessutom måste vi se till att naturresurserna används hållbart bland annat genom att införa en måttlig beskattning av gruvroyaltyer som bygger på mineralvärdet. På så sätt kan Finland få en skälig ersättning för exploatering av nationalegendomen och för de tillhörande riskerna och kostnaderna.

SDP skulle säkerställa att beskattningen inte leder till problem i synnerhet för låg- och medelinkomsttagare. Det kan göras genom en tätare bas för beskattningen av ägande och genom att hålla kvar progressiviteten i beskattningen. Betalningen av skatter kan tillfälligt medföra problem exempelvis när en ärvd bostad inte kan överlåtas eller när fastighetsskatten är hög i förhållande till inkomsterna. SDP vill underlätta skattebetalningen i besvärliga situationer genom att tillåta en flexibel uppskjutning av betalningen.

Att tyngdpunkten för beskattningen läggs över på beskattning av ägande betyder samtidigt att särskilt beskattningen av arbete sänks. Förvärsinkomstskatten och konsumtionsskatterna slår hårdast mot låg- och medelinkomsttagare. SDP:s lättnader i förvärsinkomstbeskattningen berör utöver löntagarna även pensionärerna och företagarna. Dessutom skulle arbetsinkomstskattens utsträcka nyttan av skattesänkningarna också till de löntagare som förtjänar mindre än 15 000 euro per och i dag endast betalar socialförsäkringspremie. För dem kunde förvärsinkomstskatten bli negativ, varvid de skulle få tiotals euro mer i handen varje månad, vilket skulle sporra till sporadiska jobb och deltidsjobb. Det skulle hjälpa bland andra de unga, föräldrar som sköter små barn hemma och arbetsföra pensionärer att hitta ut i arbetslivet. Arbetsinkomstskattens utsträcka skulle komplettera lönesubventionen och modellen med sysselsättningscheck, där arbetsmarknadsstödet underlättar anställning. Arbetsinkomstskattens utsträcka är också kopp-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

lat till SDP:s övergripande revidering av den sociala tryggheten genom en modell för generell trygghet.

4. Reformering av den sociala tryggheten utifrån principen om generell trygghet

Vårt system för social trygghet har genom åren utvecklats till en komplicerad och svåröverskådlig härva. Det har på senare år gjorts välkomna reformer som lett till att färre faller utanför skyddets räckvidd och som stärkt incitamenten för arbete. Alla problem har dock inte kunnat åtgärdas.

Dagens sociala trygghet kan inte alltid tillräckligt väl svara på de individuella trygghetsbehov som aktualiseras i varierande livssituationer och i en tid där arbetslivet blir alltmer mångskiftande. Dessutom är administrationen av det sociala trygghetssystemet ofta hjälplöst byråkratisk och svår att greppa.

För att rätta till dessa problem föreslog SDP våren 2018 en modell med generell trygghet. Det är en modell för den digitala eran. Den flexar i takt med den enskildes livssituation och beaktar förändringarna i arbetslivet och den nya tekniken. Samtidigt utgår modellen fortfarande från att arbetet är en den primära inkomstkällan, medan den sociala tryggheten är orsaksbaserad och kräver motprestationer. Modellen underlättar styrningen av stöd till de mest behövande.

SDP:s modell för generell trygghet skapar en helhet av den i dag så splittrade grundtryggheten. Till skillnad från dagens svårförståeliga sociala trygghet med alla dess dröjsmål är SDP:s modell enkel och förutsebar, vilket gör det lättare och mer lönsamt att ta emot jobb. I vår modell har byråkratin gallrats ut med hjälp av det nationella inkomstregistret och andra datasystem. Genom att samla förmånerna till en tydlig helhet minskar vi bollandet av människor från ett ställe till ett annat och tillbaka.

Den generella tryggheten erbjuder trygghet på tre nivåer: en garantinivå, en generell nivå och en aktiv nivå. Garantinivån är en behovsprövad trygghetsform som anlitas i sista hand. Den är nära kopplad till de tjänster som tillförsäkras var och en utifrån en individuell behovsbedömning. Den allmänna nivån täcker en skälig konsumtion och är en orsaksbaserad förmån. Med stöd av den ska man kunna klara sig om man blir sjuk eller arbetslös eller när man studerar eller får barn. Den inbegriper såväl grundläggande försörjning (grunddel) som ett inkomstskydd som följer förvärvsinkomsterna (förtjänstdel). På den aktiva nivån belönas de som stärker sin ställning på arbetsmarknaden.

Grundtanken bakom vår generella trygghet är att människorna förtjänar förtroende. Den generella trygghetsmodellens förmåner och service hjälper människorna till arbete. I stället för kontraproduktiva orättvisa bestraffningar, hot och karenstider stöder vi sysselsättningen genom ändamålsenliga och korrekt dimensionerade tjänster och sporrande förmåner. Om förmånstagaren försummar sina skyldigheter eller nekar att ta emot ett erbjudet jobb kan förmånen sänkas, men den återställs utan karenstid när förmånstagaren återigen följer systemets regler.

5. Omedelbar översyn av familjeledigheterna

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

Det nuvarande systemet för familjeledigheter har inte beaktat de förändringar som har skett i familjestrukturerna och i arbetslivet. I synnerhet mödrarna är numera borta långa perioder från arbetslivet, något som dels sänker sysselsättningsnivån, dels befäster löneskillnaderna mellan könen.

En översyn av familjeledigheterna på barnens och familjernas villkor är ett effektivt sätt att öka jämställdheten på arbetsmarknaden och öka sysselsättningen. Familjerna är betjänta av större flexibilitet i utnyttjandet av ledigheter och förmåner. De måste fungera för alla typer av familjer, från regnbågsfamiljer och enföräldersfamiljer till traditionella kärnfamiljer.

SDP offentliggjorde 2017 sin egen modell för familjeledigheterna. Modellen utgår från individuella och flexibla ledigheter för alla familjer, stöd för kvinnors arbetskarriärer, bättre möjligheter för pappor att vårda barn och möjlighet att överföra en förmån till någon annan än en förälder, beroende på familjens behov.

I SDP:s modell för ledighet av familjeskäl garanteras bägge föräldern en tre månaders inkomstbunden ledighet. Dessutom kan en sex månaders andel av den inkomstbundna ledigheten delas mellan föräldrarna på det sätt som familjen själv väljer. Ytterligare garanterar graviditetspengen ett 28 dagars förhöjt stöd genast i samband med födseln. Om förmånstagaren inte har haft några arbetsinkomster, betalas förmånerna till minimibelopp precis som nu. Utöver det får föräldrarna enligt eget val under ett år dela på en föräldrapenning som de, om de så önskar, också kan halvera, varvid det utbetalas under en motsvarande längre tid.

För att familjeledighetsreformen verkligen ska ge den önskade nyttan för sysselsättningen måste den stödjas genom en fungerande småbarnspedagogik och en fungerande sysselsättningspolitik. Över hälften av de mammor som sköter sina barn hemma saknade jobb, enligt en utredning gjord av Institutet för hälsa och välfärd. Det är för många av dem svårt att hitta jobb. Sysselsättningen måste därför stödjas genom aktiva arbetskraftspolitiska åtgärder, exempelvis utbildning.

Fem investeringar

1. Utbildningsmiljard — 250 miljoner/år för all utbildning från småbarnspedagogik till högskola

Det finländska samhället och den finländska ekonomin lever på kompetens. Det förutsätter tillräckliga satsningar på utbildning och forskning på alla utbildningsstadier. På lång sikt är utbildningspolitiken också det bästa vapnet mot ojämlikhet.

Planen för de offentliga finanserna innehåller stödåtgärder för barn, barnfamiljer och utbildning, men de är spridda på olika förvaltningsområden och utgör ingen tydlig helhet som garanterar alla barn och unga välbefinnande och jämlika studiemöjligheter samtidigt som övriga mål för livslångt lärande säkerställs. Det bästa sättet att säkerställa hög kvalitet på den småbarnspedagogiska verksamheten och på utbildningen är genom tillräcklig basfinansiering och tilläggsfinansiering som stöder utvecklingsarbetet. Anslagen för olika utvecklingsändamål bör samlas under ett färre antal moment i statsbudgeten än vad som nu är fallet; på det sättet kan utvecklingsanslagen beviljas som större poster med större genomslag.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

Utbildnings- och vetenskapssektorn behöver djärva beslut med sikte på framtiden. Socialdemokraterna vill att den nuvarande nioåriga grundskolan ska fortsätta utan avbrott med ett treårigt andra stadium som utgör läroplikt. Också skolstarten bör vara flexibel. Förskoleundervisningen bör i regel vara tvåårig och gälla 5—6-åringar, men skolan ska kunna påbörjas 1—3 år efter att förskoleundervisningen inletts. Samtidigt måste gruppstorlekarna i den småbarnspedagogiska verksamheten minskas, den subjektiva rätten till småbarnspedagogik återinföras och avgifterna för småbarnspedagogik slopas helt på lång sikt. Reformerna av läroplikten och småbarnspedagogiken har behandlats närmare i det föregående.

Yrkesutbildning och gymnasieutbildning utgör en del av den grundläggande utbildningen, som ger alla färdigheter för fortsatta studier, livslångt lärande och en bred allmänbildning. Socialdemokraterna vill att alla efter läroplikten ska ha en stark medborgerlig kompetens som gör det möjligt att klara sig och vara delaktig i samhällsförändringarna.

I Finland finns mer än 600 000 personer i arbetsför ålder med bara grundskolekompetens. Bara 43 procent av dem som endast har avlagt grundstadiet är sysselsatta. Utbildning på andra stadiet halverar risken för arbetslöshet. Därför krävs det långsiktiga åtgärder och program för hela den vuxna befolkningen; det räcker inte med punktinsatser. Vi socialdemokrater vill att kompetensprogrammet för unga vuxna fortsätter och att vuxenutbildningen reformeras på ett sätt som stöder och ger alla möjlighet till livslångt lärande.

Livslångt lärande och examensinriktad fortbildning hör till de mest brännande frågorna inom vår utbildningspolitik. Trots det är satsningarna på livslångt lärande små i ramplanen och de saknar dessutom ambition.

Om vi verkligen vill vara beredda på de utmaningar som förändringarna i arbetslivet och kompetensunderskottet för med sig måste vi satsa större, och dessutom måste satsningarna gälla även andra branscher än de där det råder brist på arbetskraft. Ett vettigare sätt att åtgärda bristen på kunnigt folk är att också öka högskolornas basfinansiering. Det som krävs är både noggrant avgränsade åtgärder, såsom fortbildning för bristbranscherna, och bredare åtgärder som ger högskolorna faktiska möjligheter att själva förbereda sig för de utbildningsutmaningar som förändringarna i arbetslivet medför.

Planen för de offentliga finanserna innehåller inga nya satsningar på forskning, utan i stället riktar kompetensinsatserna in på andra områden. Det är en allvarlig brist i regeringens politik. Men utveckling av högklassig forskning och kompetens är långsiktig verksamhet som man förhoppningsvis satsar på i fortsättningen.

Planen för de offentliga finanserna nämner visionen för högskoleutbildningen och forskningen fram till 2030, där åtgärderna innebär att ”högskoleutbildningen och forskningen bättre arbetar för det finländska samhällets väl”. Att frysa universitetsindexet också för 2019 bidrar inte till att ge förutsättningar för att förverkliga visionen. Genom att återinföra indexet skulle man ha kunnat sörja för att förhöjningen av den allmänna kostnadsnivån inte leder till ytterligare nedskärningar i universiteten. Ett kapitaltillskott till universiteten skulle ha varit ett synnerligen betydande beslut och en långsiktig lösning när det gäller att stärka universitetens finansiella bas. Vid sidan av tillräckliga anslag för forskning krävs det att forskningen vid universitet och forskningsinstitutioner

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

är ekonomiskt oberoende i tillräcklig grad. Det är en förutsättning för en högklassig grundforskning.

Högskolorna dimensionerar sin verksamhet utifrån de tillgängliga resurserna. Staten måste investera tillräckligt i högskolorna, så att Finland även framöver är känt för bildning, kompetens och innovationer baserade på spetskompetens samt för den framgång och välfärd som dessa genererar. Nu ser läget ut att vara extra svårt då i praktiken alla våra konkurrentländer märkbart ökar satsningarna på detta område. Vi får inte halka efter våra referensländer.

Internationella jämförelser har länge visat att Finland håller på halka efter i kompetens och utbildningsnivå vad beträffar både ungdomar och arbetsför befolkning. Högst utbildade var 40—44-åringarna 2015 och av dem hade 46 procent högskoleexamen, visar uppgifter från Statistikcentralen. I åldersgruppen 35—39 år var andelen 45 procent och i åldersgruppen 30—34 år 40 procent.

Utbildningsnivån i Finland håller på att sluta stiga. Samtidigt fortsätter utbildningen stärkas i många andra länder, så Finlands utbildningsnivå i förhållande till dem sjunker. Ännu i början av 2000-talet hörde Finland till världens mest högutbildade nationer, men nu sjunker statusen snabbt. Den trenden måste vändas.

2. Vi erövrar världen — satsningar på en aktiv klimat- och näringspolitik och på forskning och utbildning

För att stödja tillväxten och sysselsättningen på längre sikt behövs det strukturella reformer och stöd för tillväxt som bygger på kompetens, innovationer och export. Det är avgörande för att vi ska kunna närma oss sysselsättningsnivån i de övriga nordiska länderna.

Parisavtalets mål att begränsa uppvärmningen till nära 1,5 grader kräver att alla länder, också Finland, gör mer för att minska koldioxidutsläppen. Dagens bindande klimatinsatser räcker inte till för att målen ska uppnås, och nya insatser behövs snabbt. Utveckling och införande av ny energieffektiv och klimatvänlig teknik ökar våra exportmöjligheter och stärker vår internationella konkurrenskraft. De klimatpolitiskt nödvändiga åtgärderna innebär samtidigt ekonomiska möjligheter som det gäller att utnyttja.

Finlands ekonomiska tillväxt är också i fortsättningen framför allt baserad på kompetens, högt utbildad arbetskraft och en hög förädlingsgrad. Forskning, kompetensutveckling och innovationer har en viktig betydelse för ekonomins kapacitet till förnyelse. Här borde regeringen ha gått in för modigare lösningar i planen för de offentliga finanserna.

Av vår FUI-finansiering kommer mer än två tredjedelar från företagen och återstoden från staten. Statens andel har under de senaste åren sjunkit klart och vi har kommit betydligt på efterkälken jämfört med satsningarna i jämförbara ekonomier. Det är en bidragande orsak till att FUI-satsningarna minskat. Regeringen har ökat finansieringen av Business Finland, men satsningarna är ändå otillräckliga. Finland har trillat ner från positionen som innovationsföregångare. Nedsänkningarna har varit cirka 140 miljoner euro årligen. Målet måste vara att Finland når en stark po-

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

sition som innovationspolitisk föregångare. Nivåhöjningarna av anslagen för FUI inom ramen för Business Finland bör vara större och permanenta.

Nu behövs det satsningar på en närings- och industripolitik för en ny tid. Det allmänna måste, i nära samarbete med företagen, ha en stark roll när det gäller att ställa upp de strategiska målen och i arbetet för att nå målen. Utgångspunkten bör vara ny tillväxt, starkare kompetens, en bredare exportbas och framgångsrik export. Genom korrekta näringspolitiska val exempelvis inom energi-, sjöfarts- och bilindustrin samt turismen har man lyckats skapa faktisk internationell tillväxt och framgång. Detta märks i såväl sysselsättning som skatteintäkter.

Exporten måste breddas inom industribranscherna, men också i ett vidare perspektiv genom satsningar på tjänsteexport och kreativa affärsmodeller. De finländska framgångarna som leverantör av stora och kompletta exportprojekt låter fortfarande vänta på sig, eftersom det inte finns någon genuin verksamhetsmodell. Business Finland måste vidareutvecklas så att det kan utgöra en genuin och stark länk mellan de finländska företagen och exportmarknaderna. Business Finland måste vara insatt i exportmarknaden och dess potential, och hjälpa finländska företag att utnyttja denna potential till max.

Finland måste åter positionera sig på den logistiska världskartan. Det bör vara möjligt att fullt ut utnyttja vår geografiska position mellan Asien och Europa och få med Ryssland i planerna. Om vi i logistiskt avseende tidigare spelat rollen av en avlägsen ö bortom världshaven ska vi i framtiden vara knutpunkten mellan Asien och Europa. Finland har inte fått del av den europeiska transportfinansieringen (TEN-T) på grund av det faktum att det inte finns några färdiga planer att lägga till grund för en finansieringsansökan. Det finns också skäl att på samma sätt som i Sverige göra transportpolitiken till en angelägenhet på statsrådsnivå och inte något som bara angår kommunikationsministeriet. Då kan Finlands ståndpunkter föras fram klart och tydligt på alla nivåer inom EU. Ishavsbanan har väckt stort intresse i Europa och är därmed ett projekt som djärvt bör drivas på.

Möjligheterna i det arktiska området bör främjas betydligt starkare. Finland bör inte nöja sig med rollen som kommentator, utan vi ska vara en aktiv initiativtagare. Att i den arktiska politiken på nytt lyfta fram den nordliga dimensionens viktiga roll kunde utgöra ett element i en initiativinriktad Europapolitik. En välfungerande nordisk infrastruktur förbättrar näringslivets konkurrenskraft och främjar internationaliseringen.

I regeringsprogrammet uppställs målet att fem procent av alla offentliga upphandlingar ska vara innovationer. Målet är positivt men i framtiden måste det vara ambitiösare och staten borde också stödja exempelvis upphandlande enheter så att de kan nå målet. Innovativa upphandlingar skulle till exempel kunna erbjuda bättre tjänster inom social- och hälsovården samt hälsosammare lokaler.

Små och medelstora företag svarar i ökande omfattning för innovationer och nya arbetstillfällen i vårt land. Samhället måste erbjuda dem jämlika konkurrensförhållanden plus en stabil och förutsägbar nationell företagsmiljö som plattform för deras väg ut på den globala marknaden.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

Det viktigaste resultatet av den parlamentariska företagsstödsarbetsgruppen var att den enhälligt kunde definiera nya kriterier för beviljande av företagsstöd. De här kriterierna harmonierar med SDP:s mål och utgör en god grund för framtida beslut om företagsstöd. Företagsstöden bör i allt högre grad inriktas på projekt som förnyar i stället för att bevara och de ska bidra till nya investeringar och främja målen för investeringspolitiken.

3. Avskaffa fattigdomen — indexhöjningar och stärkt försörjning för pensionärer med små inkomster och barnfamiljer

Regeringens politik drabbar allra hårdast dem som har de lägsta inkomsterna. Samtidigt fattar man politiska beslut som ökar höginkomsttagarnas inkomster och skär ned i utbildning och service. Finland är på väg mot en allt större ojämlikhet. Det här minskar förtroendet mellan människor och medför osäkerhet inför framtiden. Det måste till en ändring i politiken. Politiken måste befästa de starka sidorna i vårt samhälle. Den ekonomiska politiken måste vara rättvisare.

De många försämringarna i utkomstskyddet för arbetslösa som gjorts under regeringsperioden räckte inte för regeringen, som trotsade alla varningar och drev igenom aktiveringsmodellen i årets början. Modellen betyder i praktiken en nedskärning på 4,65 procent i grundtryggheten för de arbetslösa som har det allra svårast. Regeringen har också lösgjort barnbidraget från index och beslutat att inte förnya barnavdraget i beskattningen, genom vilket man kompenserade den tidigare nedskärningen av barnbidragen.

Av de beslut som regeringen fattat är det frysningen av folkpensionsindex som har de allra svåraste följderna för småinkomsttagarna. Den betyder att de minsta förmånerna såsom folkpensionen och garantipensionen, arbetsmarknadsstödet och arbetslöshetsdagpenningen samt dagpenningförmånens minimibelopp inte följer prisutvecklingen utan deras köpkraft stampar fortfarande på 2015 års nivå. Till exempel borde grunddagpenningen för arbetslösa ha varit cirka 725 euro i månaden 2019, men på grund av frysningen kommer den att vara under 700 euro. Beloppet av full folkpension kommer att vara cirka 629 euro när det annars skulle ha varit 655 euro i månaden 2019. Att situationen för dem som har de lägsta inkomsterna försämrats märks också genom att bostadsbidragets andel av hyran hela tiden har minskat. Läget är sämst för dem som får många förmåner eftersom nedskärningarna kumuleras. Sjuk- och läkemedelskostnaderna förvärrar problemen ytterligare. En färsk undersökning från Institutet för hälsa och välfärd visar att mer än var tionde av de äldre med låga inkomster har tvingats avstå från läkarbesök av ekonomiska orsaker.

Nya utredningar visar också att känslan av ojämlikhet och svårigheter med försörjningen har ökat. SOSTE rf har genom en enkät i samband med Socialbarometern utrett hur cheferna inom social- och hälsovården och socialarbetarna samt cheferna vid Folkpensionsanstalten ser på ojämlikheten och hur de anser att utkomstskyddet för arbetslösa skulle kunna utvecklas. Av dem som svarade på enkäten ansåg en övervägande majoritet att regeringen har misslyckats med att minska ojämlikheten. Enligt de öppna svaren från socialarbetarna beror den ökade ojämlikheten på arbetslösheten och den sämre servicen. Också indexnedskärningarna av grundtryggheten har förvärrat fattigdomen bland klienterna.

Pensionärernas egna erfarenheter av försörjningen stärker denna uppfattning. Enligt en färsk utredning från Pensionsskyddscentralen hade ungefär hälften av pensionärerna någon form av

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

svårigheter med försörjningen. Knappt hälften av dem som svarade (45 %) upplevde vissa svårigheter med att klara av sina normala utgifter. Hälften (52 %) av de som svarade uppgav att de har svårigheter med att betala åtminstone någon nödvändig utgift. En tredjedel (33 %) hade inga pengar kvar efter att de hade betalat de nödvändiga utgifterna. (Pensionsskyddscentralens utredningar 3/2018).

SDP föreslår i sin alternativa budget att indexhöjningen av de sociala förmånerna görs som normalt, att försörjningen för pensionärer med små inkomster stärks genom en höjning av folkpensionen och garantipensionen samt att det görs en hel del andra ändringar i skatterna och förmånerna som stärker småinkomsttagarnas försörjning. Dessutom måste också klientavgifterna inom social- och hälsovården sänkas.

Stärkt ställning för personer i utsökning och större jämlikhet i fråga om rättssäkerhet

Många finländare drabbas av utsökning efter utsökning, och många av dem har brottats med skuldproblem ända sedan den ekonomiska krisen på 1990-talet. Utsökningar som pågår länge lamslår hela familjen, hotar att öka familjens utsatthet och ökar utgifterna för grundläggande utkomststöd och behovsprövade bidrag. De mänskliga kostnaderna är oerhört stora. Dessutom har personer i utsökning ofta en låg motivation att söka jobb.

Ett särskilt problem är de klientavgifter inom social- och hälsovården som går till utsökning. År 2017 gick nästan 320 000 klientavgifter och 36 000 avgifter inom småbarnspedagogiken till utsökning. Klientavgiftslagen (11 §) gör det möjligt att efterskänka eller nedsätta en avgift. Denna möjlighet utnyttjas alltför sällan. Lagen måste preciseras så att avgifterna alltid jämkas när det finns behov av det. Ändringen skulle också främja jämlikheten när det gäller den faktiska tillgången på service. Också avgifternas nivå måste sänkas.

Personer med utsökningsproblem måste ges bättre möjligheter att försörja sig och att få jobb. Det låter sig göras exempelvis genom att utsökningsbalken ändras. Den måste innehålla bestämmelser om faktiska möjligheter att klara sig ur skulderna, smidigare rättsprocesser, högre skyddade belopp, precisering av räntetaket för snabbblån, utbyggnad av skuldrådgivningen och bättre möjligheter att få sociala krediter.

I planen för de offentliga finanserna har det anvisats moderata tilläggsanslag för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, effektivisering av rådgivningen för gäldenärer vid utsökning och snabbare rättegångar. Tilläggen är ytterst välbehövliga, och anslagen måste stärkas också under de kommande åren.

Problemen vid utsökningen har ett större samband med jämlikheten i fråga om rättssäkerhet. Efter de betydande nedskärningarna i de offentliga finanserna är situationen när det gäller anslagen mycket trängd i domstolarna och de övriga ämbetsverken och inrättningarna inom justitieministeriets förvaltningsområde, och det kommer att bli ännu värre under de kommande åren. Lagutskottet uttryckte i sitt utlåtande, som var enhälligt, oro över vilka konsekvenser dessa sparbering har för funktionsförmågan hos aktörerna inom justitieministeriets förvaltningsområde och för bland annat medborgarnas rättssäkerhet. Otillräckliga resurser inom såväl domstolarna som

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

rättshjälpen återspeglar sig på tillgången till rättsskydd, och de som lider mest är de som har det allra sämst.

4. Ett genuint aktiverande sysselsättningsmodell — arbets- och näringsbyråernas resurser, lönesubvention och ändringar i utsökningen

Hos oss är resurserna för en aktiv arbetskraftspolitik på en betydligt lägre nivå än i de övriga nordiska länderna. När den konjunkturbetingade arbetslösheten minskar under en högkonjunktur får en allt större del av de arbetslösa inte jobb på grund av någon omständighet som sänker deras relevans på arbetsmarknaden. Den arbetslösa behöver då stöd och tjänster eftersom de många olika problem som ligger bakom en långvarig arbetslöshet inte kan lösas genom bestraffning.

Regeringens linje har varit att behandla sysselsättningsproblemet som ett problem som beror på bristande motivation hos den arbetslösa. Regeringen har samtidigt som man har skurit i resurserna för en aktiv arbetskraftspolitik skapat en arbetskraftspolitisk aktiveringsmodell där man kan skära i försörjningen för en arbetslös trots att han eller hon har gjort sitt bästa för att få jobb. Modellen är vettig bara om man tror att arbetslösheten till stor del beror på ovilja att arbeta. Trots en del rubriker som väckt uppmärksamhet finns det inga bevis för att det i vårt land skulle finnas en utbredd ovilja att arbeta.

I Finland borde man också hellre än att ta efter den australiensiska modellen följa de nordiska länderna inom arbetskraftspolitiken. En personlig och vid behov sektorsövergripande service enligt till exempel dansk modell skulle ge stöd i svåra livssituationer samt motivera och uppmuntra de arbetslösa. Samtidigt borde de arbetskraftspolitiska tjänsterna föras ner till lokal nivå. De synnerligen framgångsrika lokala och kommunala arbetskraftspolitiska försöken bör utvidgas och bli en riksomfattande modell, i stället för att importera försök som är tvivelaktiga och främmande för den nordiska samhällsmodellen. Otestade modeller är ett hasardspel med de arbetslösas välfärd och hållbarhetsgapet.

Utifrån den sektorsövergripande samservicen som visat sig fungera bra kunde man på kommunal bas bygga upp en arbetskraftsservice på lokal nivå med tillräckliga personalresurser och sektorsövergripande stöd. Användningen av lönesubvention borde utvidgas i samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna så att man inte äventyrar det arbete som grundar sig på kollektivavtal och inte snedvrider konkurrensen. Arbetskraftstjänster kopplade till det lokala näringslivet ger också de bästa förutsättningarna för att styra lönesubventionerna så att de används på ett ändamålsenligt sätt.

Socialdemokraterna har föreslagit att man ska öka användningen av lönesubventioner betydligt genom att ta i bruk Rinnes modell med sysselsättningssedlar. Enligt modellen får en arbetssökande den andel som motsvarar arbetsmarknadsstödet av arbetslöshetsförmånen i form av en sysselsättningssedel. Detta skulle vara ett snabbt sätt att öka volymen av lönesubvention och göra det möjligt för många att hitta jobb.

I arbetskraftspolitiken behövs det riksomfattande strategisk styrning dels för att behärska de snabba strukturella förändringarna i arbetslivet, dels för att arbetskraftspolitiken om den genomförs rätt är ett betydande konjunkturpolitiskt verktyg. Det är ändå klokast att de åtgärder som behövs

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

för att genomföra strategin vidtas på det lokala planet, eftersom det är kommunerna och städerna som har den bästa kunskapen om förhållandena i pendlingsregionen. I kommunerna och städerna kan man möta människorna och ge dem personlig service.

Den modell med tillväxttjänster som regeringen nu bereder splittrar arbetskraftstjänsterna på två sätt. Den riksomfattande strategiska styrningen hotar att bli svag om landskapen måste ta hand om arbetskraftstjänsterna utan att få särskild finansiering eller incitament för att sköta arbetskraftspolitikerna på ett bra sätt. Servicestrukturen som på gräsrotsnivå har skuffats över på företagen och kompletterats med allt fler sanktioner verkar vara tänkt att betjäna marknaden för arbetskraftsservice i högre grad än de arbetslösa själva. Det finns risk för att vi är på väg mot billighetstjänster som lagts ut på konsultbyråer och att de arbetslösa får bära hundhuvudet när dessa inte fungerar, vilket man kan förutse redan i dag. På det sättet berättigar man sedan nya allt strängare sanktioner för de arbetslösa.

5. Att skapa och sprida tillväxt — satsningar på infrastruktur för arbete

Urbaniseringen är ett globalt fenomen som vinner mark också i Finland. Den leder till snabbare produktivitetstillväxt och därmed snabbare ekonomisk tillväxt. Det måste skapas starka förutsättningar för en sådan utveckling. Samhällspolitikerna måste vara ambitiösa.

Man måste se till att det byggs tillräckligt med bostäder i de områden som växer och att det finns effektiva kommunikationer i områdena. Samtidigt måste man säkerställa att det finns effektiva och snabba spårvägsförbindelser mellan dem. Vi måste bli kvitt flaskhalsarna inom trafiken och boendet.

För att efterfrågan på arbete och arbetstagarna ska mötas bättre än i dag krävs det förutom satsningar på utbildning och sysselsättning också en bättre rörlighet för arbetskraften. Tröskeln för att flytta när man skulle kunna få jobb på annat håll måste sänkas i de fall när en flytt skulle passa in i en persons livssituation. Det är ett viktigt medel för att hålla boendekostnaderna på en skälig nivå. Samtidigt måste pendlingsregionerna utvidgas och förbindas med varandra genom investeringar i spårvägstrafik. Också i övrigt måste det finnas fungerande trafiknät.

I stadsregionerna måste man satsa på en tät samhällsstruktur samt på kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik. Trivsamma, progressiva städer skapar välfärd och tillåter högklassigt boende och högklassiga tjänster i hela landet.

Att det är dyrt att bo på tillväxtorter beror framför allt på att det finns för få bostäder. De viktigaste verktygen för att ändra på detta är att öka planläggningen och därmed också byggandet. I SDP:s alternativ undanröjs flaskhalsarna inom boendet och trafiken genom utveckling av intentionsavtalen för markanvändning, boende och trafik (MBT) och genom att utvidga tillämpningen av dem till nya stadsregioner. Vi behöver långsiktiga mål som sträcker sig över flera valperioder och vi måste vara aktiva inom många sektorer. Byggandet ökar när tillräckligt med tomtmark planläggs. Staten kan påverka hur många bostäder som planläggs, inte minst via MBT-avtalen.

I SDP:s alternativ flätas bostads- och transportpolitiken tätare samman, särskilt med MBT-avtalen som verktyg. Den strategiska planeringen av markanvändningen stärks i stadsregionerna och

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

därmed kan bygg- och infrastrukturprojekt planeras i ett större perspektiv som sträcker sig över kommungränserna. Staten förbinder sig långsiktigt att finansiera trafikprojekt som påskyndar bostadsbyggande. Spårvägsprojekt ges särskild uppmärksamhet. I gengäld förbinder sig kommunerna att öka planläggningen av bostäder och att särskilt beakta gång- och cykelmöjligheterna i planläggningen.

MBT-avtalen måste vid planläggningen i ökad utsträckning beakta transportformer som främjar hälsan och en hållbar utveckling. När staten kräver ökat tomtutbud, måste kommunerna i sin tur kräva att byggherrarna står till tjänst med fler bostäder till rimligt pris. En utgångspunkt måste dessutom vara att kommunerna har obebyggd och planlagd mark för bostäder för fem års behov. MBT-avtal bör i fortsättningen ingås också med nya stadsregioner.

Under denna regeringsperiod har utvecklingsinvesteringarna näst intill legat på is. Situationen är ohållbar med tanke på produktivitetstillväxten och konkurrensförmågan. Det är nödvändigt att höja investeringsnivån för trafikledsnätet. Samtidigt måste trafikledspolitiken utvecklas så att den blir mer långsiktig och förutsebar. Sett från denna synpunkt är det extra angeläget att planering och finansiering sträcker sig över flera valperioder och bygger på en tolvårsperiod, så som den parlamentariska arbetsgruppen rekommenderar. Det gör det också lättare att ansöka om och få EU:s TEN-T-stöd.

Tilläggsfinansieringen för att stoppa ökningen av det eftersatta underhållet av trafiknätet 2016—2018 upphör i slutet av år 2018. Enligt regeringens rambeslut är finansieringen för bastrafikledshållningen cirka en miljard euro per år under de första åren av planen för de offentliga finanserna, vilket betyder en minskning med cirka 400 miljoner euro jämfört med år 2018. Finansieringen för bastrafikledshållningen ökar inom ramen till 1,3 miljarder euro först år 2022. Enligt den parlamentariska arbetsgruppens enhälliga förslag bör finansieringen för bastrafikledshållningen höjas med 300 miljoner euro per år också under de första åren av planen för de offentliga finanserna, för att det eftersatta underhållet inte ska börja växa på nytt. Finansieringen för bastrafikledshållningen måste vara förutsebar och långsiktig, och det får inte förekomma stora årliga variationer.

Finansieringen för kultur måste stärkas

Reformen av statsandelssystemet för kultur bereddes länge, men tyvärr slutförde regeringen inte heller den här reformen. Regeringen beslutade sig för att se över finansieringen för museer och så kallade fria grupper inom den utövande konsten. Det är självklart ett viktigt framsteg, men den finansiering som anvisats motsvarar inte behoven. Totalreformen blir också på hälft eftersom man inte tog med teatrar och orkestrar. Statsandelssystemet för kultur måste reformeras i sin helhet, och tillräcklig finansiering måste reserveras för reformen. Det handlar om 20—40 miljoner euro. Reformen måste genomföras på ett sätt som tryggar tillräckliga verksamhetsförutsättningar för de olika kulturformerna i hela landet. Fungerande teatrar, orkestrar och övriga kulturtjänster är viktiga för det psykiska välbefinnandet och bildningen. De är viktiga för den lokala sysselsättningen och näringslivet i hela landet.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

I ramarna skär man ned kompensationsavgifterna med två miljoner euro. Detta är inte acceptabelt, utan kompensationsavgifterna måste utvecklas på lång sikt så att de tryggar en behörig ersättning till upphovsmännen. Redan den nuvarande nivån på 11 miljoner euro är otillräcklig. Om vi vill att den kreativa ekonomin ska frodas och utvecklas måste konstnärer och upphovsmän garanteras en tillräcklig ersättning när verk och objekt för närstående rättigheter kopieras för enskilt bruk med stöd av begränsningen enligt upphovsrättslagen.

Vi måste sörja för naturens mångfald

Vår skogsnatur fortsätter att utarmas. Finland har åtagit sig att senast 2020 stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden, minska påfrestningen på mångfalden och se till att naturresurserna används hållbart. Skyddsåtgärderna via handlingsplanen för mångfald i skogarna i södra Finland (METSO) har varit ett effektivt och populärt sätt att skydda privatägda skogar.

I början av regeringsperioden gjordes det kraftiga nedskärningar i finansieringen för METSO-programmet. Senare har man lappat på dessa nedskärningar en aning. Nedskärningarna har betytt minskat skydd för skogar i privat ägo. Vi får inte tumma på skyddsmålet, och anslagen måste snabbt höjas till samma nivå som förra valperioden.

Vandringsfisker måste skyddas

I enlighet med fiskvägsstrategin bör vandringsfiskens vandring främjas genom insatser på olika håll i landet. Det är dags för kraftbolagen att ta ett större ansvar för att stärka bestånden av utrotningshotad vandringsfisk. Fiskevårdsskyldigheter saknas i vattentillstånden för åtminstone kring ett femtiotal kraftbolag, och verkställigheten av de nuvarande skyldigheterna haltar. Vi behöver också en revidering av vattenlagen för att kraftbolagen ska bli skyldiga att ta ett större ansvar för skyddet av fiskbestånden.

Vi måste börja åtgärda det eftersatta underhållet av nationalparkerna

Forststyrelsens naturobjekt blir allt populärare, och antalet besökare ökar. För vår turism är en ren natur och välskött objekt en konkurrensfördel som vi måste slå vakt om. I dag räcker finansieringen för naturtjänster inte för att täcka investeringsbehoven i nationalparker, friluftsområden och historiskt viktiga objekt. Vi måste få ett långsiktigt program för att åtgärda det eftersatta underhållet, och finansieringen av programmet måste garanteras.

Målet en framtidsorienterad budgetering

Socialdemokraterna betonar i sin ekonomiskpolitiska linje vikten av sociala investeringar. Investeringar i välfärd, utbildning, kultur och miljö stärker samhällets strukturer och den ekonomiska aktiviteten. Det är en grundläggande förutsättning för en hög sysselsättning och för harmonin i samhället. Dessa är i sin tur nödvändiga för hållbarheten i de offentliga finanserna: den offentliga ekonomin är stark när sysselsättningen är hög och kostnaderna för att avhjälpa sociala problem hålls låga.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

I en sedvanlig budgetplanering som sker på relativt kort sikt händer det lätt att man glömmer den ovannämnda aspekten. För att man ska kunna föra en konsekvent politik som sträcker sig tillräckligt långt in i framtiden behövs det också mångsidigare indikatorer och konsekvensbedömningar än de vi har i dag.

Framtidsutskottet konstaterade i sitt utlåtande, som var enhälligt, att man vid planeringen av de offentliga finanserna måste gå in för att skilja åt offentliga investeringar och löpande kostnader i den offentliga förvaltningen, samtidigt som man bedömer i vilken relation satsningar i offentlig förvaltning står till bnp. Vidare sade utskottet att dessa två utgiftskategorier — offentliga investeringar och löpande kostnader i offentlig förvaltning — måste behandlas på olika sätt i planen för de offentliga finanserna och i den årliga budgeten.

Det väsentliga här är att praxis med kortsiktiga budgetar inte får förhindra eller försvåra investeringar som realiserar först på lång sikt. Detta gäller såväl investeringar i välfärd, kultur och infrastruktur som alla andra typer av långsiktiga politiska åtgärder. Det gäller i synnerhet bekämpning av klimatförändringen.

Därutöver behöver enligt framtidsutskottet den temaorienterade budgeteringen utvecklas och testas för att i högre grad backa upp en konsekvent politik och större förståelse för och kontroll över helheten i statsfinanserna. En temaorienterad budgetering kan inom statsförvaltningen kräva innovationer i fråga om tvärspektoriella ledningsrelationer.

Vårdreformen innebär betydande ekonomiska risker

Regeringen tänker fortfarande med våld driva igenom sina propositioner om landskaps- och vårdreformen. Reformen kommer framför allt i startfasen att öka kostnaderna för social- och hälsovården i betydande grad. Propositionen kommer att förorsaka massiva omedelbara omställningskostnader som uppstår ofrånkomligen och delvis blir bestående. Dessutom kommer valfrihetsmodellen att skapa ett tryck på att öka kostnaderna. Samtidigt är mekanismerna för att åstadkomma de eftersträvade besparingarna svaga.

De ökade kostnaderna beaktas ändå inte i den föreslagna finansieringslagen, och ingen finansiering för dem reserveras i planen för de offentliga finanserna. På grund av omställningskostnaderna kommer landskapen att råka i allvarliga ekonomiska svårigheter så snart de inleder verksamheten 2020.

I det inledande skedet kommer det att uppstå kostnader för samordning av löner, tjänster och kundavgifter, förvaltning, IKT och fastigheter samt anpassning (nedläggning) av den offentliga produktionen när den privata produktionen ökar. Enbart kostnaderna för att samordna lönerna väntas uppgå till 700—1 000 miljoner euro. Enligt beräkningar gjorda av landskapet Nyland kommer förändringskostnaderna bara i Nyland att vara uppe i ungefär 300 miljoner euro det första året. En stor del av de här förändringskostnaderna blir bestående (t.ex. samordningen av lönerna).

En snabb tillväxt av den privata produktionen skulle medföra ett behov av att skära ner i offentligt producerade tjänster. Att avveckla överproduktionen snabbt och samtidigt kontrollerat skulle

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

vara svårt. Bortsett från att det innebär kostnader, innebär det uppsägningar och osäkerhet för personalen.

En betydande del av dem som i nuläget anlitar tjänster som huvudsakligen finansieras privat kommer att börja anlita offentligt finansierade tjänster, det vill säga de tjänster som finansieras av landskapen. Förskjutningen kommer att ske från de tjänster som i nuläget produceras privat och delvis ersätts genom sjukvårdersättningar från FPA (inklusive mun- och tandvård), från de tjänster som ersätts i form av rehabilitering och från sjukvården inom företagshälsovården. Framför allt de arbetsgivarföretag som finansierar hälsovård för totalt 1,8 miljoner anställda får ett kraftigt incitament att överföra sin betalningsbörda på social- och hälsocentralerna. Enligt en sakkunnigbedömning kommer de ovannämnda tjänsterna och eventuella förskjutningarna att utgöra en gråzon i storlekskategorin 1,5—2 miljarder. Här lämnar propositionerna det öppet vilka kostnaderna kommer att bli och hur de ska täckas.

Utöver kostnaderna i förändringsfasen kommer den av regeringen föreslagna valfrihetsmodellens incitament på mikronivå att skapa ett kostnadstryck. De riskerna sammanhänger särskilt med bristen på konkurrens, att kostnaderna för producenter av direktvalstjänster läggs ut på landskapen, valet av kunder, hanteringen av tjänstenätet och ett bristfälligt genomförande av vårdintegrationen och ett okontrollerat öppnande av marknaden. Vid utfrågningen av sakkunniga har dessa i hög grad lyft fram att i den valda modellen hotar kostnadsutvecklingen löpa amok och den offentliga sektorns möjlighet till övergripande styrning av servicen kommer att bli märkbart smalare.

Trots upprepade påstötningar har regeringen inte kunnat lägga fram ens en grov bedömning av de här kostnaderna, när de kommer att infalla eller hur de ska finansieras. Inga finansiella resurser finns heller för ändamålet i ramarna för statsfinanserna från och med 2020, då landskapen ska inleda sin verksamhet. Det är uppenbart att reformen, om den ska kunna genomföras på det föreslagna sättet, kommer att kräva en massiv höjning av landskapens finansiering jämfört med den finansiering som reserverats i planen för de offentliga finanserna.

Den generella karaktären av finansieringen till landskapen hotar att leda till ett finansieringsunderskott i fråga om andra än vårdtjänster. Landskapen får merparten av sina inkomster i form av generell statlig finansiering, vilket betyder att landskapet själv kan besluta om vilka uppgifter pengarna används till.

Det är uppenbart att finansieringen av landskapets andra tjänster blir lidande när det uppstår ett sådant tryck på pengarna till vården. Landskapen kommer att känna sig lockade att använda en större del av de generella medlen på vården än vad de kalkylerade kostnaderna tillåter, och då blir andra viktiga tjänster utan. Det betyder att finansieringen för exempelvis sysselsättningstjänster samt natur- och miljövård blir lidande.

De ekonomiska riskerna med reformen behandlas grundligt i finansutskottets utlåtande FiUU 5/2018 rd och i den gemensamma avvikande mening som oppositionspartierna har lämnat till det.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

Den finansiering till landskapen som reserverats i planen för de offentliga finanserna är inte realistisk, regeringen skjuter över problemen till nästa valperiod

Genom vård- och landskapsreformen överförs vårdutgifterna i sin helhet till ramförfarandet för statsfinanserna. Det handlar om en stor strukturell förändring och en betydande förändring i nivån på ramen. Redan nu är det helt klart att den finansiering som reserverats för landskapen inte på långt när kommer att motsvara kostnaderna.

Den finansiering som i ramen reserverats för landskapen motsvarar som utgångspunkt det som regeringen föreslår i lagen om landskapens finansiering. Nivån på finansieringen till landskapen bestäms för vårdutgifternas del till en början enligt kostnaderna sådana de var före reformen och höjs årligen enligt den indexhöjning som föreslås i finansieringslagen.

Finansieringslinjen med indexhöjningar enligt lagen om landskapens finansiering innebär att regeringens mål att dämpa vårdkostnaderna med tre miljarder euro nås före 2029. De sakkunniga har ansett att målet är orealistiskt.

I den finansiering som i ramen reserverats för landskapen har man inte alls beaktat de betydande förändringskostnaderna för reformen. Som det sägs ovan medför reformen ett kostnadstryck i miljardklassen vars storlek det inte ens är möjligt för regeringen att uppskatta.

Enligt finansministeriets tekniska prognos för landskapens ekonomi våren 2018 är landskapsekonomins grundläggande underskott cirka en miljard euro 2020. Enligt uppgift kommer underskottet till och med att öka något under de kommande åren. I bedömningen har man inte beaktat förändringskostnaderna för reformen, men man vet ändå att de redan i början kommer att uppgå till flera hundratal miljoner euro eller mer. Det betyder att landskapens underskott i verkligheten blir större än det som nu prognosticerats.

Enligt finansministeriets prognos förorsakas underskottet särskilt av de pågående stora sjukhusinvesteringar som landskapens lokalcentral ska ansvara för. Men lokalkostnaderna betalas i slutändan i form av hyror från landskapens budgetar, eftersom lokalcentralen får sina inkomster i form av hyror som betalas av landskapen. Enligt prognosen visar landskapens ekonomi dessutom ett underskott också före investeringsutgifterna.

Det är således uppenbart att den finansiering som i ramen har reserverats för landskapen inte är på en realistisk nivå. Det finns ett gap i miljardklassen mellan de kända kostnaderna och den finansiering som reserverats i ramen. Landskapen kommer att råka i stora ekonomiska svårigheter redan i början. Det är totalt ansvarslost att i ramen föreslå en sådan nivå på finansieringen till landskapen som man på förhand vet att är otillräcklig. I sista hand är det fråga om trovärdigheten i hela ramförfarandet.

Regeringen skjuter således över problemet med den otillräckliga finansieringen av vården till följande valperiod. Detta är ett fullständigt ansvarslost sätt att sköta de offentliga finanserna: regeringen genomför en reform som medför kostnader i miljardklassen men är oförmögen att uppskatta dessa kostnader och reserverar inte heller någon finansiering för dem i ramen för statsfinanserna. Däremot dimensionerar regeringen ramen för statsfinanserna på ett totalt orealistiskt sätt till

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

en nivå som är helt och hållet underdimensionerad. Riksdagen kan inte godkänna en så slapphänt skötsel av de offentliga finanserna.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen ändrar riktning i sin ekonomiska politik och justerar huvudprinciperna i planen för de offentliga finanserna för att de ska minska ojämlikheten och i stödja de långsiktiga förutsättningarna för tillväxt. Riksdagen förutsätter också att regeringen korrigerar sitt vägval och får de offentliga finanserna i balans på ett socialt rättvist sätt, både genom att öka inkomsterna och genom att minska utgifterna.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför sysselsättningsförbättrande omstruktureringar med rättvisa och förtroendeingivande åtgärder som minskar ojämlikheten och osäkerheten i samhället.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över småbarnspedagogiken genom att minska gruppstorlekarna, återinföra den subjektiva rätten till småbarnspedagogik och ytterligare sänka klientavgifterna för småbarnspedagogik.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer läropliktsåldern och gör utbildningen på andra stadiet genuint avgiftsfri.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart bereder en reform av familjeledigheterna.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart börjar bereda en socialtrygghetsreform utifrån den generella trygghetsmodellen.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart börjar bereda en skattereform som stöder sysselsättningen och en hållbar utveckling och som säkerställer hållbara offentliga finanser genom en tät skattebas och skäliga skattesatser och genom en tyngdpunktsförskjutning av beskattningen från arbete till ägande.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart vidtar åtgärder på såväl nationell som internationell nivå för att stävja ekonomisk brottslighet, skatteflykt och aggressiv skatteplanering.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen sörjer för att kulturen anvisas tillräcklig finansiering och anslår tillräckliga resurser för den nu aktuella statsandelsreformen.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 1 /sd

10. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer konsekvenserna av sina ekonomisk-politiska vägval för olika befolkningsgrupper och för inkomstfördelningen både på kort och lång sikt.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att finns anslag för en aktiv arbetskraftspolitik, för kompetensprogrammet för unga vuxna och för ett effektivt genomförande av ungdomsgarantin.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen genast börjar bereda en reform med en aktiv arbetskraftspolitik, där kommunerna får större ansvar för sysselsättningen och samtidigt tillförsäkras nödvändiga resurser. Tillräckliga sysselsättningsanslag måste tryggas för i landets olika delar.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart inleder en reform av vuxenutbildningen.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen inför en sysselsättningscheck enligt den så kallade Rinnemodellen.

15. Riksdagen förutsätter att regeringen snabbt startar ett program för att minska långtidsarbetslösheten.

16. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att reparera mögelskadade skolor, bibliotek och daghem.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen genast förbereder en avsevärt effektiviserad bostads- och infrastrukturpolitik för att öka produktionen av bostäder till rimligt pris och för att starta betydande trafikprojekt, framför allt på tillväxtorter.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de mest orättvisa och oskäligen nedskärningarna i inkomstöverföringarna och höjningarna av avgifterna eftersom de redan nu drabbar de mest utsatta.

19. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de förödande nedskärningarna av anslagen till utbildning och forskning och omedelbart gör något för att de sjunkande satsningarna på forskning och produktutveckling ska vända uppåt. Plattformen för kompetens och innovationer måste stärkas i vårt land.

20. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att semesterpenningen inom den offentliga sektorn ska betalas ut på normalt sätt.

21. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att ge hela befolkningen ett utbildnings- och kompetenslyft.

22. Riksdagen förutsätter att adekvat tillgång till utbildning i tillräckligt stor omfattning säkerställs i olika delar av landet.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 1 /sd

23. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför reformen av social- och hälsovården med hänsyn till att skillnaderna i hälsa och välfärd måste minska, att alla ska få service på lika villkor och att tjänster i första hand ska produceras av den offentliga sektorn kompletterad av den privata och den tredje sektorn. Integrationen av tjänster måste genomföras med målet att kostnaderna kan dämpas utan att likabehandlingen av medborgarna sätts på spel.

24. Riksdagen förutsätter att regeringen räknar in alla kostnader för vårdreformen i ramen för statsfinanserna, så att riksdagen inte ännu en gång måste ta ställning till en alltför låg ramnivå i förhållande till de kända kostnaderna.

25. Riksdagen förutsätter att regeringen inrättar näringspolitiska strategiska projekt som fokuserar på cirkulär ekonomi och delningsekonomi och på en bättre utvecklad tjänstesektor.

26. Riksdagen förutsätter att regeringen intar en aktivare roll för att utveckla politiken för Arktis.

Helsingfors 20.6.2018

Timo Harakka sd

Pia Viitanen sd

Johanna Ojala-Niemelä sd

Maria Tolppanen sd

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 2 /gröna

RESERVATION 2 /gröna

Motivering

Gröna riksdagsgruppen har samma syn på den lägesbild som regeringen beskriver i planen för de offentliga finanserna och ekonomiutskottet i sitt utlåtande, det vill säga att inte ens den klart snabbare tillväxten räcker till för att eliminera hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna. Nu är tiden inne för de behövliga strukturella reformerna för att balansera de offentliga finanserna.

I motsats till vad som varit avsikten hotar vårdreformen att leda till ökade kostnader, som också de ska betalas av de kommande generationerna. Planen för de offentliga finanserna utgår fortfarande från tanken att vårdreformen ger besparingar på tre miljarder euro i de offentliga finanserna, men det har ännu inte visats några hållbara grunder för det.

Den aktuella politiken är problematisk för de unga och för kommande generationer. De minskade utbildningsanslagen på alla nivåer undergräver möjligheterna att klara sig i framtidens arbetsliv. Oförmågan att reformera familjeledigheterna leder till att unga kvinnor hålls borta från arbetslivet.

Konjunkturen pekar nu uppåt, men vi tar fortfarande av de fattigaste såväl i hemlandet som globalt. Indexfrysningarna skär ned inkomsterna för låginkomsttagarna också nästa år och anslagen för utvecklingssamarbetet förblir på en låg nivå. Den ekonomiska tillväxten borde beröra alla och frukterna av tillväxten borde fördelas jämnare. Nu måste det bli slut på att ta av samhällets svagaste.

De ineffektiva och miljöskadliga företagsstöden kostar oss fyra till åtta miljarder euro per år beroende på hur vi räknar; det hade varit hög tid att skära ned på dem. Så skedde emellertid inte trots att arbets- och näringsministeriet uppger att endast en tiondel av stöden förnyar vår ekonomi och alltså på lång sikt gagnar vår konkurrenskraft. Stödet till fossilt bränsle ska också det betalas av kommande generationer inte bara i form av statsskuld utan också i form av en miljöskuld. Det hade varit dags att äntligen reducera de miljöskadliga stöden och i stället rikta dem till forskning, utveckling och innovation och till åtgärder för att avvärja klimatförändringen.

Utbildning och kompetens

Regeringen har under denna period skurit ned oskäligt mycket i utbildningen och forskningen. Planen för de offentliga finanserna innehåller ändå vissa satsningar även om de inte räcker till för att kompensera för det finansiella underskottet på alla utbildningsstadier.

Finlands ställning som ledande land inom kompetens, utbildning och forskning har försämrats. En del kommuner har lyckats kompensera för regeringens nedskärningar, medan andra har tvingats genomföra nedskärningarna rakt av och minskat på närundervisningen samt begränsat barnens tillgång till småbarnspedagogik. Forskningsrön visar att en småbarnspedagogik av god kvalitet jämnar ut skillnader i inlärning och ökar den utbildningsmässiga jämlikheten. Regeringens begränsning av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik och ökningen av gruppstorlekarna

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 2 /gröna

bidrar till att försämra den utbildningsmässiga jämlikheten och kvaliteten på småbarnspedagogiken. Genom tillräcklig personaldimensionering och tillräckligt små grupper säkerställs att pedagogerna har tillräckligt med tid för att stödja och handleda barnens uppväxt. Varje barn bör ha rätt till småbarnspedagogik oavsett föräldrarnas arbetssituation.

Nedskärningarna i utbildning skapar ojämlikhet också inom grundläggande utbildning; undervisningen har minskats i 32 procent av kommunerna 2016. Skillnaderna i antal undervisningstimmar kan uppgå till rentav ett halvt läsår under grundskolans nio år. Finansieringen måste öka märkbart på alla utbildningsstadier om vi vill säkerställa en jämlik utbildning, möjlighet att studera och en högklassig utbildning. Indexfrysningen i fråga om högskolorna måste genast upphävas.

För närvarande pågår arbetet med en vision för högskoleutbildningen och forskningen. Målet är att visionen ska stärka det livslånga lärandet och höja den nationella utbildningsnivån. Enligt visionen ska Finland fortsatt vara en föregångare inom teknologi och forskning. Nedskärningarna i högskolorna står ändå i bjärt kontrast till målen enligt högskolevisionen och stör dessutom uppnåendet av visionen. Forskning och högskoleutbildning av hög kvalitet kräver framför allt långsiktig finansiering. Finland är i förhållande till de viktigaste jämförelseländerna (såsom Sverige och Norge) det enda landet där forskningsfinansieringen har minskat radikalt de senaste länderna både i absoluta tal och i förhållande till BNP.

Nedskärningarna i yrkesutbildningen är av aldrig tidigare skådad omfattning, och de har lett till mindre personal, resurser och direktundervisning, vilket sätter undervisningen och jämlikheten inom yrkesutbildningen på spel. Tilläggsfinansieringen på 15 miljoner euro till yrkesutbildningen är otillräcklig för att kompensera för det underskott som regeringen orsakat genom en nedskärning på 190 miljoner euro.

Det är bara genom tillräckliga anslag som vi kan garantera var och en lika möjligheter till utbildning. Om vi vill att utbildningen ska vara jämlik måste utbildningen på andra stadiet vara gratis. Det föreslagna studiemedelstillägget till studiepenningen är ett litet framsteg, men utgör ingen lösning på de studerandes ekonomiska trångmål, som alltför ofta leder till avbrutna studier. De studerandes utgifter för studiemedel är störst i början av terminerna och studieperioderna, vilket gör att ett månatligt studiemedelstillägg inte är ändamålsenligt. Avgiftsfri utbildning på andra stadiet skulle säkrast garantera jämlika möjligheter att avlägga examen på andra stadiet.

Vårdreformen

Ett centralt problem i planen för de offentliga finanserna är att den förbigår effekterna på budgetplanen av vård-, landskaps- och valfrihetslagförslagen, vilka är under behandling i riksdagen, och också den helt i bakgrunden lämnade reformen av tillväxttjänster. Propositionernas konsekvenser för exempelvis jämlikhet och sysselsättning förblir höljda i dunkel. Inte heller de sakkunniga som utskottet hört har förmått verifiera de utlovade positiva effekterna av det stora lagpaketet för likabehandling i tjänster, regional jämlikhet, besparingar i offentliga finanser eller positiva sysselsättningseffekter. Vård- och landskapsreformen har i planen beskrivits utan någon som helst hänsyn till risker och utmaningar för kommunernas ekonomi eller hela den offentliga ekonomin. Genom sina propositioner om vården, landskapen och valfriheten är regeringen dessutom i färd

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 2 /gröna

med att driva över 200 000 anställda, av vilka över 90 procent är kvinnor, till löneharmonisering. I ramen för statsfinanserna vore det ansvarsfullt att tala ut om priskalkylen jämte jämlikhetseffekter också för detta ärende, med beaktande av karaktären av prejudikat hos de senaste utslagen av arbetsdomstolen.

För omställningar i arbetslivet och för att effektivt förlänga karriärerna och för att utveckla kedjorna i servicen för sysselsättning åt ett mer kundinriktat håll har det genomförts försök mellan staten, kommunerna och aktörerna inom tredje sektorn. Den senaste korta försöksperioden upphör i slutet av innevarande år. Ändå är behandlingen av lagen om tillväxttjänster, som är kopplad till vård- och landskapsreformerna, ännu inte slutförd. Risker är återigen att slutresultatet blir rörigt och inte beaktar de stora kommuncentrums möjligheter att ta ett större ansvar för praktiska arbetskraftspolitiska åtgärder inom sina områden och för den kommunövergripande samarbetsbasen.

Utvecklingssamarbete

Globalt har mer än 65 miljoner människor tvingats lämna sina hem för att fly undan krig och förföljelse. Av dem är över 22 miljoner flyktingar utanför sitt hemland. Ansvaret för att hjälpa flyktingarna är inte jämnt fördelat staterna emellan. Totalt 84 procent av alla flyktingar befinner sig i fattiga länder och utvecklingsländer.

De grundläggande orsakerna till migrationen svarar man på genom utvecklingspolitiken, ingripande i konflikter och främjande av jämlikhet och mänskliga rättigheter. Dessa mål bör konkret synas i Finlands och EU:s yttre förbindelser och som ekonomiska satsningar bland annat på utvecklingssamarbete. Målet med utvecklingssamarbetet är att eliminera fattigdom och ojämlikhet och främja en hållbar utveckling. Det är därför viktigt att se till att Finland inte glider en tum längre bort från regeringsprogrammets mål på 0,7 procent och att Finland bär sin del av ansvaret för den internationella klimatfinansieringen.

FN:s mål för hållbar utveckling samt klimatavtalet från Paris kräver att de utvecklade länderna bidrar med mer finansiering för att bekämpa klimatförändringen. Under föregående regering skapades ett av de mest innovativa instrumenten för att finansiera utvecklingssamarbetet: användning av inkomsterna från utauktionerade utsläppsrätter i sin helhet till utvecklingssamarbete, framför allt internationella klimat- och miljöprojekt. Den här finländska innovationen har rönt stor uppskattning i världen, och en extra satsning skulle höja Finlands klimatfinansiering, som visat en klart nedgående trend.

Sysselsättningen

Regeringen har inte genom sina åtgärder lyckats maximera nyttan med tillväxten för Finlands sysselsättning, arbetsliv eller jämlikhet. Regeringen har genom egna politiska linjeval försämrat tilltron till framtiden: i ramförhandlingarna fastslogs att i fortsättningen får ett arbetsavtal på viss tid göras utan motivering för personer under 30 år som varit arbetslösa över tre månader. Som motivering anfördes att beslutet underlättar anställning av unga, men i verkligheten finns det inget som visar att det är så — snarare tvärtom. De ungas arbetsvillkor föreslås bli svagare i ett läge där det i studerandes försörjning har skurits mer än hos någon annan grupp människor, skillna-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 2 /gröna

derna i studieresultat har ökat, skuldproblemen och bostadslösheten har ökat och allt fler unga lider av psykiska problem. Att ta av de unga och försämra deras situation är en kort och ohållbar väg. I stället för försämringar behöver vi faktiska satsningar på utbildning, studiehandledning och ungdomsgaranti.

Inte heller regeringens aktiveringsmodell verkar ha nått det mål som den var avsedd för. I stället för att främja sysselsättningen har den visat sig vara främst ett redskap för att skära i utkomstskyddet för arbetslösa som nu kompenseras med utkomststöd. Regeringen bedömde i sin framställning att aktiveringsmodellen kan öka utgifterna för utkomststöd med 10 miljoner euro och utgifterna för bostadsbidrag med fyra miljoner euro. Men den har ännu inte förmått redovisa för var dessa siffror kommer från. Riksdagens informationstjänst kan inte verifiera deras riktighet eller kalkyleringssätt, och finansministeriet har inte publicerat uppgifterna. Åtgärderna har ur sysselsättningssynpunkt varit oönskade eftersom man vet att det är svårast att bli sysselsatt för den som får den sista utvägen för försörjning — utkomststöd, eftersom människor ofrivilligt drivs till en försörjningsfälla.

Det finns ingen långsiktighet i regeringens arbetskraftspolitik. När arbetslösheten är som värst har den skurit ner arbetskrafts- och näringsstjänsterna, ungdomsgarantin och kompetensprogrammet för unga vuxna. Regeringen har raserat många av verktygen för en långsiktig arbetskraftspolitik och handlingsmodeller som under recessionen konstaterats fungera väl.

Jämlikhet i arbetslivet och familjeledigheter

I regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering sägs kort att ”Finland är jämlikt”. Senast OECD:s undersökningsresultat av den 14 maj 2018 visar att Finland är det enda nordiska landet där jämställdheten i löner ligger sämre till än inom OECD:s genomsnitt. Kvinnornas löner är 18,7 procent lägre än männens.

Regeringen klarade inte av att genomföra reformen av familjeledigheterna. Därför är det oroväckande att OECD:s forskare har konstaterat att löneskillnaden växer för kvinnor i åldern 24—35 år, som är den bästa åldern för att bilda familj. I Finland är mammorna oftare hemma och deltagandet i dagvård bland barn under två år är lägst bland de nordiska jämförelseländerna. Reformen av familjeledigheterna hade varit en efterlängtd strukturell reform på arbetsmarknaden, eftersom den ökar jämställdheten mellan könen genom att jämna ut bland annat löneskillnader och fördelningen av vårdansvaret.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen upprättar en plan för att stegvis ta tillbaka nedskärningarna i utbildning, forskning och vetenskap.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 2 /gröna

- 2. Riksdagen förutsätter att pilotförsöken för vårdreformen inte anvisas ökade resurser innan vårdlagarna träder i kraft.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen anvisar de ökade intäkterna från utsläppshandeln till egentligt utvecklingssamarbete och utarbetar en plan för att utöka Finlands bni-andel till 0,7 procent.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen befriar de långtidsarbetslösa från aktiveringsmodellens nedskärningseffekt och inte gör det lättare att anställa personer under 30 år på viss tid utan grund.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder en nedkörning av stöden för fossila bränslen i 2019 års budget.*

Helsingfors 20.6.2018

Ozan Yanar gröna

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 3 /vänst

RESERVATION 3 /vänst

Motivering

Ekonomi växer i världen och i Europa. Också Finland har kunnat dra nytta av det internationella konjunkturläget och den ökande efterfrågan inom exporten. Det ger utslag i en positiv bytesbalans. Efterfrågan här hemma är fortsatt stark tack vare hushållens konsumtion och företagens investeringar. Också produktiviteten ökar. Och de låga räntorna backar upp den positiva utvecklingen i efterfrågan.

Trots den positiva utvecklingen finns det fortfarande en hel del risker i världsekonomin. Det är risk för att den ekonomiska utvecklingen i Finland inte blir så stark som det har förutspåtts, om efterfrågan från utlandet avtar — och i all synnerhet om världsekonomin drabbas av någon större kris, vilket man inte kan utesluta.

På längre sikt bestäms den ekonomiska utvecklingen i hög grad av produktivitetsökningen. Av allt att döma är läget inte så dåligt som vi har fått läsa i en del analyser som fokuserar på stora ”strukturella problem”. Orsakerna till utvecklingen ska sökas i enskilda branscher där den totala produktiviteten har minskat tydligt. Den pågående snabba ekonomiska utvecklingen och den ökade produktiviteten visar emellertid att vi inte har så stora strukturella problem och att Finlands ”tillväxtpotential” är bättre än många bedömer. Produktiviteten korrelerar visserligen en hel del med konjunkturerna.

I skenet av den ekonomiska konjunkturen och eventuella kommande utgiftstryck kan man hävda att finanspolitiken inte ska vara expansiv under de närmaste åren. Regeringen ska inte under några omständigheter gå vidare med sina skattelättnader eftersom de försämrar det finansiella saldot i de offentliga finanserna, och dessutom är ineffektiva i makroekonomiskt hänseende och ökar ojämlikheten i samhället. Det vore tvärtom klokt att slopa lättnaderna. Däremot bör pengarna till funktioner i välfärdssamhället som grundtrygghet, utbildning och hälso- och sjukvård öka. Nu är det också läge att i grunden se över exempelvis företagsstöden, finansieringen av forskning och utveckling och familjeledigheterna. Men både planen för de offentliga finanserna och resultatet av regeringens ramförhandlingar har varit en besvikelse i det hänseendet.

En spiral där skattelättnader och utgiftsnedskärningar stärker varandra är regeringen Sipiläs sätt att undergräva den offentliga sektorn. För regeringen verkar offentliga tjänster enbart vara utgiftsposter, administrativ börda och marknadshinder som måste avskaffas. I stället för en nordisk välfärdsstat uppfattar de ett bra samhälle som en konkurrensstat där storföretag säljer ”tjänster” till den konsumerande allmänheten via marknaden. Exempelvis den så kallade valfriheten i vårdformen kretsar kring en sådan vision.

Regeringen är blind för den offentliga sektorns ytterst viktiga roll som producent av välfärd och för dess ekonomiska betydelse i ett vidare perspektiv. Trots massiv dokumentation i form av vetenskaplig litteratur vägrar regeringen inse att den offentliga sektorn stöder, möjliggör och genererar aktivitet också inom den privata sektorn och tredje sektorn. Inom många branscher finns det ingen naturlig marknad, alternativt är marknaden inte den bästa utgångspunkten för att organis-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

ra verksamheterna. Då behövs det en fungerande, högkvalitativ och förnuftigt organiserad offentlig sektor.

Också det så kallade konkurrenskraftsavtalet har medverkat till att inkomstfördelningen har förändrats. Å ena sidan har de anställda i privat sektor fått bättre villkor jämfört med de anställda i offentlig sektor, och å andra sidan befinner sig de anställda i en sämre situation i relation till företag och ägare. Konkurrenskraftsavtalet innebär i praktiken en massiv överföring av inkomster från löntagarna och den offentliga sektorn till företagen. De skattelättnader som ska ”kompensera” avtalets effekter sätts in både orättvist och i ekonomiskt avseende ineffektivt. De största lättnaderna berör höginkomsttagare, fastän det med tanke på att stimulera efterfrågan och förbättra sysselsättningen hade varit effektivare att göra tvärtom. Sammantaget gör konkurrenskraftsavtalet med tillhörande avgiftsändringar och skattelättnader ett enormt avbräck på långt mer än en miljard euro i de offentliga finanserna.

Vi ska dessutom inte underskatta de psykiska effekterna av allt detta. Människor upplever att avtalet är djupt orättvist, i synnerhet som det samtidigt har införts flera andra reformer som försämrar läget för anställda och arbetslösa. Orättvisa är nedslående och kan ha förödande effekter för motivationen.

Under den här regeringsperioden har vi flera gånger presenterat vårt eget alternativ till en plan för de offentliga finanserna och en ny finanspolitisk inriktning. Här vill vi särskilt lyfta fram våra skuggbudgetar för 2017 och 2018 och våra reservationer till finansutskottets betänkanden om planerna för de offentliga finanserna och budgetarna. Synpunkterna och åtgärdsrekommendationerna i dem är fortfarande aktuella och den här reservationen kompletterar dem.

Hushållens skuldsättning

Den privata skuldsättningen i Finland har ökat kraftigt och i jämn takt ända sedan slutet av 1990-talet. I slutet av 2017 hade ett genomsnittshushåll skulder som utgjorde 128,3 procent av den disponibla årliga inkomsten (59,8 procent i slutet av 1997 och 107,6 procent i slutet av 2007). Skulden består huvudsakligen av lån med rörliga räntor, och bostadslånen, som i hög grad påverkar statistiken, är kraftigt koncentrerad till hushållen. Utöver bostadslånen belastas hushållen av de kraftigt ökade bostadsbolagslånen och konsumtionslånen.

Den ökande skuldsättningen är inte bara en risk för hushållen, utan också för hållbarheten i vår samhällsekonomi. I en lågkonjunktur kan hushållens skuldsättning utlösa en deflatorisk utveckling och skapa kris i ekonomin, inte minst om vi är ovilliga att rätta till vår finanspolitiska linje, vilket den förra ekonomiska krisen är ett exempel på.

En partiell lösning på skuldsättningen och den prisbubbla som den för med sig kunde vara att införa inskränkningar för nya bostadslån, exempelvis beträffande den maximala löptiden. Samtidigt gäller det också att rikta strålkastarna mot andra faktorer som bidrar till skuldsättningen. Bristen på bostäder till ett rimligt pris gör att stora bostadslån ofta är det enda sättet att få en någorlunda bra bostad. När lönen eller grundtrygghetsförmånen inte räcker till för ett drägligt liv och de offentliga tjänsterna är bristfälliga, tvingas människor in i en skuldspiral. Som exempel kan

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

man nämna att enbart klient- och patientavgifter inom social- och hälsovården gick till indrivning i nästan 400 000 fall 2016. En stor del av den drivs in via privata inkassobolag.

Sett i det perspektivet krävs det för bättre skuldprevention bland annat rimliga löner, bättre grundtrygghetsförmåner, mer högkvalitativ offentliga tjänster och större tillgänglighet till dem, lägre avgiftstak inom vården och sammanslagning av taken, större ersättningar för läkemedel och resor till vård, social bostadsproduktion och vettig planläggning.

Makroekonomiskt sett har den privata skuldsättningen hållit igång den ekonomiska tillväxten något så när de senaste åren, när offentlig efterfrågan, export och investeringar samtidigt har legat nere. En annan inriktning på finanspolitiken och den ekonomiska politiken hade minskat en del av orsakerna bakom skuldsättningen, det vill säga om exempelvis grundtrygghetsförmånerna inte hade skurits ner, om sysselsättningspolitiken hade varit bättre och staten hade gjort fler offentliga investeringar.

Den finanspolitiska konsekvensanalysen måste bli bredare

Finanspolitiken är ett verktyg för att nå viktiga samhälleliga mål. Därför är det avigt att analysen av de offentliga finanserna och finanspolitiken i den samhälleliga beslutsprocessen i hög grad bygger på hur bnp och statsskulden utvecklas.

Konsekvensbedömningen i planen för de offentliga finanserna och i den årliga budgeten måste således bli mer omfattande och mäta konsekvenserna av de föreslagna åtgärderna till exempel på jämställdheten, miljöavtrycket och inkomstfördelningen. Det finns en rad långt utvecklade mät-kriterier som beskriver välfärden i samhället i större omfattning än bnp. På senare tid har budgetering av hållbar utveckling varit en fråga på debattagendan och regeringen har utfäst sig att integrera de indikatorer för hållbar utveckling som ingår i åtagandena i FN:s Agenda 30 i budgetarbetet. Än så länge ser det tyvärr ut som att projektet inte håller tillräckligt hög ambitionsnivå. Samtidigt försummar man att utveckla exempelvis indikatorn för genuina framsteg (GPI) eller andra liknande indikatorer.

Vänsterförbundet anser att regeringen framöver måste utveckla den ekonomiska planeringen på så sätt att åtminstone en bredare uppsättning mätkriterier alltid ingår i budgetarbetet.

Riskerna med vårdreformen behandlas bristfälligt

En av största svagheter i planen för de offentliga finanserna är att det inte görs någon heltäckande analys av den framtida kostnadsutvecklingen inom vården och konsekvenserna för samhällsekonomin. Förutom social- och hälsovårdspolitiska mål eftersträvas nämligen en kraftigt dämpad kostnadsökning inom vården. Men sakkunnigyttrandena ger emellertid inget stöd att kostnaderna kommer att kunna stävas med den struktur som regeringen har gått in för. Tvärtom finns det en stor risk för att vårdutgifterna kommer att öka betydligt snabbare än förutsett och att landskapen kommer att behöva betydligt större anslag än vad regeringen räknar med.

Till exempel rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken har sagt att det av propositionerna inte framgår hur regeringen har kommit fram till att vårdreformen kan ge en kostnadsbespa-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

ring på tre miljarder euro, hur de eftersträvar besparingarna ska nås eller med vilka mekanismer propositionerna kommer att höja produktiviteten inom social- och hälsovården så mycket att sparmålet inte sätter kvaliteten och tillgängligheten i vården på spel. Däremot finns det många potentiella kostnadshöjande faktorer.

Den så kallade valfrihetsmodellen omintetgör integrationen av tjänster och kan generera enorma merkostnader utan att de ger folkhälsovinster i samma utsträckning. I sitt svar till social- och hälsovårdsutskottet nyligen försämrar regeringen integrationen ytterligare när den slopar förslaget om bindande klientplaner.

Trots flera påstötningar har regeringen inte gett riksdagen några realistiska och detaljerade ekonomiska kostnads kalkyler eller utredningar om vilka mekanismer som förväntas stoppa kostnadsökningen med de föreslagna åtgärderna. Den dyra modellen för vårdreformen som regeringen ansvarslöst gått in för saboterar målen för att få de offentliga finanserna i balans. Vårdreformen kan också leda till betydande försämringar i utbudet av tjänster eller till höjda skatter och patientavgifter.

Vårdreformen skulle kunna genomföras kostnadseffektivare och med större ansvar, om man slopade den så kallade valfriheten eftersom en stor del av kostnadsriskerna i själva verket hänger samman med den.

Ansvarsfull vårdreform

Vänsterförbundet har utarbetat sin egen modell för en vårdreform, där den offentliga sektorn tar huvudansvaret för servicen och tjänsteutbudet kan kompletteras med insatser från företag och tredje sektor.

Nyligen föreslog vi också att *hvc-avgifterna avskaffas i hela landet* och lade fram modellen ”*Få vård på en vecka*” för vårdgarantin. Reformerna kan införas oberoende av hur förvaltningsstrukturerna för social- och hälsovården ser ut i framtiden.

Det finns stora skillnader i hur människor anlitar vård, om man ser till deras inkomstnivå. Trots att vi finländare totalt sett har blivit bra mycket friskare i de senaste decennierna, har skillnaderna i hälsa rentav ökat mellan socialgrupper, enligt vissa bedömningar. En manifestation av detta är att fattiga inte söker vård. Både Institutet för hälsa och välfärd (THL) och FPA har framhållit att de höga avgifterna leder till att låginkomsttagare drar sig för att söka vård. Det ser man särskilt tydligt inom tandvård, i kortvarig hemvård och på hvc-mottagningar.

En annan manifestation är de hundratusentals avgifter inom social- och hälsovården som landar hos inkassobolag. Enligt Institutet för hälsa och välfärd är de varierande avgifterna inom olika sektorer en av de största orsakerna till ojämlikheten i vården.

Ofta försvaras hvc-avgifterna med att de motverkar ”onödiga” besök på hälsovårdscentralerna. Ett betydligt större problem är dock att avgifterna minskar benägenheten att söka vård. Besöken hos hvc-läkare har minskat drastiskt sedan toppsiffrorna vid millennieskiftet. I dagsläget är klient- och patientavgifter helt fel trend. År 2014 bidrog hushållen med cirka 38,3 miljoner euro och

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

2015 med omkring 43,5 miljoner euro i läkararvoden på hälsovårdscentralerna, medan beloppet var uppe i 67,6 miljoner euro 2016. Dessutom har en del kommuner på senare år infört avgifter för vuxna som besöker sjukskötares och hälsovårdares mottagningar.

Helsingfors har redan hunnit avskaffa avgifterna. Det skulle kosta uppskattningsvis 68 miljoner euro att avskaffa hvc-avgifterna för läkarbesök i hela landet. Och vill man avskaffa avgiften för att gå hos en sjukskötare, kostar det mellan 5 och 15 miljoner euro. Folkhälsan och jämlikheten vore de stora vinnarna om vi avskaffade hvc-avgifterna. Det har vi råd med.

I vårt förslag till vårdgaranti är kötiderna till mottagningen uppdelade i tre grupper:

- 1) I brådskande fall ska man flexibelt få undersökning eller vård direkt eller inom samma dygn utifrån vad som krävs för vården.
- 2) I icke-brådskande fall tid till mottagning inom högst en vecka. Man ska alltså få tid till en läkare inom en vecka när det behövs.
- 3) Vid planerade kontroller av sjukdomar och besvär ska mottagningen flexibelt komma överens med patienten om tid till läkare eller sjukskötare, men få tid inom högst 23 veckor.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska behandling som är medicinskt nödvändig ordnas inom en rimlig tid med hänsyn till patientens hälsotillstånd och sjukdomens och den förväntade sjukdomsutvecklingen, men senast tre månader efter att vårdbehovet har bedömts. Uppgifter som Institutet för hälsa och välfärd har samlat in visar att köerna varierar mycket från region till region. Enligt uppgifter för april i år var några hundra personer tvungna att vänta på att komma till mottagning i över tre månader. Bara omkring 40 procent av de icke-brådskande besöken på läkarmottagning inom den öppna sjukvården skedde inom en vecka efter att patienten kontaktat mottagningen, det vill säga efter att vårdbehovet hade bedömts. I cirka 35 procent av de icke-brådskande besöken fick patienten tid inom en vecka till sjukskötare eller hälsovårdare.

Tack vare vårdgarantin kan effektiv och snabb vård garanteras alla finländare på flera olika sätt, förutsatt att det avsätts tillräckligt stora resurser.

Vi har av flera experter fått bedömningar av kostnaderna för vårdgarantin och de går alla i samma riktning. Utifrån dem framhåller vi i Vänsterförbundet att det praktiskt taget behövs ungefär 300 miljoner euro mer för att avskaffa vårdköerna på det sätt som vi föreslår, att införa rimligare väntetider och att därmed öka antalet läkarbesök inom offentlig sektor. En del av pengarna kan exempelvis bestå av de besparingar man får när behovet av ersättningar för besök hos privatläkare minskar. FPA betalade nämligen ut 59 miljoner euro i ersättningar för besök hos privatläkare och 43 miljoner euro för undersökningar inom den privata vården 2016.

Kostnaderna för vårdgarantin kan också ställas mot exempelvis det faktum att den så kallade valfrihetsmodellen i regeringens vård- och landskapsreform beräknas öka de totala vårdkostnaderna avsevärt. I initialfasen talar vi om belopp på minst en miljard euro, men det kan också vara hela 2,5 miljarder. Redan innan lagstiftningen om valfrihet har godkänts har regeringen använt 200 miljoner euro på pilotprojekt.

Om vi inte inför regeringens kommersiella modell för social- och hälsovård, kan vi komma undan onödiga investeringar, spara in kostnader för marknadsföring och för annan privatisering och

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

dålig planering. Vi behöver inte heller övervaka en konkurrensutsatt marknad. Ny hälsoteknik kan i hög grad förbättra tillgängligheten och tillgången till vård, ge bättre vårdresultat och höja kostnadseffektiviteten.

Skillnaden mellan vår modell och regeringens kommersiella modell är att tillgången till vård förbättras i ett mänskligt och folkhälsomässigt perspektiv, och inte för att ge företagen större marknadsandelar.

Bättre arbetsmarknadspolitik

Sysselsättningsläget har äntligen blivit bättre. Arbetslösheten sjunker emellertid klart långsammare än vad sysselsättningen stiger. Den positiva utvecklingen i ekonomi och sysselsättning beror i hög grad på konjunkturerna i världsekonomin och på en exceptionell penningpolitik, men den visar också att Finland inte har haft sådana osedvanligt allvarliga strukturella problem som regeringen Sipilä har låtit förstå för att motivera sina miljardnedskärningar och försämringar i spelreglerna på arbetsmarknaden, inklusive det så kallade konkurrenskraftsavtalet som straffar löntagarna och belastar de offentliga finanserna.

Regeringen Sipilä vill höja sysselsättningsnivån till 72 procent, men det kommer sannolikt inte att bli verklighet. Efter en lång lågkonjunktur ska vi välkomna de stigande sysselsättningssiffrorna med glädje. Arbetskraftsundersökningen för mars visade att antalet arbetade timmar inte hade ökat i början av året trots den förbättrade sysselsättningen — utan förvånansvärt nog hade minskat. Också på arbetsmarknaden finns det, trots den snabbt ökande sysselsättningen, problematiska förhållanden som inte rättats till av den gynnsamma konjunkturen. En del av arbetskraften är utestängd eller har utestängts från arbetsmarknaden för gott och en annan del håller på drabbas av samma fenomen. Man skulle tycka att ett av de viktigaste målen för den ekonomiska politiken borde vara att motarbeta hysteresis, det vill säga att arbetslösheten blir långvarig. Konjunkturrelaterad arbetslöshet har en benägenhet att bli strukturell.

En hållbar utveckling av Finlands makroekonomi är den viktigaste enskilda arbetskraftspolitiska åtgärden. Det är likaså viktigt att trygga adekvata sysselsättningsanslag och avsätta tilläggsanslag för mer effektfulla sysselsättande åtgärder, i synnerhet för lönesubventioner, ett område där anslagen har reducerats kraftig. Vänsterförbundet har därför föreslagit att lönesubventionen ska ses över utifrån den så kallade Myllykoskimodellen.

Föreningarna och stiftelserna har en central roll när det gäller att erbjuda lönesubventionerade jobb. De når i många fall också personer som företag inte anställer ens om de får stöd för det. Regeringen har dock begränsat organisationernas hundra procentiga lönesubvention till 3 000 årsverken, vilket betyder att stödpengarna i vissa fall tar slut redan under årets första hälft. Så gick det 2017. Vi i Vänsterförbundet anser att anslagen till lönesubventioner måste höjas betydligt och att inskränkningarna i föreningarnas och stiftelsernas rätt att få lönesubventioner avskaffas.

Det måste bli enklare för arbetslösa att bedriva självständiga studier, och alla intresserade måste erbjudas offentliga arbetskraftstjänster av god kvalitet. A och O för sysselsättningen är att stöd och tjänster erbjuds genast i början av arbetslösheten. Karriärvägledning, utbildning, lönesubventionerat arbete och satsningar på effektiv arbetsförmedling betala sig alltid.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

Ändå har arbets- och näringsbyråernas resurser skurits ner radikalt de senaste åren. Exempelvis i Sverige finns det ungefär lika många arbetslösa som i Finland, men arbetsförmedlingen har sex gånger fler anställda. Det betyder att en tjänsteman i Finland servar hundra personer, medan en tjänsteman i Sverige betjänar endast några tiotal personer. Arbets- och näringscentralerna har för närvarande otillräckliga resurser och kan inte erbjuda god service som motsvarar kundernas behov. Anslaget borde höjas med minst ett tiotal miljoner euro, om man vill höja personalstyrkan och förbättra servicen åtminstone till en någorlunda bra nivå.

Det är dock inte enbart anslagsnivån som är ett problem i regeringens politik. Också handlingsmodellerna i kombination med privatiseringen och utläggningen av arbetskraftstjänster äventyrar likabehandlingen av klienterna, kvaliteten på servicen och kostnadseffektiviteten samt det myndighetsansvar som hör till en demokrati och är relevant med tanke på rättstryggheten. Regeringens viktigaste medel för att förbättra sysselsättningen är att försämma anställningsvillkoren och att hunsas med de arbetslösa. Att öka andelen billig arbetskraft och införa arbetskraftspolitiska sanktioner representerar en världsbild där ojämlikhet är acceptabelt och arbetslöshet anses bero på att de arbetslösa är lata.

Den så kallade aktiveringsmodellen är en följdriktig fortsättning på regeringens sysselsättningspolitik. Modellen grundar sig på idén om lata och arbetsskygga arbetslösa, och de kriterier som ska påvisa "aktivitet" är godtyckliga, oändamålsenliga och administrativt tunga. Modellen sänker grundtryggheten för dem som redan från början befinner sig i en utsatt ställning. Enligt uppgifter från Folkpensionsanstalten kommer över hälften av dem som får arbetslöshetsförmåner att drabbas av en nedskärning på ungefär 30 euro. Aktivitetsmodell ökar byråkratin ytterligare och bestraffar många arbetssökande trots att de är aktiva.

Vänsterförbundet anser att aktivitetsmodellen ska stoppas. Regeringen har inte kunnat motivera sina planer på att göra uppsägningar av personliga skäl smidigare i små företag och tillåta grundlösa tidsbestämda arbetsavtal för personer under 30 år. Kortvariga arbetsavtal är problematiska också med hänsyn till jämlikheten. Förslagen måste återtas.

Vi behöver en aktiv arbetskraftspolitik i stället för allehanda åtgärder som ökar byråkratin och bidragsberoendet. Planen för de offentliga finanserna tyder emellertid inte på att regeringen är beredd att utveckla fungerande och klientorienterade tjänster trots att resurserna finns.

De unga måste garanteras möjlighet att få arbetserfarenhet som motsvarar deras utbildning genast efter slutförda studier. Ju längre man måste söka jobb inom sin bransch, desto större är sannolikheten att man aldrig får ett sådant jobb.

Språkundervisning och annan utbildning, till exempel yrkesutbildning eller kompletterande utbildning, är av stor betydelse för att invandrare ska kunna anpassa sig snabbt och för att samhället ska kunna nyttiggöra deras kompetens. Integrationsutbildningen ska tilldelas tillräckligt stora resurser och utbildningen ska vara tillgänglig för alla invandrare. De måste få börja med språkstudier så snart de kommer till Finland.

I vårt land råder det brist på arbetskraft samtidigt som många inte får jobb trots aktivt jobbsökande. Redan nu finns det tecken på arbetskraftsbrist i vissa regioner, branscher och företag. Möjlig-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

het att få omskolning eller att komplettera sin kompetens skulle i hög grad förbättra sysselsättningsmöjligheterna för många. För att lösa matchningsproblemet krävs det fler satsningar på omskolning och fortbildning, men också på rehabilitering och stödsysselsättning.

Under den här regeringsperioden har det skurits kraftigt i anslagen till arbetskraftspolitisk utbildning, och den yrkesinriktade arbetskraftsutbildningen och vuxenutbildningen har minskat. Det har gjort det svårare att få yrkesutbildning och ytterligare förvärrat den sega arbetslösheten, liksom problemet med att matcha bristen på kunnig arbetskraft med arbetslösa på arbetsmarknaden.

Många svårssysselsatta eller långtidsarbetslösa nås inte av de nuvarande tjänsterna i tillräckligt hög grad. För dem borde man skräddarsy helt nya, lättillgängliga och individuella tjänster som grundar sig på personlig kontakt. Här kan man jämföra med uppsökande ungdomsarbete, som man har haft goda erfarenheter av.

Vänsterförbundet anser att de arbetskraftspolitiska karenstiderna måste slopas. En arbetslös som uppfyller de föreskrivna villkoren ska vara berättigad till utkomstskydd. Om villkoren inte uppfylls ska utbetalningen av stödet avbrytas tills de uppfylls igen. Under den tid frågan eventuellt utreds ska vederbörande ha rätt till åtminstone ett belopp som motsvarar utkomststödet grunddel. Det här är viktigt för att ingen ska bli helt utan försörjning. På så sätt kunde man bli kvitt en viktig byråkratifälla som är ett hinder för att ta ett arbete.

Vi måste också införa ett system med förhandsbesked, där de arbetslösa kan få bindande förhandsbesked om hur till exempel partiellt arbete inverkar på deras arbetslöshetsdagpenning och andra förmåner. Systemet skulle förbättra rättssäkerheten för de arbetssökande som kan ta kortvariga ströjobb. Alternativt kunde man skapa ett system, där effekterna av partiellt arbete skulle beaktas först i förmånerna för följande månad. Då skulle förmånsbesluten bli smidigare och avbrott i utbetalningarna gå att undvika.

För att tackla förändringen i arbetslivet borde självständiga studier vara en subjekt rätt för varje arbetslös arbetssökande och inte en rätt beroende av prövning.

För att förhindra utslagning av unga människor vore det helt nödvändigt att förlänga läroplikten till andra stadiet, som dessutom borde vara avgiftsfritt. Inom vissa branscher finns det helt enkelt inte kvalificerad arbetskraft i vårt land och därför borde det vara lättare och smidigare att anställa utländsk arbetskraft.

Satsningar på utbildning och kompetens

Nu måste vi välja om vi i framtiden vill vara ett land med låg välfärd som konkurrerar med låg lönenivå eller om vi vill höra till de framgångsrika ekonomierna som konkurrerar med hög kompetens. För att vi ska klara oss bra också framöver måste vi våga göra mycket större investeringar i FoUI.

De extra satsningar i planen för de offentliga finanserna är verkligen små i förhållande till de tidigare, enorma nedskärningarna inom utbildningen. Finansplanen innehåller således inget nytt, utan regeringens linje för ökad ojämlikhet fortsätter även om konjunkturläget skulle medge bety-

Betänkande FiUB 10/2018 rd Reservation 3 /vänst

dande nya satsningar. Det är mycket beskrivande för regeringens utbildningspolitik att regeringen inte ens under en högkonjunktur är beredd att avstå från indexfrysningarna, som drabbar alla utbildningsstadier. Planen för de offentliga finanserna utgör en fortsättning på regeringens splittade och osammanhängande utbildningspolitiska linje som saknar långsiktig utveckling.

Regeringen utlovar 10 miljoner euro till stöd för en jämlik *småbarnspedagogik* 2019 och 7,5 miljoner 2020. Dessa pengar ska bland annat gå till mindre gruppstorlekar ”i utsatta områden”. Det var regeringen själv som såg till att grupperna med barn över tre år blev större, vilket innebär att den med sina ”jämlikhetspengar” i själva verket bara reparerar skadan. Dessutom har regeringens beslut att dra in den subjektiva rätten till dagvård ökat antalet deltidsgupper inom barnomsorgen. Också det beslutet innebär i själva verket att gruppstorlekarna växer, eftersom personaldimensioneringen är betydligt njuigare när det gäller deltidsgupper. Jämlikhetspengarna ökar precis som regeringens tidigare beslut den regionala ojämlikheten, vilket märks både i kvaliteten på den småbarnspedagogiska verksamheten och på hur barnens lika rättigheter tillgodoses.

Ett mer effektivt och rättvist sätt än jämlikhetspengarna vore att riva upp regeringens beslut att införa större gruppstorlekar och att skrota den subjektiva rätten till dagvård. Vänsterförbundet anser dessutom att man borde införa en tvåårig obligatorisk förskola för 5–6-åringar och göra läroplikten mer flexibel. Då kunde man bättre se barnet som en individ vid skolstarten i grundskolan. Vi har som mål att stegvis införa gratis småbarnspedagogik. Detta är effektiva metoder för att höja deltagarfrekvensen i den småbarnspedagogiska verksamheten, vilket är ett viktigt mål. Undersökningar visar att alla barn drar nytta av högklassig pedagogik i förskolan. Det är särskilt barn vars uppväxtmiljö är skadlig för deras utveckling som har stor nytta av den. Skadliga faktorer i uppväxtmiljön kan vara föräldrar med drog- eller hälsoproblem eller bristande social kompetens.

Yrkesutbildningen är det bästa exemplet på hur små regeringens ökade satsningar för 2019 är i förhållande till de tidigare, enorma nedskärningarna. Regeringen anvisar 15 miljoner euro för 2019 för att genomföra yrkesutbildningsreformen, vilket kan jämföras med den nedskärning på 190 miljoner euro som den gjorde 2017. Regeringen Sipiläs enorma nedskärningar i yrkesutbildningen har exempelvis lett till att närundervisningen minskat när en stor del av läroanstalterna har tvingats säga upp anställda. Minskad närundervisning är en utmaning för många studerande som genomlever tonåren, men särskilt drabbas elever med inlärningssvårigheter, psykisk ohälsa, missbruksproblem eller något annat behov av särskilt stöd. Närundervisning är särskilt viktigt i fråga om utbildning och integration för invandrare. Alla unga på tröskeln till vuxenlivet behöver stöd av en lärare i att studera och att lära för arbetslivet. Det är uppenbart att uppsägningarna dessutom har påverkat undervisningens innehåll och andan i läroanstalterna negativt och att de försvårar genomförandet av reformen av yrkesutbildningen.

Regeringen föreslår ett studiemedelstillägg på 46,80 euro som ska beviljas studerande i familjer med låga inkomster. De som har rätt till tillägget är studerande på andra stadiet som inte har fyllt 20 år och vars föräldrar har sammanlagda årsinkomster som underskrider 40 950 euro. Enligt regeringens uppskattning kommer omkring 40 000 studerande på andra stadiet att kunna få tillägget. Föräldrarnas årsinkomst är ändå inte någon adekvat och rättvis indikator på hur det ekonomiska läget påverkar de studerandes val. Regeringens modell är till exempel sådan att de flesta ensamstående studenter inte kan få tillägget och den beaktar inte heller i tillräcklig utsträckning de familjer där flera barn går andra stadiet samtidigt.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

Vänsterförbundet anser att målet måste vara avgiftsfri utbildning på andra stadiet för alla. Detta kan uppnås om läromedlen är gratis och läropliktsaldern höjs. Det är effektiva verktyg för att förhindra att elever utestängs från utbildningen eller hoppar av. Förlängd läroplikt skulle garantera varje ung person en plats i gymnasiet, på yrkesläroanstalt eller i läroavtalsutbildning. Regeringens beslut om studiemedelstillägget visar att den inte är beredd att göra stora och långsiktiga strukturreformer såsom förlängd läroplikt, utan än en gång försöker den åtgärda problem med otillräckliga åtgärder.

Vänsterförbundet anser att andra stadiet i samband med en reform måste ses som en helhet. Detta sker bland annat genom att gymnasierna och yrkesläroanstalterna samarbetar mer inom undervisningen och genom att hela årskullen garanteras samma rättigheter till exempelvis specialundervisning och annat stöd. Närmare samarbete mellan gymnasierna och yrkesläroanstalterna skulle underlätta studierna för de unga som är osäkra på sin studieinriktning och även underlätta ett byte från gymnasiet till yrkesutbildning och tvärtom. Samtidigt skulle studierna bli mer mångsidiga utan att de unga behöver avlägga dubbelexamen, vilket de har upplevt som tungt.

Undervisnings- och kulturministeriet inledde våren 2017 arbetet med en vision för högskoleutbildningen och forskningen. Vänsterförbundet stöder målsättningen att mer än hälften av alla ungdomar avlägger högskoleexamen 2030 och att andelen medel till FoUI stiger till 4 procent av bnp. Tyvärr innehåller planen för de offentliga finanserna knappt några instrument alls för dessa mål ska kunna nås.

När det gäller forskningsanslag har den pågående regeringsperioden inneburit lägra anslag för högskolornas grundforskning. Vänsterförbundet siktar på att öka just denna finansiering och att utveckla finansieringsmodellerna i en riktning som stärker självständig vetenskaplig forskning. Planen för de offentliga finanserna är en fortsättning på regeringen Sipiläs typiska sätt att öronmärka pengarna till forskningen genom flaggskeppsprojekt i stället för att stärka basfinansieringen av högskolorna. Stabil basfinansiering är en förutsättning för långsiktig grundforskning och FoUI.

Det åtstramade läget vid högskolorna märks exempelvis på att forskarnas yrkesbana blir osäkrare, vilket har fått många att överväga karriärbyte. Osäkerheten i fråga om finansieringen stör dessutom koncentrationen på själva forskningen eftersom en stor del av forskarnas tid går åt till att hålla reda på alla ansökningar.

Planen för de offentliga finanserna erbjuder inga medel för att förbättra de studerandes försörjning. En viktig orsak till att studierna drar ut på tiden är att de studerande måste jobba vid sidan av studierna på grund av försörjningsproblem. Ett högre studiestöd och en övergång till basinkomst är därför särskilt viktiga metoder för en ökad genomströmning. Ett annat viktigt sätt att garantera större flexibilitet i studierna är att förbättra de studerandes möjligheter att slutföra sina studier smidigt. Dessutom måste ett tillräckligt antal studiepsykologer och tillräcklig mycket handledning säkerställas.

I planen för de offentliga finanserna reserveras tre miljoner euro för Studenternas hälsovårdsstiftelse (SHVS) 2019. Detta kan inte anses vara tillräckligt. I utkastet till lag om studerandehäls-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

vård för högskolestuderande beräknas kostnaderna för att utvidga SHVS:s service till dem som studerar vid yrkeshögskola uppgå till 5,9 miljoner euro under 2018—2019.

Forskning, utveckling och innovationer i näringspolitiken

Expertisen är enig om att det är helt väsentligt för Finlands framtida välfärd att näringsstrukturen förnyas, produktiviteten förbättras och att nya innovationer uppstår. Det offentliga stödet har varit ett effektivt och oersättligt element i vår ekonomiska utveckling. Efter den ekonomiska depressionen på 1990-talet ingick stora offentliga satsningar på FoUI i strategin för att förnya den finländska ekonomiska modellen. Men efter eurokrisen och de problem som Nokia och IKT-klustren har stött på har regeringarna hållit sig ifrån en konkurrensstrategi som bygger på kvalitet och innovationer. För att det ska åstadkommas arbetstillfällen med högt mervärde och en ekologiskt hållbar strukturuomvandling måste de offentliga stöden ökas kännbart. Finlands nedskärningar under de senaste åren i utbildning och i forskning, utveckling och innovation är ofattbara.

Regeringen Sipiläs nedskärningslinje har också omfattat innovationspolitiken. Planen för de offentliga finanserna följer denna trend oavsett vissa ljusglimtar och extra satsningar. Bland annat innebär planen att den satsning på att förnya Finlands näringsliv och växa globalt som görs genom Business Finland kommer att ligga kvar på den sänkta nivån. För närvarande ligger FoUI-satsningarna i Finland bara på 2,8 procent av bruttonationalprodukten. År 2009 var andelen en procentenhet högre. I förhållande till jämförelseländerna är trenden för FoUI-satsningar mycket otillfredsställande i Finland.

Den offentliga finansieringen av FoUI är i år uppskattningsvis 0,8 procent av bruttonationalprodukten och ungefär 3,5 procent av statens utgifter. Denna andel bör ökas kännbart. Samtidigt borde regeringen uppmantra företagen att satsa på sin egen forskning och utveckling. Den kraftiga nedgång i incitamenten för offentliga investeringar som vi har bevittnat under de senaste åren samtidigt som företagen själva satsar mindre på forskning och innovation är en farlig kombination för landet.

Målet borde vara att såväl den privata som den offentliga nivån på FoUI-investeringar skulle vara i världsklass, cirka fem procent i relation till bnp. De offentliga satsningarna bör vara åtminstone en procent av bnp.

Samtidigt som effektiva och nyskapande forsknings- och innovationssatsningar har skurits ner har miljöskadliga och totalekonomiskt sett ineffektiva företagsstöd utökats under regeringsperioden. Enbart energistöden till industrin uppgår till hundratals miljoner euro årligen. Det är ytterst beklagligt att varken regeringen eller den parlamentariska arbetsgrupp som regeringen tillsatt förmådde komma med nya initiativ.

Vänsterförbundet talar för en strukturell översyn av företagsstöden på så sätt att de effektivare skulle stödja en ekologisk förnyelse och skapa nya arbetstillfällen. Vi bör gallra bort sådana miljöfarliga och i ekonomiskt hänseende ineffektiva stöd som inte kan motiveras på ett för samhället hållbart sätt. En del av de besparingar detta skulle leda till kunde användas för finansiering av forskning, utveckling och innovationer. Det skulle möjliggöra satsningar på cirkulär ekonomi, resurs- och energieffektivitet och projekt som skulle förbättra produktiviteten och förädlingsvärdet.

Betänkande FiUB 10/2018 rd **Reservation 3 /vänst**

Vänsterförbundet anser att företagsstöden omedelbart bör ses över med en ram på cirka 500 miljoner euro. Översynen borde resultera i att kompensationsstödet för de indirekta kostnaderna vid utsläppshandeln slopas, energiskatteåterbäringarna för energiintensiv industri och jordbruk jämkas och att skattesatsen för gruvdrift, torvskatten samt nivån på stenkolsskatten höjs vid kraftvärmeproduktion. På längre sikt bör stöden förnyas radikalt och de bör riktas in på att främja en hållbar omstrukturering.

Nedskärningarna i utvecklingssamarbete måste återtas.

Finland bör ta sitt ansvar och främja en positiv utveckling också utanför våra gränser. Genom utvecklingssamarbetet bidrar vi till att motarbeta fattigdom, förbättra de mänskliga rättigheterna, främja demokratin, förebygga konflikter och dämpa klimatförändringen. Miljöproblem kopplade till klimatförändringen är allt oftare en orsak till flyktingskap. Enligt beräkningar finns det mer än 20 miljoner nya klimatflyktingar årligen.

De enorma nedskärningarna i det internationella utvecklingssamarbetet är en av de största skamfläckarna för Sipiläs regering. På de internationella arenorna vill Finland framstå som en stor försvarare av exempelvis kvinnors och barns rättigheter eller av det multilaterala internationella systemet mer generellt, men den krassa sanningen är att detta inte får något stöd i regeringens budgetlinje. Tvärtom: både främjandet av kvinnors och flickors rättigheter och finansiering av multilaterala organisationer är föremål för kraftiga nedskärningar.

Också utomlands har man noterat den finländska nedskärningslinjen, och detta påverkar vår förmåga att främja våra mål internationellt.

Det är också iögonfallande att regeringen har skurit framför allt i det egentliga utvecklingssamarbetet och försökt reparera skadan med att något öka de utgifter som kan rapporteras som utvecklingssamarbete och investeringsarrangemang. Mest har regeringen tagit av frivilligorganisationerna och av multilaterala organisationer vars verksamhet enligt utredningar varit särskilt effektiv.

Vänsterförbundets åsikt är att Finland måste göra sin internationella plikt och höja utvecklingssamarbetsanslaget gradvis till nordisk nivå. Det skulle visa att vi står bakom våra högtidstal också i handling.

Tidigare styrde Finland inkomsterna från utsläppshandeln till internationell klimatfinansiering. Sipiläs regering har beslutat att använda inkomsterna för att stödja energianvändningen inom energiintensiv industri. Vänsterförbundet anser att inkomsterna från utsläppshandeln bör återföras till den internationella klimatfinansieringen.

Förnuft i vapenanskaffning

För att försvarsmakten ska kunna utvecklas balanserat och kostnadseffektivt måste vi ha en tydlig bild av vad som är de viktigaste resurserna och hur de ska finansieras, och väsentliga förändringar måste gå att förutse. I planen för de offentliga finanserna 2019—2022 är nivån på försvarsministeriets huvudtitel 3,2 miljarder euro 2019 och stiger till 4,5 miljarder euro fram till 2022.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 3 /vänst

Ökningen beror på strategiska upphandlingar, främst HX-projektet. Också de nya underrättelse-lagarna ökar kostnadstrycket: såväl underrättelsesystemet med sina helt nya befogenheter som den nationella verksamheten och det internationella samarbetet kräver sitt.

Under planperioden avsätter regeringen den första lånade miljarden för jaktplansköp. Hur plan-köpen på sikt inverkar på de offentliga finanserna behandlas dock inte ordentligt i planen. De öv-riga upphandlingarna av försvarsmateriel blir på årsnivå 4—7 procent dyrare. Allt detta ställer vissa krav på den proaktiva ekonomiplaneringen.

Anslagen för Finlands försvar är primära på så sätt att det politiska beslutssystemet i praktiken re-dan har knutits till de strategiska upphandlingarna. Vid sidan av det går Finland i tilltagande ut-sträckning in för EU:s fördjupade försvarssamarbete. Det kräver pengar — först för forskning och utveckling, senare för upphandlingar genom försvarsfonden.

Stressnivån bland försvarets personal har ökat. Trots det prioriterar Finland nu upphandling av ny materiel före försvarspersonalens arbetshälsa. Finland ska ha ett eget trovärdigt försvar, men det får inte betyda att de totala kostnaderna för exempelvis strategiska upphandlingar inte ska kunna ifrågasättas. Tvärtom bör kostnaderna för strategiska kapacitetsprojekt jämföras med försvars-maktens kapacitet att uppfylla sina andra behov och ålägganden på ett riktigt sätt.

Planen för de offentliga finanserna ger en beklagligt bristfällig utredning om hur försvarsmaktens framtida utgifter inverkar på Finlands offentliga ekonomi.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar behövliga åtgärder för att viktiga planer för statsfinanserna, såsom planerna för de offentliga finanserna och de årliga budgetarna, ska inkludera en heltäckande bedömning av de föreslagna åtgärdernas konsekvenser för in-komstfördelningen och för olika befolkningsgrupper, jämställdheten mellan könen, miljö-belastningen och välfärden. Vid sidan av bruttonationalprodukten bör man ha minst en in-dikator som mäter välfärden mer omfattande.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en plan med vilken andelen för finansie-ring av offentlig forskning, utveckling och innovation åter höjs till internationell toppnivå, till minst en procent av bruttonationalprodukten. Tillsammans bör den privata och den of-fentliga FUI-finansieringens andel röra sig kring fem procent.

3. Riksdagen förutsätter att den finanspolitiska marginal som möjliggjorts av att det finan-siella läget har förbättrats ska användas till att återta nedskärningarna av anslagen för ut-bildning, grundtrygghet och välfärdstjänster och till att öka finansieringen för dessa.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 3 /vänst

- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen utvecklar studiestödet som studiepenningsbetonat och så att de studerandes försörjning underlättas.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja anslaget för egentligt utvecklingssamarbete så att dess bnp-andel under nästa år stiger till minst samma nivå som före 2016 års nedskärningar och så att åtminstone finansieringsandelen för de fattigaste länderna är minst 0,2 procent av bnp.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar försämringarna av bostadsbidraget.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition med förslag till en boendegarantilag som tillförsäkrar var och en rätt till en trygg bostad till skälig kostnad.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder ett förslag där kommunerna i planläggningen och bostadsproduktionen avkrävs en högre andel bostadsproduktion med reglerade boendekostnader.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen en tilläggsbudget som betydligt ökar resurserna för yrkesinriktad vuxenutbildning och vuxenutbildning som stöd för sysselsättningen och för att lindra matchningsproblemen på arbetsmarknaden.*
- 10. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en inkomstskattereform för genomförande under ramperioden där kapitalinkomst beskattas tillsammans med förvärvsinkomst enligt en enda progressiv tabell.*
- 11. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer det skyddade beloppet för utkomstskyddet för arbetslösa och bostadsbidraget till 500 euro i månaden och att detta skyddade belopp utöver löneinkomster också gäller alla andra inkomstformer.*
- 12. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition genom vilken det görs lättare för arbetslösa att bedriva självständiga studier och att behovsprövningen för utkomstskyddet för arbetslösa slopas för deras vidkommande. Det ska också vara tillåtet för arbetslösa arbetssökande att studera på deltid om de står till förfogande på arbetsmarknaden.*
- 13. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att Finland ska få ett system med förhandsbesked där de arbetslösa kan få bindande förhandsbesked om hur till exempel partiellt arbete inverkar på deras arbetslöshetsdagpenning och andra förmåner.*
- 14. Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen en tilläggsbudgetproposition där resurserna för offentliga sysselsättningstjänster dimensioneras så att varje arbetslös arbetssökande kan erbjudas den individuella rådgivning de behöver i arbets- och näringsbyråerna.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 3 /vänst

- 15. Riksdagen förutsätter att regeringen med det snaraste bereder ett program för reparation av offentliga byggnader med mögel- och fuktproblem. Programmets dimensioner ska motsvara behovet av reparationer och nybyggnation.*
- 16. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition som faktiskt garanterar avgiftsfri utbildning på andra stadiet för alla och förlänger läroplikten.*
- 17. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition som tryggar den subjektiva rätten till dagvård och minskar gruppstorlekarna inom småbarnspedagogiken.*
- 18. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder förslag till ändring av moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet till modellen 6+6+6 där bägge föräldrarna har en 6 månaders period och föräldrarna får använda en period efter fritt val.*
- 19. Riksdagen förutsätter att regeringen för behandling i samband med 2019 års budget bereder ett förslag där sysselsättning av arbetslösa och företagsamhet underlättas genom att sänka lönebikostnaderna på viss tid så att arbetsgivaren automatiskt får kompensation för en anställd som uppfyller villkoren och stödet inte är bundet till att anslaget för lönesubvention i budgeten räcker till.*
- 20. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från separat begränsning av lönesubvention för föreningar och stiftelser.*
- 21. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar en proposition som slopar klientavgifterna vid hälsocentralerna i hela landet.*
- 22. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från sitt förslag till så kallad valfrihetsmodell inom social- och hälso- och sjukvården och överför beredningen av vårdreformen till en parlamentarisk arbetsgrupp.*
- 23. Riksdagen förutsätter att regeringen tillställer riksdagen en modell för finansiering av landskapen som ger landskapen beskattningsrätt och faktisk finanspolitisk marginal.*
- 24. Riksdagen förutsätter att regeringen tillställer riksdagen en ekologisk total översyn av beskattningen som täcker in åtminstone produktion och förbrukning av energi, industri, trafik, boende och jord-och skogsbruk och som inte minskar skattesystemets progressivitet.*
- 25. Riksdagen förutsätter att regeringen höjer anslagen för verksamhet mot svart ekonomi, ekonomisk brottslighet och kringgående av skatt.*
- 26. Riksdagen förutsätter att regeringen styr intäkterna av utsläppshandeln till internationell klimatfinansiering som går utöver anslagen för utvecklingssamarbete.*
- 27. Riksdagen förutsätter att regeringen fogar Finland till gruppen av de länder som bereder en europeisk skatt på finansiella transaktioner.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 3 /vänst

Helsingfors 20.6.2018

Kari Uotila vänst

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation /sv

RESERVATION 4 /sv

Motivering

Finlands ekonomin växer och utgångspunkterna för planen för de offentliga finanserna är bättre än på många år. Finansministeriets färskaste uppgifter tyder på en tillväxt på 2,9 procent i år, 1,8 procent nästa år och 1,7 procent 2020. För första gången sedan den finanskris som började 2008 håller den offentliga ekonomin på att komma i balans under de närmaste åren. Också sysselsättningen förbättras och det är sannolikt att regeringens mål på ett sysselsättningstal på 72 procent kommer att nås. Den positiva utvecklingen till trots kommer det att krävas strukturella reformer som på lång sikt stärker samhällsekonomin. Jag instämmer med finansutskottets uppfattning att de strukturella reformerna fortfarande ska anses nödvändiga. Vi befinner oss i en högkonjunktur och det är nu de behövliga strukturella reformer som eliminerar flitfällorna och förbättrar sysselsättningen ska genomföras.

Beskattningen

Beskattningen ska uppmuntra till arbete och företagande och förhindra flitfällor. Vi vill genomföra en skatteväxling som ökar skatten på konsumtion och minskar skatten på arbete. Därför vill vi lindra beskattningen av förvärvsinkomster. Vi tror på de dynamiska effekterna av minskad skatt på lönearbete. En lägre skatt på arbete finansierar vi genom att höja momssatserna på ett socialt godtagbart sätt.

Skatteintäkterna kan ökas genom en höjning av hushållsavdraget. Genom att höja maximibeloppet av hushållsavdraget till 3000 euro och den avdragbara andelen med 60 procent kan man öka skatteintäkterna, stödja företagsverksamhet, uppmuntra företagare i kvinnodominerade branscher och förbättra sysselsättningen. Samtidigt förbättras privatföretagarnas villkor och den grå ekonomin bekämpas.

Vi vill lindra den tilläggsskatt som en del av pensionärerna tvingas betala. Vi föreslår också att bilbeskattningen återställs till 2015 års nivå.

Befrielsen från överlåtelseskatt vid köp av första bostad måste slopas. Det är inte statens primära uppgift att via skattelättnader uppmuntra till privat ägande. Därför anser vi att köp av första fastighet och första aktielägenhet är en förmån vi finländare kunde avstå från i detta läge.

Vi vill att generationsväxlingar i familjeföretag ska befrias från arvs- och gåvoskatt. Nya jobb uppstår främst i små och medelstora företag. Många av dessa är familjeföretag där en flexibel generationsväxling är en förutsättning för att affärsverksamheten ska kunna fortsätta. En lyckad generationsväxling är således också en sysselsättningsfråga där beskattningen är en av de största utmaningarna.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation /sv

Sysselsättningen

Den höga strukturella arbetslösheten i Finland begränsar möjligheterna till ekonomisk tillväxt och regeringens mål att skapa 110 000 nya arbetstillfällen och höja sysselsättningstalet till 72 procent är helt korrekt. Det förefaller som om målet skulle nås, men trots att utvecklingen har varit positiv under den senaste tiden krävs det fler strukturella reformer som stärker den offentliga ekonomin på lång sikt.

Sysselsättningsnivån bland kvinnor är klart lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna. Orsaken till det är att vårt nuvarande hemvårdsstöd och system för familjeledighet inte sporrar mamorna att gå in för en karriär i arbetslivet. Återgången till arbetslivet fördröjs, vilket samtidigt sänker kvinnornas lön och pension. Vi behöver en mer jämställd arbetsmarknad, men det förutsätter målmedvetna åtgärder som går in på strukturerna och främjar jämställdheten. Men regeringen har upprepade gånger visat att jämställdhetsfrågor kommer i andra hand.

Ett exempel på detta är familjeledighetsreformen som inte blev av, och i statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2019—2022 nämns inte heller denna gång kön eller jämställdhet. När regeringen nästa gång gör upp planen bör den inkludera en bedömning av konsekvenserna för jämställdheten, vilket arbetslivs- och jämställdhetsutskottet flera gånger har påpekat.

Nyckeln till en förbättrad sysselsättning bland kvinnor är en familjepolitisk totalreform som skulle underlätta samordningen av arbete och familjeliv och minska skillnaderna i löner och pensioner mellan män och kvinnor. Hemvårdsstödet måste ses över och ges ut för en kortare maxtid än i dag, familjeledigheterna reformeras så att det nuvarande systemet med inkomstbunden moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet ersätts med modellen 6+6+6.

Ungdomsarbetslösheten är alarmerande hög och nu krävs det åtgärder för att stävja den. I vår minijobbmodell får unga under 30 år tjäna 500 euro i månaden utan att det påverkar stöd eller andra förmåner. Arbetsgivarna betalar mindre arbetsgivaravgifter när de anställer unga.

Det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa bör bli mer sporrande genom att dagpenningen höjs något och utbetalningstiden samtidigt blir kortare. Danmark har goda erfarenheter av en sådan modell. Undersökningar i Finland visar att största delen av de som får ett nytt jobb får det genast i början eller i slutet av den tid de har rätt till dagpenning.

Problemet på arbetsmarknaden med att matcha efterfrågan och utbud på arbete är stort. För att förbättra arbetsförmedlingen bör vi låta privata arbetsförmedlare fungera som ett komplement till arbetskraftsbyråerna. På så sätt förbättrar vi matchningen av arbetskraft och lediga jobb.

En avgörande faktor för att förbättra sysselsättningen är framför allt att uppmuntra företagsamhet och hjälpa små och medelstora företag att expandera. Ett sätt är att erbjuda småföretag löneadministration. Löneadministration kräver enklare rutiner i synnerhet i småföretag. Företagarna berättar själva att det innebär mycket nytt administrativt arbete för att anställa någon. Det här hämmar klart tillväxten. Ett första steg för att underlätta för företagarna är att slå ihop alla lönebikostnader. Staten kunde årligen bestämma ett procenttal som täcker in alla lönebikostnader. Företagen

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

skulle betala in denna klumpsumma till Skatteförvaltningen som skulle ansvara för att förvalta betalningarna och fördela beloppet på betalningsmottagarna.

Nya jobb uppstår i små och medelstora företag. Lokala avtal skulle ge smidighet i ekonomin och förbättra möjligheterna för små och medelstora företag. Det är en nyckelfråga för att sysselsättningen ska förbättras. Därför måste det skapas faktiska förutsättningar för lokala avtal också bland företagen. Vi behöver dessutom en helt ny diskussionskultur på arbetsplatserna. Målet borde vara att arbetsgivaren och arbetstagaren genom att prata med varandra finner lösningar som fungerar bäst för företaget eller den offentliga arbetsgivaren.

Vår ekonomi går årligen miste om miljarder på grund av sjukpensioner, sjukfrånvaro, sjuknärvaro och olycksfall i arbetet. Med bättre arbetshälsa kan samhället spara miljarder och samtidigt ge människor bättre livskvalitet. Beredningen av ett nationellt program för arbetshälsa borde inledas så snart som möjligt.

Regeringen gör nedskärningar i studiestödet samtidigt som den förbjuder studerande att förtjäna sitt uppehälle och dessutom uppställer sanktioner för det. Ett stort antal arbetstimmar läggs årligen på byråkratin kring återbetalningen av studiestöd. Ändå skulle arbetserfarenhet underlätta för nytutexaminerade att finna sin plats i arbetslivet, och de dynamiska effekterna skulle förbättra landets ekonomi. Inkomstgränserna för studiestödet borde höjas med 50 procent.

Exporten, ett högt förädlingsvärde och en kunnig arbetskraft är nycklarna till vår framgång. Våra företag behöver de bästa arbetstagarna. Befolkningsutvecklingen i vårt land skulle emellertid redan nu vara negativ om det inte vore för invandrarna. Finland behöver fler kunniga invånare. Om behovsprövningen slopas blir det möjligt att anställa arbetstagare i branscher där det nu råder brist på kompetent arbetskraft. I synnerhet ett flertal uppstarts företag lider av behovsprövningen. En avgörande faktor för Sveriges framgångar är att utbudet av utländsk arbetskraft är stort. Finland bör slopa de hinder som står i vägen för invandrare som vill jobba.

Vi ska modigt gripa de möjligheter inför framtiden som exempelvis delningsekonomi, cirkulär ekonomi och vissa andra nya branscher bjuder. Finland borde agera proaktivt och se över sina lagar och strukturer för att kunna utnyttja all den potential som framtidsbranscherna har.

När det gäller företagsstöd var det viktigaste resultatet av den parlamentariska företagsstödsarbetsgruppen att den enhälligt kunde definiera de nya kriterierna för beviljande av företagsstöd. Sfp skulle för egen del ha varit berett att godkänna arbetsgruppens förslag enligt vilket vi skulle ha frångått energiskatteåterbäringen till energiintensiva företag, d.v.s. den så kallade energiskatttegiljotinen, och i stället sänkt energiskatteklass II så mycket som energiskattedirektivet tillåter. Det skulle ha varit en betydande strukturförändring som skulle ha tryggt industrins konkurrenskraft och samtidigt slopat återbetalningen av energiskatt vid användningen av fossila bränslen.

Social- och hälsovården

Regeringens förslag till vårdreform och landskapsreform är en viktig reform av den offentliga förvaltningens funktioner som syftar till besparingar på tre miljarder euro på årsnivå fram till 2030. Det är viktigt att hållbarhetsunderskottet kan täckas för att statsfinanserna i framtiden ska

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

stå på en stabil grund. Emellertid tror ytterst få sakkunniga på att besparingarna ska nås på det sätt som regeringen har utfäst, ifall vådreformen genomförs. Många sakkunniga tror tvärtom att kostnaderna kommer att öka markant om den föreslagna reformen godkänns.

Regeringens vårdmodell ökar kostnadstrycket, komplicerar social- och hälsovården och ställer upp ett orealistiskt hårt mål för att dämpa vårdkostnaderna. Det har inte varit möjligt att presentera ens grova kalkyler för kostnaderna för reformen. De sakkunniga hävdar att målet med reformen, särskilt när det gäller dess kostnadsdämpande effekter, sannolikt inte kommer att nås.

Ett av vådreformens viktigaste mål är att garantera alla medborgare likvärdiga vårdtjänster och därmed minska skillnaderna i hälsa och välfärd. Också detta mål riskerar bli ouppnåeligt. Tillgången på tjänster och valfrihet kommer att öka i städer och på stora orter men i glesbygden kommer valfriheten att vara en chimär. Det här är av stor betydelse för hur valfriheten och jämlikheten förverkligas. Redan nu utnyttjar de med små inkomster hälso-tjänster minst av alla trots att deras behov eventuellt är störst. Den föreslagna valfrihetsmodellen är så komplicerad att det är mycket oklart hur de utlovade hälsofördelarna ska fördelas jämt mellan befolkningen. Den så kallade kapiteringsmodellen leder sannolikt till att tjänsteproducenterna börjar välja och vraka bland kunderna och plockar russin ur kakan, något som är mycket svårt att övervaka. Det är också fel att anta att tjänsteproducenterna skulle sakna förmåga att välja sina kunder.

Den ökade valfriheten inom vården är emellertid en bra sak som kan förbättra kvaliteten på vården för den enskilda patienten. Valfriheten bör nu utvecklas så att pengarna följer patienten i högre grad än i dag och att genomförandet av valfriheten inte äventyrar hållbarheten i ekonomin. Det mest ändamålsenliga sättet att genomföra valfriheten vore att öka användningen av servicesedlar. Det finns positiva erfarenheter av dem i olika delar av landet, men de kunde ha utnyttjats mycket mer. Samtidigt är det viktigt att den offentliga sektorn har en stark roll inom vårdproduktionen också framöver. I och med vådreformen övergår ansvaret för att ordna social- och hälsovårdstjänster från kommunerna till landskapen, vilket innebär att vårdbesluten kommer att fattas mycket långt från dem som anlitar vården. Alla kommuner kommer inte att bli representerade i landskapsfullmäktige, vilket försvagar den regionala jämlikheten och närdemokratin. Demokratiunderskottet blir särskilt påtagligt i Nyland med dess över 1,6 miljoner invånare. Situationen blir inte bättre av att man nu håller på att skapa en ny administrativ nivå som emellertid inte kommer att ha faktiskt självstyre eftersom landskapen saknar beskattningsrätt.

De språkliga rättigheterna i samband med reformen väcker många frågor och i fler avseenden är konsekvensbedömningen bristfällig. Har den tillfälliga förvaltningen tillräcklig kompetens och tillräckliga kunskaper om de svenskspråkiga kundernas behov? Hur ska valfriheten förverkligas i praktiken så att de språkliga rättigheterna tryggas? De tvåspråkiga kommunerna och organen har inte beretts möjlighet att seriöst inverka på förverkligandet av de språkliga rättigheterna, utan reformen genomförs under tilltro till marknadens självstyrning och landskapens initiativförmåga.

Inte heller regeringens jourreform kan få passera opåtalad. Det strider mot allt sunt förnuft att Vasa centralsjukhus inte fick omfattande dygnet runt jour trots att alla fakta talar för det. Vasa centralsjukhus erbjuder i dag vård för ca 100 000 svenskspråkiga finländare. Behovet av vård och omsorg på modersmålet kommer inte att försvinna i framtiden. Också befolkningsutvecklingen talar för omfattande dygnet runt jour i Vasa. Vasaregionen är ett av de områden som växer kraf-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

tigast i hela landet. Själva sjukvårdsekonomin talar för att Vasa ska ha omfattande dygnet runt jour. Vasa centralsjukhus är ett av landets effektivaste.

Om landskapsreformen och valfriheten genomförs bör den sättas i kraft på samma sätt som grundskolereformen, det vill säga stegvis och landskapsvis under flera års tid. Därigenom kunde vi lära oss av erfarenheterna och förbättra modellen. För närvarande pågår det en rad pilotprojekt och försök i anknytning till vårdreformen, men det finns inte tid att analysera eller fullt ut utnyttja resultaten från dem. Att landskapsreformen genomförs i ett slag betyder dessutom att staten lägger över ansvaret för hur reformen lyckas på landskapen i stället för att tillåta att bästa praxis utformas och genomförs stegvis.

Problemen inom primärvården kan inte lösas genom att införa en ny förvaltningsnivå. Vi behöver fler läkare på hälsocentralerna, inte mer förvaltning. Landskapsförvaltningen är inte avgörande för om reformen ska lyckas. Kommunerna bör fortsatt ansvara för socialtjänsterna, däribland äldreomsorgen. Kommunerna har lokal kunskap som är värdefull i skötseln av socialväsendet, och de har mycket lång erfarenhet av exempelvis äldreomsorg. Det är inte klokt att kasta bort de resurserna.

Landskapens finansiering

Såsom ovan redan nämdes är det mål som gäller kostnadsdämpningen och som ställts för vårdreformen orealistiskt. En granskning av planen för de offentliga finanserna visar att det fortfarande är oklart hur landskapens finansiering kommer att definieras. Det har inte gjorts någon utredning över eventuella besparingar eller extra kostnader med en acceptabel noggrannhet, trots att det står klart att reformen under de kommande decennierna i hög grad kommer att påverka statsbudgeten. Den reform som regeringen föreslår kommer framför allt i startfasen att öka kostnaderna för socialvård och hälso- och sjukvård i betydande grad. I det inledande skedet kommer det att uppstå kostnader för samordning av löner, tjänster och kundavgifter, förvaltning, IKT och fastigheter samt anpassning (nedläggning) av den offentliga produktionen när den privata produktionen ökar. Enbart kostnaderna för att samordna lönerna väntas uppgå till 700—1 000 miljoner euro. Enligt beräkningar gjorda av landskapet Nyland kommer förändringskostnaderna bara i Nyland att vara uppe i ungefär 300 miljoner euro det första året. En stor del av de här förändringskostnaderna blir bestående (t.ex. samordningen av lönerna).

Regeringens förslag till vård- och landskapsreform skulle överföra utgifterna för social- och hälsovården i sin helhet till statens ramförfarande, vilket innebär att ansvaret för att ordna tjänster respektive finansiera dem inte bärs av en och samma aktör. Landskapen saknar beskattningsrätt och de får därför all sin finansiering av staten. Om landskapens pengar inte räcker, tvingas staten bevilja tilläggsfinansiering eftersom det handlar om lagfästa uppgifter. Då staten i sista hand ansvarar för landskapens underskott har de inte heller faktiska incitament att sköta sin ekonomi effektivt. Staten är sporrad att spara och landskapen sporrade att maximera sin statliga finansiering, det vill säga att använda alla pengar. Sanktionen för att överskrida finansieringsramen är att landskapet utsätts för ett utvärderingsförfarande. Det är inte en särskilt trovärdig eller effektiv sanktion i ett läge där de flesta eller alla landskap har ekonomiska svårigheter.

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

Landskapen borde ha beskattningsrätt och självstyre. Beskattningsrätten skulle vara en god anledning för landskapen att sköta sin ekonomi och den skulle också medföra ett ökat ansvar för beslutsfattandet och öka transparensen.

Bekämpning av grå ekonomi

Den grå ekonomin i Finland orsakar stora förluster av skatteintäkter för samhället. Den försämrar dessutom den allmänna skattemoralen och konkurrensmöjligheterna för företag som bedriver laglig verksamhet. Enligt vissa undersökningar (riksdagens revisionsutskott 2010) uppgår den svartta ekonomin till 10—14 miljarder euro, vilket motsvarar 5,5—7,5 procent av bruttonationalprodukten. Det betyder att den grå ekonomin orsakar samhället ekonomiska förluster på 4—6 miljarder euro per år.

Bekämpningen av den grå ekonomin kräver målmedvetna åtgärder av staten. Sipiläs regering har emellertid inte heller i den föreliggande planen för de offentliga finanserna prioriterat bekämpningen av grå ekonomi, trots att de skatteinkomster bekämpningen genererar kunde göra en del av anslagsnedskärningarna obehövliga. Det centrala är att minska möjligheterna att begå brott, öka risken att åka fast samt förbättra myndigheternas förmåga att reagera när det gäller avslöjande och bekämpning av grå ekonomi.

Det vore nödvändigt att öka anslagen för polisväsendet samt för åklagar- och domstolsväsendet, Tullen och skatteförvaltningen för deras arbete mot grå ekonomi. Det är värt att komma ihåg att satsningarna på bekämpningen av den grå ekonomin snabbt betalar sig mångfaldigt tillbaka i form av skatteintäkter som inte annars skulle komma staten till godo.

Utbildning och forskning

Regeringen har under denna period gjort oskäligen nedskärningar i anslagen för utbildning, forskning och kultur trots att man inför valet lovade att utbildningssektorn inte skulle drabbas. Nedskärningarna utgör ett reellt hot mot undervisningens och forskningens kvalitet, vilket allvarligt äventyrar landets konkurrenskraft och möjligheter till tillväxt och välbehövligt uppsving inom ekonomin och sysselsättningen i vårt land. För Finland är satsningen i humankapital livsviktig för landets välmående både på kort och på längre sikt.

De genomförda nedskärningarna inom utbildningen motsvarar inte de målsättningar som regeringen själv satt upp. Dessutom bör det påpekas att de små tilläggssatsningar som regeringen gör i planen för de offentliga finanserna för 2019—2022 i ett försök att lappa ihop det hela inte räcker som kompensation för de massiva nedskärningarna.

Regeringen Sipilä har skurit mycket hårdhänt i högskoleutbildning och forskning. Nedskärningarna har riktat sig mot universiteten, yrkeshögskolorna, Finlands Akademi och Tekes. Regeringen har dessutom fryst universitetsindexet och yrkeshögskoleindexet fram till 2019. Är det verkligen så här regeringen tänker få den finländska ekonomin på fötter? Vi borde i stället göra helt tvärtom. Finland är ett av världens mest utbildade länder, men i fråga om den vetenskapliga nivån ligger vi redan nu efter nästan alla OECD-länder. I stället för nedskärningar behöver vi djärva

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

satsningar på högskoleundervisningen och forskningen. Den strategin hjälpte oss övervinna depressionen på 1990-talet.

Det är självklart att utbildningen på andra stadiet måste reformeras. Det går att gallra ut onödiga överlappningar, lokalanvändningen kan bli effektivare och onödiga strukturer kan rivas. Allt detta förband sig Svenska riksdagsgruppen till redan under förra valperioden. I samband med budgetförslaget för 2017 lämnade regeringen en framställning till riksdagen enligt vilken stora besparingar inom yrkesutbildningen ska genomföras. Nedsänkningarna görs utan att det finns en realistisk plan för hur yrkesutbildningen kunde reformeras. Det är osäkert hur regeringen i praktiken tänker säkerställa den regionala tillgången till yrkesutbildning. Situationen för de små och sårbara svenskspråkiga yrkesutbildningsenheterna är ytterst oroväckande.

Reformen av yrkesutbildningen får inte öka ojämlikheten. Till exempel närundervisningen och studiehandledningen måste tryggas. Studiehandledning är viktigare än någonsin på alla stadier av utbildningen. Därför är det bra att regeringens proposition med förslag till gymnasielag innehåller mer studiehandledning.

Finlands ekonomiska tillväxt är också i fortsättningen framför allt baserad på kompetens, högt utbildad arbetskraft och en hög förädlingsgrad. Innovationsbasen måste stärkas genom satsningar på forskning, kompetensutveckling och innovationer men regeringen borde ha tagit ett mycket modigare grepp på dessa frågor i planen för de offentliga finanserna. Under de senaste åren har statens andel av finansieringen av FoUI sjunkit kännbart. Nivåhöjningarna av anslagen för FoUI inom ramen för Business Finland bör vara större och permanenta.

Studiestödet utgör grundtrygghet för studerande. Ingen annan befolkningsgrupp har drabbats av så pass stora nedsänkningar av den grundläggande försörjningen. Det vittnar om att regeringen nonchalerar studerande och utbildning. De studerandes jobb är att studera. Också de måste kunna leva utan tvånget att ta lån, och därför är regeringens nedsänkningar i studiestödet oskäliga. Att försvaga studiestödet och göra det lånebetonat minskar jämlikheten inom utbildningen. I ett läge där den akademiska arbetslösheten ökar vill regeringen öka oron och rädslan för att fastna i skuldsättning hos de studerande som söker sig till en osäker arbetsmarknad. Det skapar ingen framtidstro, men kan i värsta fall radera den.

Migrationen och flyktingkvoten

Åren 2014 och 2015 var Finlands flyktingkvot 1 050 personer per år. Från och med 2016 har kvoten dock sänkts till 750 flyktingar per år. Detta trots att flyktingströmmarna är större nu än någonsin sedan slutet av andra världskriget. I planen för de offentliga finanserna 2019—2022 beräknas antalet asylsökande och kvotflyktingar sjunka till i genomsnitt cirka 4 000 nya sökande per år. Samtidigt har antalet flyktingar i hela världen redan ökat till 65,9 miljoner, av vilka 51 procent är barn. Europa tar emot cirka 17 procent av dem, eftersom de flesta flyktingarna flyr kriser till grannländerna.

Vi anser att Finland bör bära sitt internationella ansvar. Finland är ett av världens rikaste och jämlikaste länder och vi behöver visa solidaritet med de som har det sämre. Nu är det vår tur att erbjuda andra den trygghet vi fått åtnjuta tidigare. Ingen ska tvingas leva i otrygghet och misär. Där-

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation /sv

för bör Finland höja sin flyktingkvot till 2 500 flyktingar per år. I kvoten ska inte räknas in de asylsökande som kommer via den europeiska mekanismen för en fördelning av bördan. På så sätt kan Finland främja uppkomsten av säkra asylsökningssrutter.

Jordbruket

Jordbruket har på senare tid drabbats av ovanligt stora problem. Orsakerna är flera: producentpriserna har gått ner till följd av den svåra marknadssituationen, anslagen för jordbrukarstöd har minskat och tidsplanerna för utbetalning av stöd har ändrats. Situationen för vårt inhemska jordbruk är därför katastrofal. Utöver det har lantbrukens lönsamhet försvagats av oförutsebara händelser som vårens och försommarens torka, skördeskadorna i fjol höstas och den sinande exporten till Ryssland.

Regeringen måste utan dröjsmål vidta målmedvetna åtgärder för att trygga jordbrukets verksamhetsförutsättningar och stärka jordbrukets lönsamhet. Handeln har ett kraftigt övertag i livsmedelskedjan. Det försätter andra i kedjan i en ojämlig ställning. Primärproducenternas ställning måste förbättras. Kommissionens förslag till UTP-direktiv, enligt vilket medlemsstaterna måste förbjuda otillbörliga handelsmetoder, är ett steg i rätt riktning, liksom också den nya livsmedelsmarknadslag som väntas komma upp till behandling i riksdagen i höst. Syftet med den nya lagen är att trygga ställningen för de aktörer som är mest utsatta i livsmedelskedjan. Andra åtgärder som stärker lönsamheten inom jordbruket är sänkta produktionskostnader och utgallring av byråkrati. Dessutom måste ursprungsmärkningen av produkter utökas och förbättras.

Ökad export är en av de främsta vägarna att hjälpa lantbrukarna ur knipan. Det stärker också den finländska ekonomin. Finland har alla förutsättningar att öka exporten av livsmedel. Vi producerar världens renaste mat och vårt djurskydd håller hög nivå. Det är därför viktigt att Finland fortsätter ansträngningarna att hitta nya exportobjekt. Nya Livsmedelsverket har från ingången av 2019 bland annat till uppgift att främja och styra exporten. Det måste avsättas ekonomiska resurser för dessa uppgifter. Anslagen för exportfrämjande är i nuläget för viss tid (regeringens spetsprojekt och en tilläggsbudget) och upphör i slutet av 2018. Det är absolut nödvändigt att verksamheten fortsätter.

I och med översynen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik ges medlemsstaterna ökad makt att besluta om innehållet i de nationella stödssystemen, liksom även om uppföljningen av och tillsynen över systemen samt om påföljder för överträdelser. Som en följd av det ökar den nationella förvaltningens och myndigheternas arbetsbörda och betydelsen av forskning accentueras. Därför bör extra resurser reserveras för beredningen och verkställandet av den nya programperioden och för forskning. I det rådande läget med svag lönsamhet för jordbruket måste vi göra allt för att jordbruksstöden inte skärs ned på det sätt kommissionen föreslår. Finland måste vid behov täcka upp för nedskärningarna genom nationella stöd.

Anslagen för ersättning av rovdjursskador måste vara tillräckliga och läggas på en nivå som kan antas täcka skadorna. Rovdjursstammarna behöver regleras på ett sätt som fungerar bra och leder till resultat och som baserar sig på förvaltningsplanen, för att skadorna orsakade av stora rovdjur ska minska.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation /sv

Försvaret

Försvarsförvaltningens lokalkostnader ökar trots försök att dämpa kostnaderna bland annat genom utgallringar i nätverket av garnisoner och depåer. De ökande fastighetskostnaderna tar resurser från försvarets materialupphandling och försvarsförmåga. Den nuvarande modellen, som innebär att försvarsmakten är hyresgäst hos Senatfastigheter, måste granskas kritiskt.

Utvecklingsbiståndet

Finlands måste ha som mål att utvecklingssamarbetsanslaget når upp till FN:s mål på 0,7 procent av bruttonationalprodukten. Det är en målsättning Finland redan länge förbundit sig till. Vi vill att Finland ska vara en pålitlig aktör i det internationella utvecklingsarbetet och en nation som tar ett ansvar i biståndspolitiken. Vi godkänner inte regeringens nedskärningar i utvecklingsbiståndet. Svenska riksdagsgruppen anser att målsättningen på lång sikt ska vara att komma upp till FN:s mål på 1 procent av bruttonationalinkomsten.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att beskattningen av arbete lindras.*
- 2. Riksdagen förutsätter att momssatserna höjs.*
- 3. Riksdagen förutsätter att hushållsavdraget höjs.*
- 4. Riksdagen förutsätter att bilbeskattningen återställs till 2015 års nivå.*
- 5. Riksdagen förutsätter att pensionärernas tilläggsskatt minskas.*
- 6. Riksdagen förutsätter att systemet med inkomstrelaterad dagpenning utvecklas så att det blir mer sporrande.*
- 7. Riksdagen förutsätter att systemet med familjeledigheter och systemet med hemvårdsstöd reformeras utan dröjsmål.*
- 8. Riksdagen förutsätter att det anvisas tilläggsanslag för bekämpning av grå ekonomi.*
- 9. Riksdagen förutsätter att finansieringen av högskolorna tryggas.*
- 10. Riksdagen förutsätter att de nedskärningar i studiestödet som regeringen föreslår återtogs.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation /sv

- 11. Riksdagen förutsätter att lika möjligheter till vidareutbildning och tilläggsutbildning garanteras i hela landet.*
- 12. Riksdagen förutsätter att internationaliseringsstöden till företagen tryggas för att främja exporten.*
- 13. Riksdagen förutsätter att forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten inom ramen för Tekes får tillräckliga resurser.*
- 14. Riksdagen förutsätter att sysselsättningstjänsterna och arbetsförmedlingen effektiviseras och blir mer resultatinkriktade genom att man möjliggör konkurrensutsättning av arbetskraftsservicen.*
- 15. Riksdagen förutsätter att tilläggsanslag anvisas för att utveckla ungdomsgarantin, för det uppsökande ungdomsarbetet och för att ta fram en modell med minijobb för unga.*
- 16. Riksdagen förutsätter att verksamheten med sjukhus som har jour dygnet runt ordnas på lika villkor i hela landet.*
- 17. Riksdagen förutsätter att medborgarnas språkliga rättigheter säkerställs i samband med social- och hälsovårdsreformen.*
- 18. Riksdagen förutsätter att man satsar på arbetshälsan för att främja sysselsättningen och möjligheterna att stanna kvar i och återvända till arbetslivet.*
- 19. Riksdagen förutsätter att kopplingen mellan utkomststödet och ensamförsörjartillägget till barnbidraget slopas.*
- 20. Riksdagen förutsätter att man inför ett gemensamt kostnadstak för hälso- och sjukvården och läkemedelsersättningarna.*
- 21. Riksdagen förutsätter att den årliga flyktingkvoten höjs.*
- 22. Riksdagen förutsätter att anslagen för integration är på en tillräcklig nivå.*
- 23. Riksdagen förutsätter att målet för utvecklingssamarbetsanslaget på lång sikt ska vara 1 procent av bruttonationalinkomsten.*
- 24. Riksdagen förutsätter att försvarsmaktens anslag höjs under hela ramperioden och att tilläggsfinansieringen för kommande materielanskaffningar säkerställs.*
- 25. Riksdagen förutsätter att yrkesfiskarnas verksamhetsförutsättningar tryggas.*
- 26. Riksdagen förutsätter att jordbrukets verksamhetsförutsättningar tryggas.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 5 /sv

Helsingfors 20.6.2018

Mats Nylund sv

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 5 /kd

RESERVATION 5 /kd

Motivering

Finlands ekonomi har vuxit de senaste åren, och högkonjunkturen har påverkat också sysselsättningen positivt. Den ekonomiska återhämtningen är en god nyhet och nu är det dags att fatta vetiga ekonomisk-politiska beslut för att stödja utvecklingen. Den ekonomiska tillväxten medför ökande skatteinkomster och minskande offentliga utgifter, särskilt sysselsättningsutgifter. Det ger ökat utrymme för dem som sköter de offentliga finanserna. Det krävs dock åtgärder för att stödja den ekonomiska tillväxten och den positiva sysselsättningsutvecklingen. I många regioner och inom många branscher hindras tillväxten av brist på kompetent arbetskraft, trots att arbetslöshetssiffrorna sammantaget fortfarande ligger på en hög nivå. Det är ett problem som kräver lösningar på såväl kort som lång sikt.

Den ekonomiska tillväxten väntas avta nästa år. Det behövs fortfarande insatser för att driva på tillväxten och uppmuntra till företagsamhet. Företagsbeskattningen måste fortsatt vara moderat, så att företagarna kan planera framtiden. Utan en sporrande beskattning uppstår det inga nya investeringar och inte heller några nya jobb. På grund av de exceptionella väderförhållandena de senaste åren har särskilt lantbruksföretagarna varit hårt utsatta. Jordbruksstöden måste bevaras på nuvarande nivå och lantbruksföretagarna måste vid behov få krisstöd. Finland har inte råd med att lantbruket körs ned. Hela landet måste bevaras bosatt. Det lyckas inte utan en hållbar jordbrukspolitik som tar hänsyn till lantbruksföretagarnas problem.

Trots de positiva ekonomiska nyckeltalen har den offentliga ekonomins hållbarhetsproblem inte försvunnit någonstans. Befolkningens åldersstruktur och försörjningskvoten kommer att försvaga ytterligare om nativiteten inte ökar. De senaste årens svaga nativitet är verkligen alarmerande. Nu gäller det att satsa på en bättre och mer stimulerande familjepolitik. Kristdemokraterna har under innevarande period lagt fram goda lösningar på problemet.

De frysningar och nedskärningar som under regeringsperioden gjorts i folkpensionsindex i kombination med höjningarna av serviceavgifter och självriskandelarna för läkemedel och resor har stramat åt de mest utsatta pensionärernas ekonomi. De fattigaste pensionärernas ställning måste stärkas i högre grad än regeringen föreslår i planen för de offentliga finanserna.

Vi behöver också en reform av det sociala trygghetssystemet. Kristdemokraternas modell för en motiverande grundtrygghet löser många av problemen i det gällande systemets och gör det framför allt mer motiverande att jobba.

Den främsta svagheten i regeringens plan för de offentliga finanserna anknyter till vård- och landskapsreformen. Riksdagsbehandlingen av propositionerna om reformen har visat att de finansiella kalkylerna är ytterst bristfälliga. Regeringen har fortfarande inte försett riksdagen med ordentliga analyser av reformens kostnadseffekter. Huruvida reformen leder till spareffekter får enligt regeringen bero på hur genomförandet av reformen sköts. Ingen kan ännu uppskatta de slutliga kostnaderna för vård- och landskapsreformen. Trots det har regeringen byggt planen för de of-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 5 /kd

fentliga finanserna på antagandet att reformen stärker hållbarheten i de offentliga finanserna. Det kan inte kallas en ansvarsfull politik.

En dåligt genomförd vård- och landskapsreform kan i värsta fall leda till en avsevärd ökning av de offentliga utgifterna, i stället för den eftersträlvade dämpningen av kostnadsökningen.

Utbildning och kompetent arbetskraft

Regeringens satsningar på utbildning pekar i rätt riktning men är otillräckliga. De extra satsningarna täcker inte de nedskärningar som gjorts tidigare under regeringsperioden. En försvagad utbildning har konsekvenser för individerna, företagen, kommunerna och regionerna och i slutändan för sysselsättningen och konkurrenskraften i hela landet. Med hänsyn till såväl individens som samhällets konkurrenskraft måste kompetensen stärkas. Det stärker på riktigt jämlikheten i samhället och stöder samtidigt landets ekonomiska utveckling på lång sikt. För näringslivet är det livsviktigt att få tillgång till kunniga anställda med högklassig utbildning.

Kristdemokraterna skulle ha satsat mer på högklassig småbarnspedagogik och utbildning genom att minska gruppstorlekarna. Det behövs bredare insatser för att underlätta studierna på andra stadiet, bland annat för att sänka läromedelskostnaderna för gymnasister och studerande vid yrkesskolor. Kristdemokraterna stöder regeringens proposition om en reform av gymnasielagen. Reformen skulle dock kräva större satsningar, så att exempelvis studiehandledningen kan effektiviseras och utökas så som det var tänkt. Det är välkommet att studentproven kan tas om i större utsträckning än i dag och att gymnasiebetyget ges ökad vikt vid antagningen till högskolor. Det gäller dock att noga ge akt på att proven inte tas om alltför ofta eller i onödan. Också de studerande vars betyg inte ger direkt tillgång till högskolestudier måste garanteras faktisk möjlighet att komma in med stöd av inträdesprov.

Utskottet understryker i betänkandet att arbetsmarknaden visserligen fungerar i huvudsak väl, men att det på många håll råder brist på kunnig arbetskraft. Många företagare har stött på rekryteringssvårigheter. De värsta problemen finns inom vissa branscher och regioner. Problemet är trots det allvarligt och är redan till skada för den ekonomiska tillväxten. Regeringen har avsatt tilläggsanslag för att stärka tillgången till arbetskraft, men behovet av nya satsningar är fortsatt stort, som utskottet också säger i betänkandet.

Kristdemokraterna föreslår större anslag för examensinriktad fortbildning och tilläggsanslag för lönesubvention och startpeng. Likaså behövs det åtgärder för att öka arbetskraftens mobilitet. Det är angeläget att utbildningssystemet utvecklas i samråd med näringslivet så att de branscher och regioner som lider av arbetskraftsbrist får fler utbildningsplatser som motsvarar arbetskraftsbehovet. De studerande måste också aktivt uppmuntras att välja branscher där det behövs arbetskraft. Arbetskraftsservicen måste bättre än i dag beakta den enskildes situation och möjligheter, och genom individuell och skräddarsydd handledning hjälpa henne eller honom ut i arbetslivet.

Finansiering för forskning, utveckling och innovationer

Regeringens linje i fråga om forskning och utveckling har visserligen förbättrats jämfört med början av valperioden, men området måste ändå få större resurser. Satsningar på forskning, utveck-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 5 /kd

ling och innovationer betalar sig tillbaka mångdubbelt på längre sikt. Enligt en internationell utredning kommer anslagen för teknisk forskning återbetala sig trefaldigt genom nya patent, produkter, innovationsbaserade tillväxtföretag och sysselsättning.

Jordbruket

På senare år har lönsamheten för jordbruket varit svag till följd av bland annat exceptionella väderförhållanden. Den här sommaren ser tyvärr inte bättre ut. Den ytterst torra försommaren kommer att leda till ytterligare ett missväxtår.

Europeiska kommissionen publicerade i våras sitt förslag till budgetram för programperioden 2021—2027. Det finansiella underskott som följer av Storbritanniens utträde ur EU utgör en utmaning för EU:s budgetberedning. Den nedskärning i jordbruksstöden till Finland som kommissionen föreslår är inte acceptabel och Finland måste arbeta för att förslaget inte går igenom. Ett av de centrala målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att trygga utkomsten för jordbrukarna. Det ligger i Finlands intresse att bidragen till landsbygdsprogrammen bevaras på nuvarande nivå. Samtidigt måste de nationella stöden utvecklas och olika krissituationer bemötas snabbare och effektivare än i dag. Om jordbruksproduktionen körs ned blir det inte lätt att få igång den på nytt. Vi måste hålla fast vid försörjningsberedskapen och hålla landsbygden livskraftig.

Finansieringen av landskaps- och vårdreformen i planen för de offentliga finanserna; landskapens ekonomi

Den största svagheten i planen för de offentliga finanserna är finansieringen av vård- och landskapsreformen. Som utskottet också konstaterar i betänkandet är nivån för finansieringen till landskapen i hög grad ett tekniskt steg som gjorts upp utifrån förslaget till lag om landskapens finansiering. Regeringen har inte lyckats ge en heltäckande och trovärdig uppskattning av reformens kostnadseffekter. Avsevärda kostnadsrisker föreligger särskilt i fråga om valfriheten och harmoniseringen av lönerna. Det föreslagna systemet med begränsning av vårdfinansieringen fungerar inte heller, eftersom varje finländare i alla situationer måste tillförsäkras tillräckliga social- och hälsovårdstjänster.

I utskottets betänkande framhålls att det ännu inte går att ge en noggrann uppskattning av finansieringsbehovet och att finansieringskalkyler kommer att göras senare. För att riksdagsledamöterna ska kunna fatta avvägda och genomtänkta beslut om vård- och landskapsreformen måste de ha tillgång till information om reformens konsekvenser. Kristdemokraterna understryker att riksdagen inte kan ge en öppen fullmakt för en reform vars verkliga kostnader inte kan uppskattas av någon.

Det är angeläget att valfriheten utvecklas och befrämjas kontrollerat och stegvis inom social- och hälsovården. Regeringens planer för genomförandet av valfriheten skvallrar dock inte om någon kontroll. Den har redan tvingats lägga om tidsplanen för införandet av valfriheten. Hela reformen riskerar falla till följd av att regeringen glömt bort de ursprungliga målen för den. För att medborgarna verkligen ska få frihet att välja måste också de mindre tjänsteproducenterna, småföretagen, organisationerna och stiftelserna ha förutsättningar att fortsätta med sin verksamhet efter re-

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 5 /kd

formen. Som reformen ter sig idag vilar förutsättningarna uttryckligen för de små aktörerna på mycket osäker grund.

En stor fråga — med tanke på den ytterst strama tidsplanen — är hur datasystemen kommer att fungera. För att reformen ska lyckas krävs det att patient- och klientdatasystemen fungerar smidigt och säkert. Det är dock inte möjligt med den ytterst strama tidsplan som regeringen satt upp. De kostnadsbesparingar som datasystemen påstås ge är också överoptimistiska.

Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde

De åtgärder för att minska fattigdomen och ojämlikheten som regeringen beslutade om under ramförhandlingarna är välkomna. Kristdemokraterna stöder regeringens förslag att höja de lägsta dagpenningarna till samma nivå som för arbetsmarknadsstödet. Det borde ha gjorts för länge sedan. Likaså är ändringarna i bestämmelserna om föräldrapenning för familjer av olika typ välkomna. Kristdemokraterna stöder också en höjning av garantipensionerna.

Trots att många av reformerna är välkomna, är många av åtgärderna i planen för de offentliga finanserna obetydliga och riktar sig i många fall endast till en liten del av familjerna. Små, riktade insatser kompenserar inte för de många nedskärningar och indexfrysningar som regeringen under innevarande period utsatt barnfamiljer och pensionärer för. Under innevarande period har regeringen gjort försämringar i tjänster som är viktiga för barnfamiljerna. Kristdemokraterna har under den här perioden föreslagit en vårdpenningreform, småbarnsmodellen, som ökar valfriheten. Regeringen bör fortsätta bereda en reform av föräldraledigheterna och samtidigt integrera stöden för vård av barn med reformen.

En god ålderdom förutsätter rätt till fullständigt människovärde, grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. En av beslutsfattarnas viktigaste uppgifter är att trygga en värdig ålderdom. Det relativa antalet vårdare är inte tillräckligt stort. Man får nämligen inte glömma att de som idag bor på institution har avsevärt nedsatt funktionsförmåga och stort vårdbehov. Det finns så gott som inga lättbehandlade klienter längre som kan jämna ut personaldimensioneringen vid institutionerna, eftersom de bor kvar hemma och får stöd där. Inom hemvården krävs det också satsningar i form av såväl personalutbildning som tillräckliga personalresurser.

Revideringen av det sociala trygghetssystemet

Våra system för social trygghet och bostadsbidrag kräver en översyn. De ständigt ökande bostadsbidragen kanaliseras till hyresgivarna och höjer den allmänna hyresnivån. Översynen av bostadsbidraget borde ha kopplats till den stora revideringen av den sociala tryggheten och borde ha genomförts så att ingen som är beroende av stödet hamnar i en orimlig situation. I det här sammanhanget måste man påpeka att det också är viktigt att kraftigt främja byggande av förmånliga bostäder. När totalreformen av den social tryggheten inleds bör beredningen beakta Kristdemokraternas flexibla modell för grundtrygghet. Modellen eliminerar flitfällor och uppmuntrar till att arbeta.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 5 /kd

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen allokerar mer resurser för småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen, särskilt i syfte att minska gruppstorlekarna och höja undervisningskvaliteten.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen i syfte att minska den arbetskraftsbrist som bromsar upp den ekonomiska tillväxten ökar antalet utbildningsplatser inom branscher där det råder arbetskraftsbrist, stärker förutsättningarna för arbetskraftens rörlighet och bygger ut de individuella arbetskraftstjänsterna.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen vid sidan av andra åtgärder ser till att de offentliga arbetskrafts- och företagstjänsterna har möjlighet att erbjuda arbetslösa arbetssökande lönesubvention för att underlätta för dem att hitta jobb och startpeng för att starta egen företagsverksamhet.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen avsätter mer medel för forskning och utveckling.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen i förhandlingarna om EU:s budget håller fast vid den nuvarande nivån för stöden till det finländska jordbruket och vidtar åtgärder för att trygga förutsättningarna för lantbruksföretagarna i krissituationer.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder heltäckande och trovärdiga finansiella kalkyler och kostnadsbedömningar för genomförandet av vård- och landskapsreformen innan riksdagen fattar beslut om lagarna om reformen.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen skrider till omfattande åtgärder för att under innevarande valperiod stärka barnfamiljernas ställning.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker de fattiga pensionärernas ställning klart mer än planerat och vidtar åtgärder för att trygga en god och värdig ålderdom på vårdinrättningar och i hemvården.*

Helsingfors 20.6.2018

Peter Östman kd

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

RESERVATION 6 /saf

Motivering

1. De globala och europeiska aspekterna är bortglömda

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2019—2022 och finansutskottets betänkande om den behandlar mycket ytligt de stora förändringarna i världsekonomin och den europeiska ekonomin och förändringarnas direkta och indirekta konsekvenser för Finlands ekonomi de närmaste åren.

De viktigaste yttre faktorerna är USA:s importtullar och de motåtgärder som vidtagits av bland annat Kina och som kan leda till ett handelskrig, sanktionerna mot Ryssland och det faktum att USA har dragit sig ur vissa andra avtal. Dessutom kommer Brexit att infalla under planperioden. Konsekvenserna för Finland blir stora, både direkt och indirekt. Förhandlingarna om EU:s budgetram hotar enligt kommissionens förslag av den 1 juni 2018 att öka Finlands nettoavgiftsandel. I synnerhet berörs jordbruket och livsmedelsekonomin. Dessutom uppstår det en ekonomisk osäkerhet till följd av det ökande tryck som skapas av asylsökande.

När Europeiska centralbankens program för köp av skräplån upphör inom kort kommer räntenivån att stiga. Finlands exponeringar har ökat kraftigt under eurokrisen. Den ekonomiska utvecklingen i Italien och vissa andra länder kan komma att öppna upp för ett nytt problem.

Vi sannfinländare ser det som en allvarlig brist att regeringen och utskottet inte på allvar har satt sig in i de internationella och europeiska utsikter som påverkar den finländska ekonomin. Vi går närmare in på de här hoten nedan.

2. Den ekonomiska tillväxten i Finland är stark

Under 2017 upplevde den finländska ekonomin ett starkt uppsving när världsekonomin pekade uppåt. Enligt Finlands Bank (19.6.2018) var BNP-ökningen 3,0 procent 2017 och väntas bli 2,9 procent 2018. År 2019 kommer den ekonomiska tillväxten enligt prognosen att fortsätta med en takt på 2,2 procent och 2020 kommer den fortfarande att uppgå till 1,7 procent. Ekonomin växer på bred front i vårt land och exporten får tillväxten att tillta samtidigt som den inhemska efterfrågan fortsatt är kraftig. Inflationen tilltar men förblir enligt Finlands Banks prognos långsammare än i övriga euroområdet 2017—2020. De viktigaste faktorerna bakom konjunkturuppgången har varit externa, såsom en god ekonomisk tillväxt i våra handelsländer och stimulerande penningpolitik i euroområdet. Konkurrenskraftsavtalet och strukturreformerna har också haft positiva effekter.

Turismen ökar rekordartat: i fjol slogs alla tiders rekord i vårt land när de utländska turisternas övernattningar ökade med 813 000 och nådde upp till 6,6 miljoner. Ökningen var totalt 14 procent. Framför allt ökade de övernattningar som gjordes av asiatiska turister: så mycket som 21 procent jämfört med året innan. Från Asien kommer det nu mer övernattande turister än från Skandinavien eller Ryssland. Men mer än hälften av övernattningarna görs fortfarande av turister

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 6 /saf

från EU. De mest attraktiva regionerna för turister är huvudstadsregionen och Lappland. Finlands särskilda trumfkort är tryggheten, stillheten och frånvaron av trängsel — enligt Visit Finland är efterfrågan särskilt stor på upplevelseturism i lyxkategorin. Vi måste fortsatt satsa på turism.

Över lag står ekonomin nu på stadiga ben: statens skuldkvot har förblivit måttlig och statsskuldens procentuella andel av BNP har vänt nedåt. Kommunalekonomin är i genomsnitt god även om skillnaden mellan kommunerna är stor när det gäller lånevolymen. Balansräkningarna i banksektorn och i andra finländska bolag är starka i jämförelse med många konkurrentländer.

3. Få ordning på sysselsättningsnivån, skuldsättningen och skattegraden

De problem som är mest väsentliga för Finlands framtid är att sysselsättningsnivån är lägre än i konkurrentländerna, att vi har matchningsproblem på arbetsmarknaden och att hushållens skuldsättning är hög. Beskattningen av medelinkomsttagare är flera procentenheter högre än i Sverige. Dessutom har frukterna av den ekonomiska tillväxten fördelats mycket ojämnt: de som sedan tidigare haft det bra ställt har fått det ännu bättre ställt medan de som sedan tidigare varit utsatta har blivit utanför. Ett av de största problemen med sysselsättningen är de ytterst höga boendekostnaderna, framför allt i huvudstadsregionen. Det hotar att bli ett hinder för sysselsättning och ekonomisk tillväxt att det är ytterst svårt att få arbetskraft till huvudstadsregionen och andra starka tillväxtregioner därför att boendekostnaderna är så höga.

I ett kort perspektiv är de ekonomiska utsikterna goda. Det är viktigt att stärka omvärldsvillkoren för näringslivet och hållbarheten i offentliga sektorn. Dessutom finns det möjligheter att åtgärda missförhållanden och flaskhalsar som uppkommit till följd av den långvariga recessionen och de genomförda nedskärningarna. Hundratusentals finländare har ekonomiska problem.

Målen för 2019—2022 bör vara att sysselsättningen stiger till 75 procent, att statsskulden inte ökar och att den totala skattegraden inte stiger. Systemen för beskattning, pensioner och social trygghet bör reformeras i sikte på att eliminera utsatthet och utanförskap och lyfta upp Finland som global föregångare inom digitalisering, säkerhet samt social och utbildningsmässig standard.

4. USA, ECB, Brexit och sanktionerna mot Ryssland utgör risker för Finland

Det ekonomiska läget i USA ser för närvarande bra ut. BKT väntas fortsatt öka med 2—3 procent fram till 2020. Arbetslösheten väntas ha minskat till 3,5 procent 2020. Däremot stiger räntorna, och Fed väntas höja sin räntenivå till 2,4 procent 2018, 2,9 procent 2019 och 3,4 procent 2020. Det är nu mörka moln i sikte över världsekonomin när ett handelskrig hotar att bryta ut mellan USA och Kina. USA har varslat om skyddstullar på import från Kina från och med juli. Värdet av importen är ungefär 50 miljarder dollar och tullarna ska uppgå till 25 procent. Kina har hotat med motåtgärder av motsvarande storlek.

Europeiska centralbankens program för köp av skräplån har redan i flera år stimulerat euroområdet. Räntenivån har varit påfallande låg också i Finland, vilket har haft en positiv effekt på den ekonomiska tillväxten den senaste tiden. Läget i Italien ter sig som en stor risk för Europa. Räntorna på italienska statslån har stigit brant från den nivå de låg på i mitten av maj, då räntan på Italiens tvååriga statslån fortfarande var negativ. Ett annat stort frågetecken är vilka konsekvenser

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 6 /saf

Brexit kommer att få för den ekonomiska utvecklingen i EU och vilka kostnadseffekterna kommer att bli för de återstående medlemsländerna. Kommissionen föreslår en ökning av de återstående medlemsländernas avgiftsandelar i EU:s gemensamma budget. Finlands linje måste vara att budgeten inte får växa. Finland bör driva sina nationella intressen i förhandlingarna om både Brexit och budgetramen och kräva att EU:s budget skärs ner i proportion till konsekvenserna av Brexit.

Enligt utredningen i planen för de offentliga finanserna har finska statens exponeringar ökat på ett ytterst oroväckande sätt de senaste åren. Därför bör regeringen omsorgsfullt följa utvecklingen av statens skuld- och andra åtaganden, arbeta för att minska skattebetalarnas risker och avhålla sig från solidariskt ansvar för skulder och exponeringar i andra euroländer och deras banker. När ECB lägger ner köpprogrammet för skräplån bör regeringen bereda sig på att vidta behövliga åtgärder för att minimera konsekvenserna av den stigande räntenivån för skuldsatta hushåll och företag.

De ekonomiska sanktionerna mot Ryssland och de anknytande motåtgärderna påverkar fortfarande många industrigrenar negativt. Historiskt sett är Ryssland en av Finlands viktigaste handelspartner, så sanktionernas effekter för Finland är oproportionerligt stora jämfört med andra EU-länder. Trots det har Finland fått ytterst lite ersättning från EU.

Den ryska ekonomin gynnas tack vare den tilltagande tillväxten i världsekonomin av det stigande oljepriset. Under första halvåret började den privata konsumtionen tillta i Ryssland. Men Finlands och de finländska exportföretagens möjligheter att dra nytta av tillväxten begränsas fortfarande av de ekonomiska sanktionerna. Det stigande oljepriset leder samtidigt till ökade kostnader för både privata konsumenter och företag. Regeringen har inte infriat sina löften om en skäligare bränsleskatt när världsmarknadspriset stiger. Med tanke på vår nationella konkurrenskraft är det angeläget att sänka energiskatterna till miniminivån i EU.

5. Åldrande och livslångt lärande som utmaningar

Med tanke på de offentliga finanserna utgör befolkningens åldrande en central framtidsutmaning. Enligt Europeiska kommissionen uppgick kostnaderna av åldrandet redan 2016 till 2,1 procent av bnp. Försörjningskvoten för äldre, som ännu 2004 var 23,3 procent i Finland, stiger enligt Eurostats bedömning till 41,4 procents nivå 2025 och till 46,7 procent 2050. Det är uppenbart att den arbetsföra befolkningens skatteinkomster i fortsättningen måste bekosta tjänster för en allt större pensionärsbefolkning vars behov ökar betydligt. Prognoserna försvagas ytterligare av en ekonomiskt dyr invandrings- och i synnerhet asylopolitik. Även om de som kommer mestadels är unga, sysselsätts de dåligt och försvagar således den ekonomiska försörjningskvoten.

För att den offentliga sektorn ska klara av denna utmaning måste den förnyas på många sätt. Den offentliga egendomen måste nyttjas betydligt mer effektivt än nu. Det kräver att användningen av den byggda miljön effektiviseras i fråga om såväl fastigheter som infrastruktur. Detta bör genomföras genom att fastigheter används gemensamt men det mest väsentliga är att effektivisera användningen av de personella resurserna inom den offentliga förvaltningen. Det behövs en reform av centralförvaltningen och ett tvärsektoriellt samarbete för att de reformer som i bred bemärkelse täcker samhället och den offentliga förvaltningen ska genomföras omsorgsfullt, effektivt och

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 6 /saf

raskt. Genom att dra nytta av digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen kan vi få betydande besparingar, men också ledningen behöver bli effektivare.

Det livslånga lärandet måste också omfatta den offentliga förvaltningen. Personalen måste fortløpande utbildas för att nyaste teknik och nyaste forskningsdata ska kunna nyttjas inom den offentliga förvaltningen. Budgeteringen inom förvaltningsområdena måste bli mer temaorienterad. På så sätt kan vi ta hand om kostnaderna för åldrandet och ta hänsyn till vilka konsekvenser de beslut som fattas får för barnen. Samtidigt börjar de finländska familjerna må bättre, framtidstron stärks och nativiteten börjar öka.

6. Intensiva studier och uppdaterade kompetenskrav

Samtidigt som ambitionen har varit att förlänga tiden i arbetslivet genom att höja pensionsåldern har det fått mycket liten uppmärksamhet att den ålder då de unga inleder universitetsstudier samtidigt har stigit med ett år. De som går i pension är nu i genomsnitt bara tre månader äldre än tidigare, så målet att förlänga tiden i arbetslivet är än så länge rumphugget. Vi sannfinländare vill lösa det här problemet genom att komprimera hela utbildningssystemet utan att pruta på kvaliteten. Resurserna för småbarnspedagogik måste säkerställas och de ökade lönekostnaderna till följd av de höjda utbildningskraven för personalen får inte sätta stopp för uppfyllelsen av målet att gruppstorlekarna ska minska. Bland annat genom utökad användning av digitala läromedel och utökade nätstudier måste vi försöka undvika att det går månader till spillo mellan studierna på andra stadiet och/eller värnpliktstjänstgöringen och studierna på tredje stadiet. Sommarstudier vid högskolor måste främjas på så sätt att de studerande under sommaren kan avlägga också andra studier än boktentamina.

Behörighetsvillkoren för tjänster inom offentliga sektorn bör utvärderas kritiskt i stället för att det krävs högre högskoleexamen över hela linjen. Utvärderingen ska beröra frågan om kandidatexamen kan räcka till för att framgångsrikt sköta uppgifter och komma ut i arbetslivet. Samtidigt bör möjligheterna till livslångt lärande ökas bland annat genom att det blir möjligt att avlägga magisterexamen vid sidan av arbetet, då man arbetat i några år. Vuxenstudier bör överhuvudtaget underlättas bland annat genom att webbplatsen studieinfo.fi uppdateras och moderniseras och en mobilapplikation lanseras. Studieutbudet bör förtydligas och anmälan underlättas. Ett tillräckligt stort utbildningsutbud spelar en nyckelroll för att samhället ska kunna bemöta utmaningarna till följd av matchningsproblemet och ge medborgarna möjlighet att omskola sig för arbetsuppgifter som finns tillgängliga.

7. Vården och den sociala tryggheten måste reformeras kontrollerat

Vårdkostnaderna utgör en av de viktigaste utgiftsposterna inom de offentliga finanserna. I och med vård- och landskapsreformen kommer mer än hälften — uppskattningsvis ungefär 17,64 miljarder euro på 2019 års nivå — av kostnaderna för den kommunala driftsekonomin att överföras till landskapen när kommunernas lagstadgade uppgifter minskar betydligt. Med hänsyn till reformens omfattning är det av största vikt att reformen slutförs med ett övergripande samhällsintresse på lång sikt som främsta mål. Det handlar om ett värdeval mellan tre sinsemellan delvis motstridiga mål, varav det går att nå högst två samtidigt: den för samhället kritiska kostnadssänkning som finansministeriet driver på, högkvalitativa tjänster och en obruten vårdkedja som Sannfin-

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

ländarna ser som viktiga samt den omfattande valfriheten som Samlingspartiet driver på. Den föreslagna valfrihetsmodellen kommer enligt sakkunniga inte att uppfylla målet att ökningen av vårdkostnaderna sjunker med tre miljarder euro. Tvärtom hotar den att höja kostnaderna betydligt och leda till en situation där tjänsterna i stor utsträckning är oåterkalleligt privatiserade. Vi bör inte driva på en privat tjänsteproduktion som ett egenvärde, utan landskapen bör ha genuin rätt att bestämma på vilket sätt de ska producera så högkvalitativa tjänster som möjligt och så billigt som möjligt med hänsyn till det övergripande samhällsintresset. Därför bör regeringen nu ta timeout och återgå till sin ursprungliga plan enligt regeringsprogrammet. Endast genom att följa den här planen och genomföra reformen i etapper med landskapens självstyrelse som prioritet kan vi på rätt sätt bemöta utmaningarna i vårdsektorn. Det främsta syftet bör inte vara att bädda för privata vårdföretag på marknaden. Principen bör vara att de privata aktörerna kompletterar de tjänster som offentliga sektorn svarar för att organisera och finansiera samtidigt som tillgången, kvaliteten och tillgängligheten i fråga om tjänsterna garanteras på alla håll i landet.

Vi sannfinländare ser det också som viktigt att se över den sociala tryggheten. Dagens modell skapar bidragsfällor där personens ekonomiska situation faktiskt försämrats om han eller hon tar emot arbete, med beaktande av alla stöd plus till exempel avgifterna för småbarnspedagogik och möjligheten att bo i hyresbostad med inkomstgränser. Därför bör lönen för arbetet samordnas med de sociala förmånerna på så sätt att det alltid är lönsamt att arbeta. En totalreform av den sociala tryggheten bör beredas parlamentariskt med målet att eliminera fattigdom och utanförskap, se till att stöden används rätt, öka människornas egen aktivitet för att hitta arbete och sänka kostnaderna för den sociala tryggheten. Med tanke på rättvisan är det också viktigt att samtidigt genomföra en skattereform där pensionstagarna får samma villkor som övriga kategorier av inkomsttagare och en stabilt ökande köpkraft för pensioner säkerställs. Utöver rättvisan är det också med avseende på bevarad samhällsfred angeläget att vi upphör med vår beredskap att betala alla kostnader för invandring, att invandringspolitiken framöver genomförs kontrollerat och i sikte på att Finland ska ha nytta av den samtidigt som behovsprövningen av utländsk arbetskraft finns kvar i väsentliga delar, så att vi undviker att det uppstår två olika arbetsmarknader.

En av de viktigaste delarna av kostnaderna för den sociala tryggheten är vid sidan av utkomststödet framför allt bostadsbidraget, som på senare år orsakat ökande kostnader. År 2015 och 2016 ökade utgifterna med mer än 10 procent och år 2017 uppgick de utbetalade bostadsbidragen sammanlagt till mer än 2 miljarder euro. Utvecklingen är ohållbar. Vi måste ingripa mot den genom att sänka boendekostnaderna över lag men också genom att utveckla politiken för bostadsproduktion och planläggning. Det centrala målet bör vara ett tillräckligt stort utbud på hyresbostäder till skäligt pris i tillväxtcentra. Utbudet är viktigt också för att göra det möjligt för arbetssökande att flytta för att ta emot arbete. När boendekostnaderna sjunker över hela linjen måste vi dock aktivt vidta åtgärder också mot de faktorer som höjer dem, såsom skatter på boende, priser på elöverföring och priset på el och värme. Det behövs omedelbara åtgärder mot missförhållandena och riskerna med bostadsbolagens lån.

När antalet äldre och därmed vårdbehovet ökar krävs det ekonomiska och personella satsningar. Vi måste ta hand om krigsveteranerna och den generation som byggde upp vårt land. De måste tillförsäkras ett bra liv ända till slutet. Antalet institutionsplatser för äldre och andra grupper med särskilda behov måste motsvara behovet.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

8. Dödsstöten mot jordbruket måste förhindras och dataekonomin måste ta fart

Finland jordbruk har hamnat i stora svårigheter. Den grundläggande orsaken är den politik som EU för. Den gemensamma jordbrukspolitiken har försatt odlarna i trångmål. De ständiga nedskärningarna i stödet, de sjunkande producentpriserna och den massiva byråkratin hotar det inhemska jordbruket och den inhemska livsmedelsförsörjningen. Samtidigt hotas flera tiotal tusen arbetstillfällen inom livsmedelskedjan. Årets och fjolårets skördar är svaga. Krisen är allvarlig. Europeiska kommissionens färskas förslag till budgettram blir dödsstöten för vårt jordbruk ifall det realiseras. Regeringen måste kämpa för de finländska bönderna och för hela kedjan. Det gäller vår försörjningsberedskap och självförsörjning, något vi inte ska avstå från. En målsättning måste vara att pengarna inte längre tar omvägen via EU-byråkratin. Detsamma ska gälla sammanhållningspengarna.

Reformen av centralförvaltningen bör inbegripa en övergång till en människonära dataekonomi där den datamassa som Folkpensionsanstalten och den offentliga förvaltningen i övrigt har aktivt utnyttjas till förmån för medborgarna. På så sätt kan man snabbare finna de som riskerar social utslagning och effektivare använda socialtjänstens och arbetskraftservicens resurser för att hjälpa dem och för att främja sysselsättning. Uppgifterna kan också användas inom den förebyggande hälsovården, som vi relativt sett måste satsa på mer i framtiden. Det är alltid ekonomiskt och mänskligt sett mer lönsamt att förebygga ohälsa än att behandla sjukdomar. På samma sätt har man stor hjälp av dataekonomin och de möjligheter som ny teknik medför när hemvården och närståendevården ska utvecklas utifrån brukarens behov och när de äldres funktionsförmåga ska upprätthållas. Finland bör satsa stort på innovationer på området så att vi i framtiden kan utveckla en betydande exportprodukt av teknik som medger omsorg av hög kvalitet.

Som målet för ägarstyrningen ser sannfinländarna en strävan att få en maximal avkastning på lång sikt av vår nationalegendom utan att åstadkomma miljöförstöring och annan skada. Den blåvita styrande handen måste å ena sidan försöka säkerställa det strategiska ägandet i synnerhet på de områden som är kritiska för samhällets försörjningsberedskap och å andra sidan sträva efter att säkerställa produktiviteten och försöka skapa ny handlingskraft. Verksamheten i det statliga bolaget Valtion kehitysyhtiö Vake Oy bör utvecklas och ett databolag skapas för att ännu effektivare förvalta och utnyttja samhällets informationsresurser. Med hjälp av bolaget går det att utveckla människonära it-kompetens och bland annat kompetens i fråga om blockkedjor för momskontrollens och beskattningens behov, för utnyttjande av lantmäteriverkets register och för förvaltning och licensiering av statens vårddata. De möjligheter ny teknik erbjuder bör utnyttjas; bland annat bör det göras möjligt att emittera aktier genom blockkedjor, vilket hittills inte varit föremål för lagstiftning.

9. Hela landet ska försvaras och utvecklas

Finland står inom en nära framtid inför betydande beslut om upphandlingar för försvarsmakten. De korvetter som ska byggas i Raumo inom projektet Flottilj 2020 bidrar till att stärka den finländska kompetensen inom båtbyggnad och försvarsmedel. Nästa betydande projekt är HX-upphandlingen för att ersätta de nuvarande Hornet-jaktplanen. Sannfinländarna förutsätter att upphandlingen beaktar både hela landets försvar och den tekniska utvecklingen. Finland måste i fortsättningen satsa på radikala försvarstekniska anskaffningar med tonvikt på ny teknik och bedriva

Betänkande FiUB 10/2018 rd

Reservation 6 /saf

utvecklingsarbete för att anskaffa bland annat autonoma, obemannade fartyg för marinen och drönare för flygvapnet och för försvarets användning utveckla bland annat minisatelliter som kan skanna markytan genom molnen.

Som ett led i planen för de offentliga finanserna bör de ekonomiska och operativa satsningarna inriktas balanserat på olika delar av landet för att jämna ut de regionala utvecklingsskillnaderna. Målet gäller utvecklingen av såväl jordbruk industri som turism. Den inhemska jordbruks- och livsmedelsproduktionen jämte arbetstillfällen bör tryggas och regeringen bör ställa upp som mål att avsluta cirkulationen av jordbruks- och kohesionsmedel genom EU. Regeringen bör öka satsningarna på utbildning, forskning, utveckling och innovationer och främja uppkomsten av starka kompetenscentrum i så många regioner som möjligt. Det ökade intresset för Finland som turistmål bör utnyttjas genom att möjliggöra direkta flyg från Asien genom att utvidga flygplatserna i Lappland. Inom energiproduktionen bör man avstå från produktionsstöd för vindkraft och främja andra inhemska energikällor såsom utnyttjandet av bioetanol och sågavfall bland annat som transportbränsle för att minska utsläppen i trafiken och öka försörjningsberedskapen. Sannfinländarna anser att Finlands natur är en betydande nationalförmögenhet och kräver därför att djurskyddet effektiviseras och att det satsas på att bevara naturens mångfald.

För att skapa ”en ny sidenväg” bör Finland ställa upp som mål att få en ställning som central logistisk knutpunkt mellan Europa och Asien. Järnvägsförbindelser från mellersta Kina genom Sibirien till Finland måste utvecklas i samarbete med Ryssland eftersom tågtrafik är en betydligt snabbare förbindelse än fartygstrafik och möjliggör konkurrenskraftiga transportförbindelser genom Finland till den europeiska marknaden. Samtidigt bör Finland vidta åtgärder för att reda ut möjligheterna att bygga Ishavsbanan och tunneln mellan Tallinn och Helsingfors så att EU och Kina deltar i projekten som centrala finansiärer och samarbetspartner. Finland bör stärka det omfattande internationella politiska, ekonomiska, kommersiella och övriga samarbetet med stater utanför EU och utnyttja sin militära alliansfrihet för att främja fred och lösa konflikter.

Vårt lands ställning som logistisk knutpunkt bör utnyttjas också i datakommunikationsförbindelser genom att öka anslutningarna med datakabel, skapa förutsättningar för att utvidga datacentralerna och grunda nya, skapa skyddade datalager och särskilt inrätta uppräkningscentraler som behövs för artificiell intelligens. Samhället bör främja produktutvecklingen genom att köpa eller leasa GPU-kalkyleringskapacitet och ställa den till universitetens och forskarnas förfogande.

Trafikens och bilismens behov måste beaktas i hela landet. Kostnaderna för bilismen måste göras skäliga.

10. Fart på utvecklingen med FoU

Finland bör agera föregångare i programmet Agenda 2030 genom att aktivt bedriva forskning kring vilka som är de mest verkningsfulla teknikområdena genom vilka världens problem med hållbar utveckling kan lösas. På grundval av forskningen kan satsningar på FoU inriktas på dessa mest verkningsfulla teknikområden. Finland bör sträva efter att verka för att ett sådant forsknings- och utvecklingsarbete kan räknas som utvecklingsbistånd. Samtidigt kan målet för ett utvecklingsbistånd på 0,7 procent av bnp nås på ett förnuftigt sätt som gynnar Finlands intressen. Utvecklingen av dessa teknikområden har en enorm global affärspotential och ställningen som

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

föregångare är för Finland en betydande konkurrensfördel. Som resultat av forskningen får vi också kunskap om de problem som inte kan lösas genom teknik och kan rikta in politiska åtgärder för att lösa dem. För att öka utvecklingssamarbetets effektivitet bör sannfinländarnas utvecklings-samarbetsmodell genomföras. Till den hör som central del kvalitetsrevision av biståndsorganisa-tionernas verksamhet och individernas möjlighet att genom egna beslut påverka vilket slag av projekt deras skatteavdragsgilla satsning på utvecklingssamarbete ska användas för.

Ytterst viktigt är enligt sannfinländarna att det satsas tillräckligt på medborgarnas säkerhet och rättssäkerhet. Polisen ska tillförsäkras tillräckliga personal- och materielresurser för att säkerstäl-la den inre säkerheten, förebyggande och utredning av brott och genomförande av medborgarnas rättssäkerhet. I stället för olika åtgärder som försämrar den faktiska yttrandefriheten bör regering-en stärka rättsstatsutvecklingen genom att främja yttrandefriheten och den direkta demokratin.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker centralförvaltningens tvärsektoriella sam-arbete för att de reformer som i bred bemärkelse täcker samhället och den offentliga för-valtningen ska genomföras omsorgsfullt, effektivt och raskt.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen omsorgsfullt följer utvecklingen av statens skuld-sättning och andra åtaganden och agerar för att minska skattebetalarnas risker och avhå-ller sig från gemensamt ansvar med andra euroländer i fråga om skulder och åtaganden för deras banker.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen utan att pruta driver Finlands intresse i Europeis-ka unionens förhandlingar om finansieringsramar och i Brexitförhandlingarna.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen agerar så att när Europeiska centralbanken kör ner programmet för köp av skräplån, minimeras effekten av den höjda räntenivån för hushåll och företag.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker det omfattande internationella politiska, ekonomiska, kommersiella och övriga samarbetet med stater utanför EU och utnyttjar sin militära alliansfrihet för att främja fred och lösa konflikter.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att stärka finländska familjers välfärd och framtidstro och få nativiteten att stiga. Lagberedningen och budgeteringen bör inkludera bedömning av konsekvenser för barnen.*

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

7. Riksdagen förutsätter att regeringen riktar in ekonomiska och operativa satsningar rättvist på olika delar av landet och agerar för att jämna ut regionala utvecklingsskillnader.

8. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer den inhemska jordbruks- och livsmedelsekonomin jämte arbetstillfällena och ställer upp som mål att avsluta cirkulationen av jordbruks- och kohesionsmedel genom EU.

9. Riksdagen förutsätter att regeringen stänger den till migrationen relaterade kostnads-posten genom att genomföra sitt asylpolitiska åtgärdsprogram från december 2015 fullt ut och genom att också i övrigt gallra bort alla attraktionsfaktorer som ökar asylansökningarna.

10. Riksdagen förutsätter att regeringen bevarar behovsprövningen av utländsk arbetskraft till centrala delar.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför reformen av utvecklingssamarbetet stegvis utifrån en inriktningsmodell baserad på medborgarnas och organisationernas frivillighet.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder förhandlingar med EU om en betydlig höjning av den andel av tullavgifterna som stannar i Finland, vilket delvis skulle ersätta de oskäligen förluster som förorsakas Finland bland annat genom sanktionerna mot Ryssland.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen ökar satsningarna på utbildning, forskning, utveckling och innovationer och främjar uppkomsten av starka kompetenscentrum i så många regioner som möjligt.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen i överensstämmelse med riktlinjerna från den parlamentariska arbetsgruppen för trafiknätet genomför målet för att eliminera det eftersatta underhållet med tillräckliga anslag och genom att utveckla nya finansieringsformer.

15. Riksdagen förutsätter att regeringen upphör med utbetalningen av produktionsstöd för vindkraft och främjar andra inhemska förnybara energikällor såsom utnyttjandet av bioetanol och sågavfall.

16. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar en hög nivå på bostadsproduktionen och samtidigt eliminerar de skattemässiga och övriga olägenheterna och riskerna som hör samman med bostadsbolagslån.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen utifrån en parlamentarisk beredning bereder en total översyn av den sociala tryggheten med målet att eliminera fattigdom och utslagning, genom att stödja rätt inriktning, människors egen aktivitet och ökad sysselsättning samt sänkning av kostnaderna.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att brott inom inre säkerhet förebyggs och utreds och att medborgarnas rättssäkerhet genomförs.

Betänkande FiUB 10/2018 rd
Reservation 6 /saf

19. Riksdagen förutsätter att regeringen i beskattningen ställer pensionstagarna i lika ställning med övriga inkomsttagargrupper och tryggar en stabil tillväxt av pensionernas köpkraft.

20. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför de grundlagsenliga kraven för reformen av social- och hälso- och sjukvården så att tillgången på tjänster, en god kvalitet och tillgänglighet tryggas i alla delar av landet och så att privata aktörer kompletterar tjänster vars ordnande och finansiering ligger på den offentliga sektorns ansvar.

21. Riksdagen förutsätter att det för perioden 2019—2022 uppställs som mål att sysselsättningstalet stiger till 75 procent, statens skuld inte växer och den totala skattegraden inte stiger och att systemen för skatt, pension och social trygghet förnyas så att utsatthet och utslagning försvinner och Finland intar den internationella toppen bland länder i världen i fråga om digitalisering, säkerhet och social och kulturell nivå.

22. Riksdagen förutsätter att regeringen effektiviserar djurskyddet, säkerställer en ren och hälsosam livsmiljö och natur och nationalförmögenhetens fortbestånd.

23. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker rättsstatsutvecklingen genom att främja genomförandet av yttrandefrihet och direkt demokrati.

24. Riksdagen förutsätter att regeringen agerar för att den helhet som bildas av grundskola, studier på andra stadiet, värnplikt och högskoleutbildning görs tät utan att pruta på utbildningens höga nivå.

25. Riksdagen förutsätter att när den äldre befolkningen ökar tillförsäkras denna åldersgrupp tjänster av hög kvalitet dels genom en tillräcklig personalstyrka och tillräckligt antal vårdplatser i institutionsvård, dels genom ett brett utnyttjande av möjligheterna med ny teknik.

26. Riksdagen förutsätter att regeringen genomför ett omfattande program för billigare boende, som bland annat sänker priserna på elöverföring och förnyar beskattningen på boende.

27. Riksdagen förutsätter att regeringen sänker kostnaderna för både yrkes- och privatbilism genom att göra bränsleskatten och andra kostnader skäligare.

Helsingfors 20.6.2018

Ville Vähämäki saf
Toimi Kankaanniemi saf